

İLKOKUL KURANILAR

Ben İnanıyorum

Hayatın Bir Açılımı İman Esasları

NEZAHAT ÖZTÜRK-KURANILAR SERİSİ

7

Ben İnanıyorum

Hususî Bir Açıdan İman Esasları

MUAMMER ÖZTÜRK - NUMAN SEYHAN

Ben İnanıyorum

Hususî Bir Açıdan İman Esasları

MUAMMER ÖZTÜRK - NUMAN SEYHAN

BEN İNANİYORUM
Hususi Bir Açıdan İman Esasları

Copyright © Rehber Yayınları, 2008

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Necmi TOPAL

ISBN
978-975-6096-07-9

Yayın Numarası
08

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Ağustos 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz yerine	11
Giriş	15
İman nedir?.....	15
İman artıp eksilir mi?.....	18
İman, gelişip inkişaf eder mi?	18
Tahkikî iman, insana ne kazandırır?	19
İman, insanı insan eder.....	20
İman ile amel arasındaki münasebet	21
İmanın geçerli olmasının şartları nelerdir?	23

BİRİNCİ BÖLÜM ALLAH'A İNANIYORUM

Allah'a iman nedir?.....	27
Yaratılışla ilgili dört ihtimal.....	28
Her şeyi sebepler mi yaratıyor?	29
Kendi kendine mi meydana geliyor?.....	30
Yaratıcı tabiat mı?	31
Allah'ın mahiyeti insan aklıyla kavranabilir mi?	32
Allah evreni yaratmadan önce neredeydi, ne yapıyordu?	34
Allah'ın varlığının delilleri.....	36
1. Kâinat delili.....	37
2. Kur'ân-ı Kerim.....	44

3. Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm)	48
Kâinatın kumandanı kimdir?	51
Atomları hareket ettiren kuvvet nedir?	53
Allah'ı niçin göremiyoruz?	54
Yaratılış kapasitemiz, Allah'ı görebilecek bir güçte değil.....	54
Benzer ve zıddının olmaması	56
Zuhurunun şiddetinden gizlenmesi	56
İmtihan dünyasının böyle gerektirmesi	57
Allah nasıl hem her yerde olabiliyor, hem de mekandan uzak olabiliyor?	58
Rabbimizin isimleri nelerdir?	60
Allah'ın isimleri doksan dokuz tane mi?	67
Allah'ın sıfatları nelerdir?	67
İsim ile sıfatları arasında nasıl bir fark var?	69

İKİNCİ BÖLÜM

MELEKLERE İNANIYORUM

Melek nedir?	75
Meleklerle imanın gerekliliği.....	75
Meleklerin varlığını nasıl ispat edebiliriz?	76
Gözle görülmemeleri inkar edilmeleri için gerekçe olamaz	78
Meleklerin özellikleri nelerdir?	79
Melekler günah işlemezler	80
Yemez içmezler, evlenmezler	80
Son derece hızlı hareket edebilirler	81
Çeşitli şekillere girebilirler	81
Cenab-ı Hak, neden meleklerden Hz. Adem'e secde etmelerini istiyor?	81
Melekler sadece vazifeli birer memurdur	83
Meleklerin görevleri nelerdir?	84
İhtiyacı olmadığı halde Allah, melekleri niçin yaratmıştır?	85

Meleklerin sayısı ve çeşitleri	88
Melek inancının insana kazandırdıkları	91
Maddî olmayan fizik ötesi diğer varlıklar	91
Cinler, ateşten yaratılmışlardır	92
Cinler, insanlardan önce yaratılmıştır	92
Sorumlulukları açısından insanlara benzerler	93
Cinlerle temas kurulabilir mi?	94
Cinler, insanlara hangi hallerde zarar verir?	95
İnsanları günaha teşvik eden varlıklar: şeytanlar	96
Şeytan niye yaratıldı?	97
İnsî ve cinnî şeytanlar	98
Cinlerin ve şeytanların şerlerinden korunmak için	100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLAHÎ KİTAPLARA İNANIYORUM

İlâhî kitap kavramı	105
İlâhî kitaplara iman farzdır	105
İlâhî kitaplar birer talimattır	107
Vahiy nedir?	108
İlâhî kitaplar nelerdir?	109
1. Sahifeler	110
2. Kitaplar	110
Allah'ın insanlığa gönderdiği en son ve en kapsamlı hitabı: Kur'ân-ı Kerim	112
Kur'ân'ın farklı açılardan tarifi	113
Kur'ân'ın Allah Kelâmı olduğunu nasıl ispat edebiliriz?	114
Kur'ân bütün asırlara örnek olacak bir nesil yetiştirmiştir	114
Kur'ân okumak usanç ve bıkkınlık vermez	115
Bir beşerin zihninden çıkan prensiplerin asırlara hitap etmesi mümkün değildir	115

Kur'ân'da anlatılan coğrafi gerçekleri	
çöl ortamında yaşayan birisi bilemez	117
Kur'ân'ın büyüleyici ifadeleri beşer sözü olamaz	118
Şayet Kur'ân beşer sözü olsaydı!.....	119
Hangi yazar eserinde kendi lehine olmayan sözlere yer verir?	120
Kur'ân nelerden bahsediyor?	121
Kur'ân'ın ifade ettiği ilmî gerçeklerden bir kesit	122
Peygamberlere gönderilen kitaplar arasında esasta bir farklılık yoktur..	125
İlâhî kitaplar beşerin yanılmaz ve yanılmaz rehberidirler.....	126
İlâhî kitaplar huzur kaynağıdır	128

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PEYGAMBERLERE İNANIYORUM

Peygamberlere imanın gerekliliği	134
Peygamberin insan olmasının hikmeti.....	135
Peygamberler niçin gönderilmiş?	136
İnsanlar neden peygamberlere ihtiyaç duyarlar?.....	137
Peygamberlerin ortak ve ayrılmaz özellikleri nelerdir?	139
Peygamberlerin sayısı ne kadardır?	141
Kur'ân'da ismi geçen peygamberler kimlerdir?	142
Ulu'l-Azm peygamberler kimlerdir?	164
İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem)	165
Efendimiz'in hayatına kısa bir bakış	165
Peygamber Efendimiz'in peygamberliğinin delilleri	167
İncil de Efendimiz'i müjdeliyor	169
O, üstün ve eşsiz bir ahlâka sahiptir.....	171
İnsanlık tarihinde gerçekleştirdiği inkılâplar	173
O, kalblere ikna yoluyla girmiştir	175
Efendimiz'in geçmiş ve gelecekle alakalı verdiği haberler	175
Göstermiş olduğu mucizeler	177

Ebedî mucize: Kur'ân	178
Efendimizin diğer mucizeleri.....	179
Varlık, mucizelere vasıta olarak	
Efendimiz'in peygamberliğini ilan ediyor	180

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂHİRETE İNANIYORUM

Âhiretin anlamı.....	183
Âhiret hayatını ispat edebilir miyiz?	183
Yaratılış seyrinin farkında olan insan	
ikinci dirilişten şüphe etmemelidir.....	184
Bir şeyi yoktan var etmek, ikinci defa var etmekten daha kolaydır ...	186
Ölme ve dirilme her an oluyor.....	189
Her uykuyla adeta ölüp dirilmiyor muyuz?	191
Âhiret hayatı niçin gerekli?	193
İnsan ruhunda bulunan sonsuz yaşama arzusu âhireti ispat ediyor...	196
Rahman ve Adl isimleri âhiretin olmasını gerektirir	197
Âhiret hayatının devreleri	199
İlk durağımız kabir hayatı	200
Berzaha zaman kavramı var mıdır?	201
Haşir meydanında toplanıyoruz	201
Amel defterlerimiz dağıtılıyor	202
Hesaba çekilme başlıyor	203
Mizanda amellerimiz tartılıyor	204
Sırat köprüsünden geçiyoruz	204
Efendimiz'in kevserine kavuşuyoruz	205
Ve cennet.....	206
Rabbimizin cemalini göreceğiz	208
Cehennem de var	209
Âhiret iman etmenin insana kazandırdıkları	210

ALTINCI BÖLÜM
KAZA VE KADERE İNANIYORUM

Kader ve kaza nedir?	217
Her şey kader kalemiyle çizilmiştir	218
Kader ile irade birbirine zıt değil midir?	219
Kader ilim nevindedir	220
Nasıl oluyor da bir şey, daha olmadan bilinebiliyor?	222
Kader inancı, sorumluluğu ortadan kaldırıyor mu?	226
Kaderimiz çiziliyse kararlarımızdan niye sorumlu tutuluyoruz?	227
Kur'ân'daki kaderle alakalı ayetlerde bir çelişki var mı?	229
İnsanın fiil ve hareketlerinde hür olduğunu belirten ayetler	230
İlâhî iradenin esas olduğunu bildiren âyetler	231
Allah Rasulü kaderle alâkalı yapılan münakaşaları yasaklıyor	232
Kadere imanın insana kazandırdıkları	234
Gurur ve bencilliğin belini kırar	234
Ümitsizliği yok eder	235
İnsana huzur ve rahatlık verir	237
İradeyi güçlendirir	238
Hırs ve haset duygusunu engeller	239
İnsanı musamahalı yapar	240
İstifade edilen kaynaklar	241

ÖNSÖZ YERİNE

Günümüz insanının en büyük problemlerinden biri de, ruhi tatminsizliktir. Devamlı surette bedeninin ihtiyaçlarını gideren ve ruhi yapısını ihmal eden insanoğlu, içindeki bu boşluğu doldurabilmek için aklın almadığı sapıklıklara başvurabiliyor ve en sonunda bu tatminsizlik onu intihara kadar sürükleyebiliyor. Halbuki insanın içindeki bu boşluğu dolduracak olan tek iksir imandır. İmanla insan doygunluğa erişir ve rıza makamına yani Allah'ın razı olacağı bir kulluk performansına yükseldiği müddetçe de en derin mutluluk ve tarifi imkansız hazları iç dünyasında yaşar.

İman, kişinin Cenab-ı Hakk'la irtibata geçmesinin adıdır. İmansızlık, bütün faziletleri sıfırlayacak kadar korkunç bir cinayet ve bütün varlığa karşı hakaret tavrının adıdır ki bu hal, mü'minden çok uzaktır. Kişinin iman ve düşünce dünyasını inşa etmesi, onun ruhunda saklı bulunan insanlık gerçeğinin ortaya çıkması demektir.

İnsan, sürekli imanda derinleşme yolunda olmalıdır. O, bir gözüyle dünyaya, diğeriyle de daima âhirete bakmalı ve hep âhiret yamaçlarında dolaşüyor gibi yaşamalıdır ki, inandığı hakikatleri, gönlünde duya duya, dilinde tekrar ede ede varlığıyla bütünleştirebilsin. Zira insan, ancak imanın aydınlığında özünü, özündeki derinlikleri, varlığın hedef ve gayesini sezip, kâinat ve hadiselerin iç yüzüne, eşyanın perde arkasına vâkıf olabilir ve varlığı kendi bu-udlarıyla kavrayabilir.

İnançsızlık, tıkalı ve boğucu bir sistemdir. İnançsız bir insan nazarında varlık kaosla başlamış, rastlantıların ürperten belirsizlikleri içinde gelişmiş ve süratle de dehşet veren bir sona doğru kaymaktadır. Bu sallana sallana, yuvarlana yuvarlana gidiş içinde, ne ruha huzur veren Rahmanî bir soluk, ne de onu kendi emelleriyle kucaklayacak emniyet esintili küçük bir yer, hatta ayağını basacak bir zemin vardır. Bundan dolayı, başta peygamberler olmak üzere bütün Hak dostları dünyada en büyük hakikatin, iman hakikati olduğunu bildirmiş ve hayatları boyunca insanlara bu hakikatleri sunmaya çalışmışlardır.

Bu yüzden her dönemde olduğu gibi, devrimizde de en ehemmiyetli mesele, imanın kurtarılması, insanın imanla beslenip açlığının giderilmesi, gönüllerin doyunluğa ulaştırılması ve nesillerin ateşten kurtarılması meselesidir. Bunlar yapılabildiğinde kalbler, bir kere daha emniyetin ve güvenin kaynağı haline gelecektir. İman esaslarının ihmale uğradığı, dolayısıyla da kalblerin aç olduğu bir dönemde, ilk önce bu hayati meseleler üzerinde durulmalıdır. Nasıl ki

aç insana önce muhtaç olduğu temel gıdalar verilir; aynen öyle de her şeyden önce aç gönüllere, ruhları güçlendirip kalbleri kanatlandırarak olan Allah’a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, âhirete ve kadere iman gibi iman esasları verilmelidir.

Bu çalışmada yararlandığımız ve dipnotta belirttiğimiz eserlerden sadeleştirme veya özetleme yoluyla da istifade edilmiştir. Aynen iktibaslar olduğu gibi özetle ve günümüz türkçesiyle daha kolay anlaşılabilir şekilde iktibasların olduğunu da belirtmek isteriz.

Az önce saymış olduğumuz inanç esasları ilmihal kitaplarında “âmentü” terimiyle ifade edilir. “İnandım” anlamına gelen âmentü, iman esaslarını kısa ve öz olarak ihtiva eden metni ifade etmek için kullanılır. Hepimizin ezbere bildiği bu metin şöyledir:

“Âmentü billâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusulihî ve'l-yevmi'l-âhiri ve bi'l-kaderi hayrihî ve şerrihî minallâhi teâlâ ve'l-ba'sü ba'de'l-mevti hakkun. Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve rasûlühû - Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna inandım. Öldükten sonra diriliş haktır. Allah’tan başka ilah olmadığına, Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederim.”

Şimdi sizleri bu esasların izahlarıyla başbaşa bırakıyoruz.

*Numan SEYHAN
İstanbul, Temmuz 2005*

GİRİŞ

İman Nedir?

İmanın kelime manası, bir şeye inanmak, güven vaad etmek, başkalarının emniyetini sağlamak, ya da emin, güvenilir ve sağlam olmak demektir. İman, dinî literatürde, Allah'ın varlığına ve birliğine, Efendimiz Hz. Muhammed (aleyhissalatu vesselâm)'in peygamber olduğuna, vahiyle Allah'tan alıp bize bildirdiği her şeyin hak ve doğru olduğuna hiç şüphe etmeden tereddütsüz inanmak ve kabul etmek manasına gelir.

Şimdi, insanlığın en mühim meselesi olan iman gerçeğini farklı açılardan ele alıp inceleyelim:

İman, İki Kısma Ayrılır

İslam âlimleri imanı, icmâlî ve tafsilî olmak üzere iki kısma ayırmışlardır.

İcmâlî İman

Peygamber Efendimiz'in Rabbimizden vahiyyle alıp bize ulaştırdığı şeylerin hepsine birden topluca inanmaktır. Yani bir insan, mânâsını bilerek ve inanarak "Lâ ilâhe illallah Muhammedün Rasulullah" deyip kelime-i tevhidi söylerse icmâlî olarak iman etmiş olur. Bu şekildeki bir iman, imanın ilk derecesi ve İslam'ın ilk temel direğidir. Burada hemen şunu ifade edelim ki, bir insanın mümin sayılabilmesi için icmâlî iman yeterli olmakla birlikte, İslam'ın diğer hükümlerini ve inanılması gerekli olan esasların her birini teker teker öğrenmesi zorunludur.

Tafsilî İman

Peygamberimizin Cenab-ı Hak'tan alarak tebliğ ettiği esasların her birini, açık ve geniş bir şekilde, delilleriyle bilip iman etmektir. Yani altı iman esasını; namaz, oruç, hac ve zekat gibi yapmakla mükellef olduğumuz ibadetleri; içki, kumar ve adam öldürmek gibi yapılmaması gereken şeyleri bilip tasdik etmektir. Bir müslümanın farzı farz, haramı haram bilerek öğrenmesi, kabullenmesi ve hayatına yansıtması gerekir.

Müslüman olmayan bir kimse, icmâlî iman ile İslam'a girmiş olur. Bu iman üzere ölen bir insan, neticede cennete girer. Ancak tafsilî iman ile müslümanın imanı yücelir, olgunlaşır ve sağlam temeller üzerine oturur.

Tafsilî İmanı Elde Eden Kimse

İsterseniz meseleyi daha iyi anlayabilmek için bir örnek verelim: Bir pazara büyük bir zatın çeşitli mallarının geldiğini düşünelim. O malların o zata ait olduğu iki şekilde anlaşılır: Biri icmâlî bilmektir ki kişi, “Bu kadar çok ve kıymetli mal, ancak o zatın olabilir. Başkasının bu mala sahip çıkması haddi değildir” diye düşünür. Fakat, bu şekilde bir bilgi, kişiyi şüphe ve tereddütten kurtarmaz. Birisi gelip, “Pazara gelen mal, bildiğin o kimsenin değil, filan kimseninmiş” dese, şüpheye düşebilir, hemen o kişiye inanabilir.

İkincisi ise, tafsilî olarak bilmektir. Kişi gider, her kumaş ve her parça üzerinde o zatın mührünü görüp okur. Böyle bir bilgi şüphe ve tereddütten uzaktır. Hiçkimse onu aldatamaz. Birisi gelse, “O mallar filan zatınmış” dese, hemen itiraz eder: “Hayır, o mallar filan zatın değil, filan kimsenin. Ben gittim, her bir mal üzerinde onun mührünü gördüm, okudum” der.

İşte icmâlî imanla tafsilî iman da böyledir. İcmâlî iman sahibi bir insan: “Bu kâinatı içindekilerle birlikte ancak Allah yaratmış olabilir. Allah’tan başkası böylesine bir güçle sahip değildir” der. Fakat böyle bir iman sahibi, aynen misalde olduğu gibi şüphe ve tereddütten kurtulamaz. Birisi gelse: “Hayır, kâinatı Allah yaratmadı” dese ve biraz konuşsa böyle birinin imanı tehlikeye girer.

Tafsilî olarak iman eden biri ise, her varlık üzerinde Allah’ın varlığını, birliğini, Allah’a ait olduğunu ispat eden mührü görür. Böyle birinin imanı öylesine kuvvetlidir ki,

ateist bir filozofla bile karşılaşırsa sarsılmaz, şüphe ve vesveseye düşmez. Filozofta biraz insaf varsa, onun delilleri karşısında şüpheye düşer, hatta inkarından bile vaz geçebilir.¹

İman Artıp Eksilir Mi?

İnanılacak iman esasları bakımından imanda artma ve eksilme olmaz. Bir kimse iman esaslarının hepsini kabul edip de bir veya bir kaçına inanmasa iman etmiş sayılmaz. Bu durumda iman gerçekleşmediğinden artması ve eksilmesi söz konusu olamaz. Bir peygamberden sıradan bir müslümana kadar herkes aynı hususlara iman etmekle yükümlüdür. Ancak iman, güçlü ve zayıf olması bakımından kişiden kişiye farklılık gösterebilir.

İman, Gelişip İnkışaf Eder Mi?

İman, kişiden kişiye değişebilir. Bazı insanlar vardır ki, dünyaya meydan okuyacak ölçüde çok güçlü bir imana sahiptirler. Bazı insanlar da vardır ki, iman sahibi olmakla beraber inandıkları esaslara pamuk ipliğiyle bağlıdırlar. O yüzden imanı kuvvetlilik ve zayıflık bakımından ikiye ayırabiliriz:

Taklidî iman: Kişinin anne ve babasından, yetiştiği çevrenin telkiniyle meydana gelen ve âdeta İslam toplumunda doğup büyümüş olmasının tabii bir sonucu olarak gözükten imandır. Böyle bir iman sağlam değildir. Temeli zayıf bir bina gibi her an yıkılabilir, değişik şüphe ve vesveseler karşısında sarsıntıya uğrayabilir.

1 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, s. 271-272.

Tahkikî iman: İmana âit bütün meseleleri delilleriyle araştırıp kavramaya bağlı olan imandır. İşte aslolan iman budur. Çünkü iman sahibi bir insan, neye, niçin ve nasıl inandığının bilincinde olmalıdır. Özellikle inançsızlık rüzgarlarının dört bir yandan estiği günümüzde bir müminin, imanını taklidden tahkike çıkarması bir zaruret haline gelmiştir.

Tahkikî İman, İnsana Ne Kazandırır?

İnsan çok zayıf ve aciz bir varlıktır. Kendisinin veya başkalarının başına gelen musibetlerde çoğu zaman bir şey yapamaz. Bu musibetler, imansızları veya imanını zayıf olan kimseleri aşırı derecede sıkıntıya sokar, huzursuz eder. Fakat huzursuz olmakla elinden de hiçbir şey gelmez.

Tahkikî imanı elde eden bir mümin ise her şeyde İlâhî rahmetin izini, özünü görür. Her şeyde O'nun hikmetini, adaletinin güzelliğini müşahede eder, tam bir teslimiyet ve rıza ile Rabbinden gelen musibetleri teslimiyetle karşılar. Hayatın zorlukları karşısında dirençli olur. Böyle kimseler, çeşitli musibetlere maruz kalanlara karşı Cenab-ı Hakk'ın merhametinden daha çok şefkat göstermez ki, elem ve azap çeksinler. Böylece sadece âhîret hayatında değil, dünya hayatını dahi saadet içerisinde geçirirler.

Ayrıca tahkikî imanın insana kazandırdığı en mühim fayda, insanı nefsin ve şeytanın vesveselerine kapılmadan huzurlu bir şekilde kabre imanlı olarak götürmesidir. Bu şekilde insan hem bu dünya hem de öte dünya saadetini elde eder.²

2 Bediüzzaman Said Nursi, Sikke-i Tasdik-i Gaybi, s. 25, 155-156; Kastamonu Lahikası, s. 15.

İman, İnsanı İnsan Eder

İman, insanı fizik âlemin dar, statik ve boğucu sınırlarından kurtarıp onu kendi dışındaki âlemlerle bütünleştiren, önünü aydınlatan bir ışık kaynağıdır. İman, kişiyi bütün varlığın tek sahibi Allah'a muhatap kılması ve O'na bağlaması itibarıyla, insana huzur ve şeref veren büyük bir güç merkezidir.

Çünkü iman sayesinde insan Yaratıcısına bağlanır. Bu sayede insan, iman ile kendinde görünen ilâhî sanatları ve Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin nakışları itibarıyla kıymet kazanır. İnançsızlık ise o bağı koparır. İnsanın Rabbiyle arasındaki bağ kopunca, Allah'ın insan üzerindeki sanatı gizlenir. Böyle bir insanın kıymeti sadece madde itibarıyla olur. Madde fani ve geçici olduğu için kıymeti hiç hükümdedir. Bunu şöyle bir misalle açıklayabiliriz:

İnsanların sanatı içinde maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır. Bazen madde ile sanat birbirine eşit, bazen madde daha kıymetli; bazen de beş bin liralık demir gibi bir maddede beş milyon liralık sanat oluyor. Bazen madde itibarıyla beş bin lira eden antika bir sanat eseri milyonlarca liralık değerdedir. Böyle antika bir sanat eseri, antikacılar çarşısına götürülse, pek eski ve hünerli sanatkarına nispet ederek satışa sunulsa milyonlarca fiyatta satılabilir. Eğer demirciler çarşısına gidilse, beş bin liralık bir demir fiyatına satılır.

İşte insan, Cenab-ı Hakk'ın böyle antika bir sanattır. Nazik bir kudret mucizesidir. Allah insanı bütün isimlerinin

tecellisine mazhar ve kâinatın küçük bir misali olarak yaratmıştır. Eğer iman nuru insana hakim olursa, üzerindeki bütün manalı nakışlar o ışıkla okunur. “Ben, Rabbimin bir sanat eseriyim, mahlukuyum. O’nun rahmet ve ikramına mazharım” gibi manalarla insandaki ilâhî sanatlar görünür. Böyle bir insanın kıymeti, o ilâhî sanata göre olur.

İnsanın Allah ile olan bağıını koparmaktan ibaret olan inkarcılık, insanın içine girerse o manalı sanat eserleri karanlığa düşer ve okunmaz. Yüce sanatların çoğu gizlenir. Görünenler ise sebeplere, tabiata ve tesadüfe verilir. İnsandaki her bir sanat eseri birer parlak elmas iken, sönük şişe olur, kömüre dönüşür. O yüzden iman, insanı insan, hatta sultan eder.³

İman İle Amel Arasındaki Münasebet

Yukarıda imanın tarifini yapmıştık. Şimdi amelin tarifini yapalım. Amel, imanın aksiyon hale getirilerek pratik hayata yansıtılmasıdır. Bu yönüyle pratiğe dökülecek olan esaslar, nazarî olarak inanılacak şeylerin bir takviyecisi konumundadır. Dolayısıyla amelî hayat olmadan pratiğe yansımayan bir hayatın ayakta durması zordur. İnsanın, kalbinin sonsuz iklimlerine açılıp, hakiki imana doğru kanatlanması iman-amel bütünlüğüyle mümkündür. Bu yüzden insan, inandığı istikamette yaşamak ve ayrıca amelikle de inancını desteklemek zorundadır.

Ancak buradan amelin, imanın bir parçası olduğu anlaşılmalıdır. Çünkü amel, imanın bir parçası, olmazsa

3 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 289-290.

olmaz unsuru değildir. Bu sebeple bütün dini esasları kalbden benimsemiş fakat çeşitli sebeplerle dinin emirlerini yerine getirmemiş veya yasaklarını çiğnemiş olan bir kimse işlediği günahları helal saymadığı sürece mümin sayılır.

Bununla birlikte Kur’ân-ı Kerim’in pek çok ayetinde iman ile salih amel yanyana anlatılmış, müminlerin salih ameller işleyerek maddi-manevi gelişmelerini sağlamaları ısrarla vurgulanmıştır.⁴ İmanı bir fanusa benzetecek olursak, fanusun içindeki ışık iman, fanus ise amellerdir. Bu sebeple kalbteki iman ışığının hiç sönmeden parlaması, giderek gücünü artırması, salih amellerle mümkün olabilir. Esasen kalb, Efendimiz’in de bir hadislerinde ifade buydukları gibi, “Her an değiştiği için ona kalb denilmiştir. Kalb, bir ağacın başına asılmış kuş tüyüne benzer. Rüzgar devamlı onun içini dışına çevirir.”⁵ Buradan da anlaşılmalıdır ki, iman sahibi bir kalbin istikameti salih amele endekslidir.

Mümin ve Müslüman Arasında Fark Var Mı?

İslam alimleri iman ile İslam kelimelerinin birbirinden farkı olmadıklarını ve aynı anlama geldiklerini söylemişlerdir. Bununla birlikte bazı alimler ise bu iki kavram arasında ince bir farkın olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumda her mümin, müslüman olmakta, fakat her müslüman mümin sayılmamaktadır. Çünkü bu anlamda İslam, dilin ve organların teslimiyeti ve belli amellerin işlenmesi, iman ise

4 Bakara, 2/277; Yunus, 10/9, Hüd, 11/23.

5 Müsned, 4, 408.

kalbin bağlanması ve teslimiyeti demektir. Bu sebeple İslam daha genel, iman ise daha özel bir kavram olmaktadır. Nitekim “Bedeviler “iman ettik” dediler. De ki: “Siz iman etmediniz, lâkin “İslâm olduk, size inkıyad ettik (boyun eğdik)” deyiniz. Zira iman henüz kalblerinize girmiş değildir.”⁶ ayet-i kerimesi bu hakikati dile getirmektedir.

İmanın Geçerli Olmasının Şartları Nelerdir?

İmanın geçerli olabilmesi için bazı şartlar vardır:

1. İman hür iradeyle yapılmalı, ümitsizlik, baskı ve tehdit gibi durumlarda gerçekleşmemiş olmalıdır.

2. İman esaslarından birini inkar anlamına gelen bir tutum ve davranış imanı geçersiz kılar.

3. Mümin, “çok günahım var, ben kesinlikle cennete giremem, benim yerim cehennem” türünden ifadelerle Allah’ın rahmetinden ne ümitsiz; ne de “nasıl olsa imanım var, cennetim garanti” diyerek emin olmalı, devamlı korku ile ümit arasında bulunmalıdır.

4. “Namaz ve oruç da neymiş” şeklinde ibadetlerin ve dini hükümlerin hikmetsizliği ve gereksizliği yorumunda bulunmak kişinin imanını ortadan kaldırır.

İman kavramıyla alâkalı bu kısa girişten sonra şimdi de temel iman esaslarının açılımına geçelim.

6 Hucurat, 49/14.

BİRİNCİ BÖLÜM
ALLAH'A İNANIYORUM

ALLAH'A İNANIYORUM

Allah'a İman Nedir?

Kâinatı yaratan, idare eden ve kendisine ibadet edilen tek ve en yüce varlık olan Allah'a iman, iman esaslarının birincisi ve temelidir. Bütün ilahî dinlerde Allah'ın varlığı ve birliği, en önemli inanç esası olmuştur. Çünkü bütün esaslar Allah'a imana ve O'nun birliğine dayanmaktadır.

Allah'a iman etmenin anlamı; O'nun var ve bir olduğuna, yüce sıfatlara sahip olduğuna, eksiklik ve noksanlığı çağrıştıran her bir niteleme ve benzetmeden uzak bulunduğuna inanmaktır.

Allah'ın (celle celâluhû) bilinmesi yaratılışımızın hedefi ve fıtratımızın gayesidir ve iman esasları içerisinde bir kuttur.⁷ İnsan kendisini yaratan Rabbini tanımak, O'na iman ve ibadet etmek için yaratılmıştır. Ayette bu hususa şöyle dikkat çekilmiştir: “Ben cinleri ve insanları sırf

7 Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s. 204; İşârâtü'l-İ'caz, s. 85.

Beni mabud tanıyıp yalnız Bana ibadet ve kulluk etsinler diye yarattım.”⁸

Yaratılışla İlgili Dört İhtimal

Geride bıraktığımız yüzyıl, inkarcı düşüncenin hayatın her ünitesini hâkimiyeti altına aldığı bir asır olmuştur. İnanç sahasında bu yüzyılda pek çok inkarcı akımlar ortaya çıkmış ve bu akımların müntesipleri manevi değerlerin ortadan kaldırılması adına sistemli çalışmalara girişmişlerdir. Hiç şüphesiz bu inkarcı düşünce sahipleri, en başta saldırı oklarını Allah’ın varlığı meselesine yönlendirmişler, Allah’ın varlığını inkar etmişler, kâinattaki her şeyi tesadüflere vermişler ve bu sayede de körpe zihinleri bulandırmışlardır.

Kâinatın meydana gelmesi hususunda akla dört ihtimal gelmektedir. Bu ihtimalleri şöylece sıralayabiliriz:

1. Sebepler yaratmaktadır.
2. Kendi kendine meydana gelmektedir.
3. Tabiat yaratmaktadır.
4. Allah yaratmaktadır.

Şimdi, bu ihtimallerden ilk üçünün aklen imkânsız olduğunun ispat edilmesi durumunda, dördüncü durum olan Allah’ın varlığı kesinlik kazanacaktır. Birinci iddiadan başlayalım:

8 Zariyat, 51/56.

Her Şeyi Sebepler Mi Yaratıyor?

Kâinatın sebepler tarafından yaratılması imkansızdır. Bunun pek çok sebebi vardır. Ancak biz sadece üç tanesi üzerinde duracağız.

Birincisi: Malum olduğu üzere bir eczanede ilaç yapımında kullanılan maddelerin dolu olduğu yüzlerce kavanoz vardır. Bu kavanozların herbirinden değişik miktarlarda maddeler alınmış ve bu maddelerden hastalara şifa verecek olan harika bir ilaç ortaya çıkarılmıştır. İlaç meydana getirilirken, ilacı oluşturan maddelerin ölçüsünde o kadar hassasiyet gösterilmiştir ki, bu miktar bir gram az veya çok olduğu takdirde ilaç özelliğini kaybetmektedir. Şimdi nasıl ki, o kavanozlardaki maddelerin böyle harika bir ilacı meydana getirmesi mümkün değilse, kâinattaki sebeplerin de bu muhteşem kâinatı meydana getirmesi mümkün değildir. Zira cansız ve bilinçsiz olan sebeplerin belli bir ölçü ve terkip içinde eşyayı meydana getirmeleri aklen imkansızdır.

İkincisi: Bir canlının meydana gelmesi Allah'a verilmeyip sebeplere verildiği takdirde, kâinatın pek çok element ile alakalı olan bu canlının bütün atomlarının kâinattaki diğer atomlar tarafından bir işbirliği neticesinde meydana getirildiği ortaya çıkmaktadır ki, bu da aklen mümkün değildir. Zira sinek gibi küçük bir mahluğun vücudunda bile, gayet hassas bir ölçü içinde çeşitli ve birbirine zıt sebeplerin bir araya gelmesi mümkün değildir.

Üçüncüsü: “Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vahidden ve bir elden meydana gelebilir” hakikatinden hareketle cansız ve şuursuz olan sebeplerin sonsuz sayıda ihtimaller içinden birini tercih ederek akla durgunluk verecek muhteşem bir gaye ve nizamın hakim olduğu bu kâinatı meydana getirmeleri aklen imkânsızdır.⁹

Kendi Kendine Mi Meydana Geliyor?

Mevcudatı meydana getiren atom ve atom altı varlıklar devamlı bir değişim içindedirler. Aynı zamanda bu atomlar kâinatta bulunan herşeyle irtibatlı olarak hareket etmektedirler. Bu durumda “kâinattaki her şey kendi kendine meydana geliyor” denildiği takdirde bu zerrelerin kâinatı meydana getirebilecek şekilde bir ilim ve iradeye sahip olduğunun kabul edilmesi gerekecektir ki, bu da aklen imkansızdır.

İnsan mevcuttur. O basit bir madde ve cansız bir varlık değildir. İnsan daima yenilenen, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima değişkenlik arz eden bir saray gibidir. İnsan vücudu kâinatla devamlı bir münasebet halindedir. İnsanı meydana getiren zerreler, bu münasebeti bozmamak için başdöndürücü ve akıl almaz bir şekilde hassasiyet göstermektedirler. Şimdi şayet insanın vücudundaki bu zerreler, Allahu Teâlâ'nın kanunuyla hareket eden küçük memurlar veya O'nun bir ordusu olarak kabul edilmediği takdirde mesela onun gözünde bulunan her bir zerreye öyle bir göz lâzımdır ki, o gözün insanın

9 Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, s. 182-183.

vücudunun her tarafını görmekle beraber, devamlı münasebet içinde olduğu bütün kâinatı dahi görmesi gerekecektir ve, bu aklen mümkün değildir.¹⁰

Yaratıcı Tabiat Mı?

Mevcudatta özellikle de hayat sahibi varlıklarda görülen muhteşem sanat, Cenab-ı Hakk'a verilmeyip kör, sağır ve düşüncesiz olan tabiata verildiği takdirde, tabiatın her şeyde mânevî makine ve matbaalarının bulunması veyahut her şeyde kâinatı yaratıp idare edecek bir kudret meydana getirmesi gerekecektir. Çünkü, tıpkı güneşin ışıklarının yeryüzündeki cam parçalarında ve su damlacıklarında görünmesi gibi şayet o misalî güneşçikler gökyüzündeki tek güneşe isnat edilmediği takdirde, bir kibrit başı büyüklüğündeki bir cam parçasında tabîî, fitrî ve güneşin özelliklerine sahip, zâhiren küçük, mânen çok derin ve her cam zerreciği adedinde güneşlerin vücudunu kabul etmek gerekecektir. Aynen bu misalde olduğu gibi mevcudat ve hayat sahibi varlıkların meydana gelmesi Cenab-ı Hakk'a nisbet edilmediği takdirde, her bir mevcutta, özellikle her bir hayat sahibi varlıkta, sınırsız bir kudret, irade, ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiat ve ilâhı kabul etmek gerekecektir ki, bu düşünce kâinattaki uydurma haberlerin en bâtil ve en hurafe olanıdır.¹¹

Bu durumda üç ihtimalin de aklen imkânsız olduğu ortaya çıktıktan sonra son ihtimal olan kâinatı Allah'ın yarattığı düşüncesi kesinlik kazanmaktadır.

10 Bediüzzaman Said Nursî, Lem'alar, s. 184-185.

11 Bediüzzaman Said Nursî, Lem'alar, s. 185.

Allah'ın Mahiyeti İnsan Aklıyla Kavranabilir Mi?

“Öncelikle, şurası iyi anlaşılmalıdır ki bir şeyin varlığını bilmek ayrı, mahiyetini bilmek ayrıdır. Kâinatta bir çok şey vardır ki; akıl onların varlıklarını apaçık bildiği hâlde mahiyetlerini kavrayamamaktadır. Mesela insan, bir fizik kanunu olan yerçekimini bildiği ve hatta o kanuna tabi olduğu hâlde, onun mahiyeti hakkında hiçbir fikir sahibi değildir. Annenin, evladına sarılmasıyla varlığını anladığımız şefkat hissinin nasıl bir his olduğu konusunda yine hiç kimse bir fikir sahibi değildir. Ruh, elektrik, hayal gibi hususların varlığı nasıl apaçık bir hakikat ise onların mahiyetlerinin bilinmemesi de aynı derecede açık bir hakikattir.

Akıl ile anlaşılamayacak konuları anlamaya ve izaha zorlanmak; demagojidir, bilgisizliktir. Bu davranışıyla insan, doğru düşünce kulvarından sapar ve altından kalkamayacağı ve sonuçta kendisinin helâkine sebep olacak ağır bir yükün altına girer. Eser ustasının idrak edip anlayamayacağı gibi, akıl da kendisini yaratanın mahiyetini anlamaktan acizdir. Çünkü akıl, yaratılmıştır, sanat eseridir ve sınırlıdır. Görmenin, işitmenin kısaca beş duyunun sınırlı bir algılama sahası olduğu gibi, aklın da belirli bir anlama sahası, sınırlı bir algılama gücü vardır. Cenab-ı Hakk'ın kudsi mahiyetini anlamak, idrak etmek, aklın idrak sahasının dışındadır.

Şurası bilinen bir gerçektir ki; insan değil Allah'ın zatını, kendi ruhunun, hayalinin, vicdanının dahi mahiyetini

kavrayamaz. Çünkü saydığımız bu özellikler cismanî olmadığından dolayı, akıl onlara bir suret giydiremez, bir şekil veremez. Mesela, hayal için uzunluk-kısalık, büyüklük-küçüklük söz konusu olmadığından, akıl onlara bir şekil veremez ve bir sınır çizemez. Bununla birlikte hiçbir insan, mahiyeti bilinmeyen bu duyguyu inkâr da edemez.

Kendi mahiyetini bilmekten aciz olan insanın, bütün akılların, hayallerin, ruhların, hislerin, vicdanların, hafızaların ve meleklerin yaratıcısı olan Allah'ın mahiyetini anlamaya zorlanması, en büyük bir cehalet ve demagogidir. Allah'ın bütün sıfatları sonsuzdur, sınırsızdır, ezeli ve ebedidir. Akıl, ise sınırlı olup sonradan yaratılmıştır. Sınırlı olan sınırsız olanı, başlangıcı ve sonu olan, ezeli ve ebedi olanı elbette kavrayamaz. İşte gerçek anlamda idrak ve doğru algılama, insanın Allah'ın mahiyetini algılamaktan aciz olduğunu anlayıp idrak etmesidir.

İnsan akli, bilinmeyene bilinenden, soyuta somuttan, zora kolaydan, genele özelden gitme eğilimindedir. Yüce Allah'ın, eşi, benzeri, ortağı, dengi yoktur ki; insan, kıyas ve temsil yoluyla; deney ve tecrübe vasıtasıyla, düşünce ve hayal aracılığıyla O'nun kutsi hakikatini anlamaya yol bulabilirsin. Aklın, Allah'ın mahiyetini idraki, mantıksal olarak da çelişkiyi gerektirir. Çünkü o hâlde sınırlı, sınırsız; sonradan olanın başlangıcı olmayanı kapsamaması gerekir. Bu ise imkânsızdır. Akıl Allah'ı, varlığı zorunlu, kudreti sınırsız, iradesi sonsuz, ilmi her şeyi kuşatan olarak bilmekle sorumludur. Zaten yaratılış amacı da budur. Şu hâlde Allah'ın kutsal mahiyeti ne idrak ve hayal edilebilir, ne de hissedilebilir.

Akılla anlaşılan ve duygularla algılanan her şey mahluktur. Allah'ın varlığı bu dünyada, ancak aklın nuruyla görülür, kalbin sezgisiyle sezilir.

Evet, aklın görevi, Allah'ın kâinatta yansıyan büyüklük ve yüceliğini, kudret ve hakimiyetini ve yaratıklarında ortaya koyduğu sınırsız estetik dizaynı ve kulları için yaptığı lütuf ve yardımları gözlemlemek derinden derine düşündürmektir.”¹² Şimdi bu meseleyi biraz daha açmaya çalışalım.

Allah Evreni Yaratmadan Önce Neredeydi, Ne Yapıyordu?

İnançsız kesimler tarafından Cenab-ı Hak hakkında bu ve buna benzer mantıksal bir doğruya oturmayan pek çok sorular üretilmekte. “Allah, kaldıramayacağı taşı yaratabilir mi?”, “Allah'ın canı sıkılmıyor mu?”, “Herşeyi Allah yarattı. Peki Allah'ı kim yarattı?” vs. Bu tür sorulara uzun uzun cevaplar yazma yerine şu örnekle meseleyi anlamaya çalışalım.

Bilgisayar içindeki bir entegre diğer entegreye soruyor:

“Ben 3 voltla çalışıyorum. Sen kaç voltla çalışıyorsun?”

Diğer entegre:

“Benim voltajım 2,8” diyor. İkisi beraber merak ediyorlar: “Acaba bizi dizayn eden mühendis kaç voltla çalışıyor?”

Halbuki bilgisayar denilen sistemi yapanın, o sistemin dışında olması, dizayn ettiği sistemin kurallarıyla kendisinin

12 <http://www.sorularlailamiyet.com>

bağlı olmaması lazımdır. Kendisinin tamamen o sistemin dışında bulunması ve o sisteme hükmedebilmesi gerekir. Entegrelerin aralarında konuşup, dizayn edicilerini de kendi tabi oldukları “bir elektrik akımıyla çalışma kanunu”na tabi kılmaları mantıklı ve mümkün değildir. Sistemi dizayn eden, sisteme koyduğu kanuna, kendisi mahkum değildir.

İlaveten sistemin içinde, o sistemin kanunlarına tabi olarak yaşayanlar, eğer başka sistemlerle tanışmamışlarsa, başka kanunları anlamakta zorlanırlar. Hatta daha doğrusu anlayamazlar. Mesela entegre devreler sadece elektrik akımıyla çalışmayı anlayabilirler. Kimyasal enerji, nükleer enerji gibi sahaların kanunlarını belki hiç anlayamazlar. Onların anladıkları sınır, dizayn edici mühendisin çizdiği sınırdır.

İşte “yaratılmış olmak” da bizim içinde yaşadığımız bu âlemin bir kanunudur. Tâbi olduğumuz kanunlarından biridir. Bu âlem içinde her kim yaşıyorsa “yaratılmış”tır. Şimdi bu âlemin kanunlarına tabi olarak, içinde yaşayan birisi olarak, bizim kalkıp Yaratıcımızı bu âlemin kanunlarına tabi kılmak gibi “acaba bizi Yaratanı kim yarattı?” diye sormamız yukarıdaki entegrelerin kendi aralarında konuşma misaline benzer.

Yine buna benzer yukarıda da ifade ettiğimiz gibi anlamsız sorular ortalıkta çok dolaşır. Bu tip sorular, sistemin yapıcısını sistemin içine sokma, sistemin kurallarına tabi kılma uğraşısıdır. Mesela “Allah kaldıramayacağı kadar büyük bir taş yaratabilir mi?” (hâşâ) yine böyle anlamsız bir sorudur.

Bu anlamsız soru, sistemin kanunlarından birisi olan çekim kanununa, o kanunu yaratan Allah'ı tabi kılmaya uğraşır. Yani yerçekimi kanununu Yaratanı, yine bu kanunun mahkumu gibi görmek yanlışına düşülür.

İçinde yaşadığımız sistemin/âlemin tamamen biz içinde yaşayanları bağladığını, Allah'ın ise, bu kanunlara tabi olmadığını bilmek lazım. Bunu bilmekle kalmayıp, içinde yaşadığımız sistemi dizayn eden Allah'ın mahiyetinin ne olduğunu tam olarak anlayamayacağımızı da bilmemiz gerekir. Gayret gösterelim ama anlama sınırımızın, ancak alemi dizayn eden Allah'ın, bizim için çizdiği sınır kadar olduğunun farkına varalım.

Allah'ın Varlığının Delilleri

Rabbimizin varlığı, delil gerektirmeyecek kadar açıktır. Varlığı her şeyden açık olan O yüce Yaratıcı, Zatı itibarıyla gözlerin bizzat göremeyeceği, idrak edemeyeceği kadar da yüce ve eşsiz bir varlıktır. Bu itibarla yüce Yaratıcı kendisini bize, Zat'ıyla değil, yaratmış olduğu eserler ve göndermiş olduğu rehberlerle tanıtmak istemektedir. O'nu bize anlatan veya bizi O'na götüren deliller sayısızdır. Bu delillerin en büyükleri şunlardır:

1. Kâinat
2. Kur'ân-ı Kerim
3. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)

1. Kâinat Delili

Muhteşem bir sanat eseri olan kâinat, insandaki aklî ve hissî bütün duyguları fazlasıyla uyuracak inceliklere, güzelliklere ve sırlara sahiptir. Bu âlemde, görebilen gözler için her şey, şüpheyeye yer bırakmayacak şekilde O'nun varlığını haykırmaktadır. Nitekim "Hiç gökleri ve yeri yaratan yüce Yaratıcı hakkında şüphe edilebilir mi?"¹³ ayet-i kerimesi bu hakikati dile getirmektedir.

İnkâra şartlanmamış her bir akıl, kâinatın göz kamaştırıcı mimarisi ve baş döndüren düzenli işleyişinden hareketle, kâinattan objektif veriler elde edebilir ve onu âdeta bir kitap gibi sayfa sayfa okuyabilir. Zaten kâinatı büyük bir kitap olarak kabul edebiliriz. Bu kitabın her kelimesi, hatta her harfi öyle mucizeli bir şekilde yaratılmıştır ki, en küçük bir zerresini dahi tam yerinde yaratabilmek için, bütün kâinatı yaratabilecek sonsuz bir kudret lazımdır. Allah'ın dışında, bütün tabîî sebeplerin, sözgelimi iradeye ve güce sahip olsalar dahi bu kitabın bir harfini bile yaratmaları mümkün değildir. Çünkü bu harf, özellikle canlı bir varlıktır ve kâinat kitabının bütün kelimeleri ile doğrudan ilgilidir.

Hayat, bir şeyi herşeyle ilgili kılmaktadır. Kâinatta, bütün mevcudatı kapsayan ve her bir mevcudu ayrı ayrı bir ağ örür gibi diğer tüm mevcudata bağlayan öyle bir nizam vardır ki kör, nereye ve niçin gittiğini bilemeyen, kendileri yapılmaya muhtaç, basit, cansız tabîî sebeplerin bu mükemmel nizamın sebebi olduklarını düşünmek imkansızdır.

13 İbrahim, 14/10.

Buradan da anlaşılmaktadır ki, her şey herşeyle bağlıdır. Bir şey herşeysiz yapılmaz. Bir şeyi halkeden (yaratan) her şeyi halketmiştir.

Kâinat kitabının bütün harfleri ve hatta noktaları, tek tek veya birleşmiş halleriyle yani kelime, cümle, paragraf oluşturmuş şekilleriyle yüce bir Zat'ın varlığına ve birliğine şahitlik etmekte ve "O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur"¹⁴ hakikatini haykırmaktadırlar.¹⁵ Çünkü kâinat, İlahî sanatın sergisi ve Allah'ın varlığını ilan ve ispat eden en büyük delildir. Kâinattaki varlıklar ise, Allah'a ayna olan İlahî birer memur, anlamlı birer harf, birer sanat mucizesi ve nihayetsiz kudret sahibi bir sanatkarın mukaddes isimlerinin tecellileridir. Mesela dünyamıza ısı, ışık ve hayat veren güneş; yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatlere benzeyen, zamanın en büyük saatine bir akrep durumunda olan ay; Allah'ın isimlerinin aynası, İlahî sanatın bir temaşa yeri, devamlı değişen ve çeşit çeşit hayat ve ruh sahiplerinin meskeni ve gayet sanatlı, heybetli ve bu özellikleriyle insanı hayrette bırakan bir sergi salonu olan dünya; cisim haline gelmiş bir delil, bir zikir ve şükür halkası olan bitkiler; Cenab-ı Hakk'ın harfi ve kelimesi olan hayvanlar, gürül gürül Rabbimiz'in varlığını ilan etmektedirler. Bütün bunları gören en inatçı bir inançsız bile "Bu kâinatın yaratıcısı kimdir?" diye sorulduğunda çaresiz olarak "Allah" diyecektir.¹⁶

Kâinattaki gayet dengeli tanzim, birbirine bakan nizam, her bir şeyin birbirlerine dayandıkları eşsiz denge,

14 İsra, 17/44.

15 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevi-i Nuriye, s. 208; Muhâkemât, s. 105.

16 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevi-i Nuriye, s. 33.

birbirinden ayrı varlıkların birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap vermeleri, her bir parçasının bir diğeriyle irtibatlı oluşu, atomların yerli yerinde dizilmesi ve kudretin onların her bir çeşidinde dilediği gibi tasarrufta bulunması, kâinattaki sanat harikalarının bitmek tükenmek bilmeyişi, her bir şeyde irade, şuur ve inayetin görülür hale gelmesi, rahmetin bütün mahlukatı kuşatması, hayattaki mucizenin zuhur etmesi, bütün kâinatın nihayetsiz ihtiyaçlarıyla her an yoktan yaratılması ve durmadan değişmesi, varlık alemi- nin zerrelere kadar her bir zerresinde tecelli eden öldürme ve hayat verme kanununun her an görülmesi, her bir şeyin hal ve söz diliyle tesbihatta bulunmaları yüce bir Yaratıcı'nın varlığına işaret etmektedir.¹⁷ İşte kâinattaki bu muhteşem düzen, bu düzeni idare eden bir düzenleyicinin varlığını, birliğini, sınırsız bir kudret, ilim ve iradeye sahip olduğunu göstermektedir ki, bu varlık Allahu Teâlâ'dır.¹⁸

Burada şunu da ifade edelim ki, bir bütün neye muhtaç ise parçası da aynı şeye muhtaçtır. Mesela, bir ağacın meydana gelmesi için ne lazım ise, bir meyvenin vücudu için de o şeyler lazımdır. Kâinatta her şeyin, her şeyle bağlı ve bir şeyin her şey olmadan yapılamaması, bir şeyi yaratanın her şeyi yaratan olup hiçbir şeye muhtaç olmadığı; bir anda meydana gelen ve basit bir maddeden çıkan şeylerin basit, şekilsiz, sanatsız olması lazım gelirken çok güzel bir sanatla meydana gelmesi, Kadîr ve Hakîm bir yaratıcıyı göstermektedir. Bütün eşyada görünen nizamlı şekil ve kalıplar onlara biçim ve şekil veren

17 Bediüzzaman Said Nursî, Şualar, s. 88-124.

18 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevî-i Nuriye, s. 13, 17, 48, 211; Âsâ-yı Mûsa, 179-180.

anlatır. Yaratılmışların bütün ihtiyaçlarının kolaylıkla karşılanması, rızıklarının zamanında ve ihtiyaçlarına göre verilip meydana gelmelerinde hiçbir zorluğun bulunmaması rahmet, ilim, irade sahibi ve her şeye gücü yeten birine işaret etmektedir. Güneş, ay, gezegen ve yıldızların belli bir yörünge etrafında dönmeleri ve birbirlerine çekim kuvvetiyle bağlı bulunmaları onları bu şekilde tutan bir kudretin varlığını; dünyayı her yönüyle yaşanacak hale getiren bir Zâtı; her an gözler önünde had ve hesaba gelmeyen yeni yeni hayatların birden ve hiçten vücuda gelmeleri bir Zât-ı Hayy-ı Kayyum'u (Varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta güç yetiren Zat olan Allahu Teâlâ'yı) göstermektedir. Kâinat kalbindeki aşk, kâinatta görünen umumi ibadetler, canlı cansız herkes tarafından yapılan duaların kabul edilmesi de bir yaratıcıyı ilan etmektedir.

Yine hayat sahibi olanlar vücudlarıyla varlığı zorunlu olan yüce bir Yaratıcı'yı gösterdikleri gibi ölümleri de ölmeyen bir Zât'ı göstermektedir. Bir ırmağın yüzündeki kabcıkların parlayıp gitmesinden sonra arkadan gelenlerin gidenler gibi parlamaları, daimi bir güneşin aynaları olduklarını gösterdikleri gibi, akıp giden zamanda gelip geçen varlıkların üstündeki güzellikler de bir Cemal Sahibi'ne işaret etmektedir ki, işte o Zât bütün eşyayı yoktan var eden Cenab-ı Hakk'tır.¹⁹

Bir yerdeki düzen, o düzeni kuran birisini, bir eserdeki sanat onun sanatkârını ve yine bir yerdeki ihsan ve ikram,

19 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, 631-634.

orada var olan bir ihsan ve ikram sahibini göstermez mi? Bu cümleden olarak, eğer insan, gaflet ve şartlanmışlıkla bozulmamış kalb/akıl gözüyle bu kâinata bakabilirse, ondaki sanat, düzen, plân ve ihsan gibi hakikatleri göreceklerdir. Ve onların sonsuz bir ilim, kudret ve ihsan sahibi bir Yaratıcı'nın varlığını gösteren birer delil olduğuna inanacaktır. Ancak burada şunu da hatırlatmamız gerekir ki, bu nizam ve güzellik bir yaratıcının olduğunu anlamamız için yeterli olsa da, yaratıcının özelliklerini, ona nasıl ulaşacağımızı, bize verdiği bunca nimetler karşısında duygularımızı nasıl ifade edebileceğimizi anlayabilmek için tek başına yeterli değildir. Yüce Yaratıcıyı ve bizim ne şekilde kulluk yapacağımızı öğreten O'nun gönderdiği peygamberler ve vahiydir. Bu mevzuyu "Peygamberlere inanıyorum" başlığı altında genişçe izah edeceğiz. Şimdi kâinat delili ile alakalı olarak imkân delilini ele alacağız.

İmkân Delili

İmkan delilinin hedefi "Vâcip" in mevcudiyetini ispat etmektir. Vacip, "varlığı kendinden olup başkasına muhtaç bulunmayan" demektir. Bunun karşıtı mümkündür ki, mümkün "var olmak için başkasına muhtaç bulunan" anlamına gelmektedir. Evren, bir kısmı duyularla idrak edilen, bir kısmı da başka yollarla bilinen nesnelere oluşmaktadır. Bu nesnelere ya vacip veya mümkündür. Gözlediğimiz bütün nesnelere imkân (başkasına muhtaç olma) özelliği taşıdığına göre tabiatı oluşturan diğer parçalar da aynı nitelikte olmalıdır. O halde tabiat mümkündür, ona varlık veren

ve fakat mümkün özelliği taşımayan bir sebep bulunmalıdır; o da varlığı zorunlu olan Allah'tır.

Kâinatındaki varlıklardan her birinin zat ve sıfat itibariyle sonsuz sayıdaki alternatiflerden sadece birine uygun halde bulunması onların mümkün olduklarını göstermektedir. Ölenin öldüreni, sanatın sanatkarı ve çocuğun babayı gerektirdiği gibi kâinatın mümkün oluşu onun vacip bir varlığın eseri olduğunu göstermektedir.

Şu anda gözümüzle gördüğümüz her bir şeyin vücudu, kendinden değildir. Çünkü vücudunun yok olmasına engel olamamaktadır. Üzerinde görünen özellikler de onun zatından kaynaklanan özellikler değildir. Çünkü, onların da kaybolup gitmesine engel olamamaktadır. Yani, âlemin her bir mevcudunun zâtî ve vâcip olmayan; mümkün bir vücudu vardır. Ve, o mevcudun vücudunda, sıfatında, yani üzerinde görülen tüm özelliklerinde, mevcut olarak varlığını sürdürdüğü her bir anda, -madem ki, mümkündür- sonsuz cihetlerde var olması imkân dahilindedir. Hal bu iken, o sonsuz cihetler içinde vücutça en muntazam bir yolun takip edildiği görülmektedir. O şeyin her bir özelliği de yalnızca ona mahsus bir tarzda kendisine verilmektedir. Var edildiği sürece her an değiştirdiği özellikler ve haller de yalnız o şeye has bir şekilde verilmektedir. Demek ki, bu özellikleri tahsis eden bir tahsis edicinin iradesiyle, bir hikmetle icad edenin yoktan yaratmasıyla o şey sonsuz yollar içinde hikmetli bir yola sevkedilmekte ve ona muntazam sıfat ve haller verilmektedir.

Evrenin varlığının zorunlu olmadığını, diğer bir deyişle kendiliğinden (lizatihi) var olmadığını ispat etmek mümkündür. Aslında âlem deyimiyle atomlar, kuvvetler, monadlar gibi birbirlerinden bağımsız bir sürü varlıklar anlaşılmaktadır. Halbuki bu varlıkların hiçbirinde kendiliğinden bir varlık sebebi olmadığı açıktır. Demek ki bunların hiçbiri kendiliğinden var değildir. Çünkü bunların hepsi birbirlerine izafe edilmiş olup, karşılıklı olarak birbirlerinin bağımlısı ve koşuludurlar. Oysa birbirlerine izafe edilmiş, birbirlerine bağlı olan varlıklar, hiçbir şekilde varlığı zorunlu olamaz. Eğer bunların varlığında zorunluluk olsaydı birbirlerine izafe edilmez, birbirlerine koşul olmazlardı. Çünkü kendiliğinden var olan diğer deyişle varlığı zorunlu olan demek, zatı varlığını gerektiren ve varlığından başka bir şeye bağlı olmayan demektir. Madem ki, âlem varlığı zorunlu olmayan bu varlıkların bütünüdür, o halde evrenin de varlığı zorunlu değildir. Yani mümkündür. Evren mümkün olunca da onu yokluktan varlık âlemine çıkarmak için bir mübdiye (yaratıcıya) ihtiyacı olması doğaldır. Bu mübdi ise Allah'tır.

Bir köy muhtarsız olmazken, nasıl olur da işlerin gayet düzenli bir şekilde devam ettiği şu kâinat bir yaratıcısız olur? Yine bir iğne ustasız olmazken, kâinattaki milyarlarca gezegenler, dağlar, denizler, ağaçlar, bitkiler, hayvanlar ve insanlar nasıl yaratıcısız olur? Şüphesiz ki bütün bunları yoktan var eden bir yaratıcı vardır ki, o yaratıcı Allahu Teala'dır.²⁰

20 Bediüzzaman Said Nursî, Sözler, s. 639-640; Şualar, s. 119; İşârâtü'l-İ'caz, s. 173; Mesnevi-i Nûriye, s. 200; Âsâ-yı Mûsâ, s. 118.

2. Kur'ân-ı Kerim

Kur'ân, Allah'ın varlığını ispat eden diğer bir delildir. Şu muazzam kâinatındaki var olan her şey, bir yaratılış ayetidir ve Kur'ân ayetleri bu yaratılış ayetlerini okuyarak, insanların anlayabileceği bir dile tercüme etmektedir. Yaratıcı'nın güzel isimlerinin, yaratılıştaki düzenin gereği olan sebepler ağının gerisinde gizlenmiş manevi hazinelerini keşfedip insanların istifadesine sunmaktadır. Kur'ân, ilâhî takdirin birbiri ardı sıra dizdiği hâdiseler zincirinin oluşturduğu şu kâinat kitabının satırları arasında gizlenmiş, Yaratıcı'yı tanımaya vesile olan gerçekleri açan bir anahtardır. Kur'ân'ın lafızları ise; hidayet cevherinin birer parlak ışığı, iman hakikatlerinin kaynağı ve İslam esaslarının madeni, kelimeleri; hoş mânâların define-lerine birer anahtar, ayetleri ise bir mücevher sandığı ve ke-mâl hazinesinin ve ilim definesinin anahtardır.²¹

Dünyaya ait hükümleri ve gayba uzanan hakikatleriyle tevhidin temel taşı olan ve şuur sahibi insanları mevcudata kendileri için değil, o mevcudata vücut veren Yaratıcı-larını tanıtmak için bakmaya davet eden Kur'ân'da, Allah'ın varlığını ispat eden delilleri “İnayet ve gaye delili”, “hüdûs ve ihtira delili” ve “imkân delili” olmak üzere üç başlık halinde tasnif edebiliriz.

İnâyet ve Gaye Delili

Bu delilin özeti, kâinatın mükemmel nizamının gösterdiği üzere, yaratılışta kusursuz bir sanat sergilenmiş ve hikmetli faydalar gözetilmiş olmasıdır. Bu ise kâinatın

21 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, s. 240.

yaratıcısının kasd ve hikmetini ispat etmekte; tesadüfen yaratılmış olma düşüncesini kesinlikle reddetmektedir. Çünkü, mükemmellik ve kasd, irade ve ihtiyarsız (isteğe bağlı olmaksızın) olamaz. Kâinatın bütününde ve ayrıca her bir parçasında bulunan inayet ve gaye, bu düzeni onlarda düzenleyen varlığa, her varlıkta görülen hikmetli işler ve güzellikler bunları yaratan bir Zât'a açıkça işaret etmektedir. Bu varlığın üstün sıfatlara, sınırsız ilme, sonsuz kudrete sahip olması gerekir ki, kâinatta hüküm süren hayret verici intizam ve hikmet dolu işler makul bir şekilde açıklanabilsin. Üstün nitelikleri bulunan bir yaratıcıyı inkar etmek, kâinattaki düzeni, insanı hayrette bırakan engin sanatı, varlıklardaki gaye ve hikmeti inkar etmek anlamına gelir ki, bu mümkün değildir.

Eşyanın insanlara ve diğer mahluklara sağladığı faydalardan bahseden bütün Kur'ân ayetleri inayet ve gaye delilinin konusunu teşkil etmektedir. Bu ayetlerin sonlarındaki “Hiç düşünmüyorlar mı?”, “Hiç düşünmezler mi?”, “Hiç düşünmez misiniz?”, “İbret alın”²² gibi ifadeler, bu faydaları düşünmek üzere akla havale etmekte ve aklı vicdanla iştişareye yönlendirerek bu delili zihinlerde yerleştirmektedir. Kâinata ince ve derinlemesine bir nazarla bakılacak olursa her bir zerresinde, her bir hareketinde eşsiz bir inayetin izleri görülecektir. Bunun yanısıra her bir şey apaçık bir gayeye yönelik bulunmaktadır. Bütün bunlar var oluşun bütün yönleriyle alakalı birer mülahazadır.²³

22 Bakara, 2/44, 76; Âl-i İmran, 3/65; En'am, 6/32; A'raf, 7/169; Yunus, 10/16; Hud, 11/51; Yusuf, 12/109; Enbiya, 21/10, 67; Mü'minin, 23/80; Kasas, 28/60; Yasin, 36/68; Saffat, 37/138.

23 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevi-i Nuriye, s. 123, 229-230.

Hüdûs ve İhtira Delili

Yok iken sonradan var olmaya hüdûs, bu şekilde sonradan var edilen varlıklara ise hâdis denilir. Hüdûs delilini kısaca şöyle bir kıyasla ifade etmek mümkündür: Âlem, bütün parçalarıyla hâdistir. Her hâdis olanın bir muhdise (var edene) ihtiyacı vardır. O halde, bu âlemin de bir muhdisi vardır ki, O da hâdis olmayan Allahu Teâlâ'dır.

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri, bu delili şöyle anlatır: Âlemin değişken olduğu apaçık ortadadır. Bir şey, değişken ise, aynı zamanda hâdistir; yani sonradan vücut bulmuştur. Bir şey hâdis ise, onun bir muhdisi, yani var edeni vardır. Öyle ise bu kâinatın bir var edeni olması mantıkî bir zorunluluktur. İnsan, “şimdi” ve “burada” yaşamaktadır. Onun sınırsız duygu ve kabiliyetleri vardır ve gözü önünde, akıl, kalb, dil, göz gibi kabiliyet ve duygularıyla muhatap olduğu eşsiz bir âlem uzanmaktadır. Bu eşsiz âlemin her bir mevcudu, kendi varlığıyla, insana birşeyler söylemektedir. Kâinat tarafsız ve isteyeninin istediği gibi yorumlayabileceği bir alan değildir. İnsan ya kâinatın her bir mevcudunun hal diliyle söylediğini işitecek veyahut kendi vehmince bir yoruma kalkışacaktır. Gözlemediği şu mevcudat âlemi, bakıp da görebilen her insana, her bir mevcudun yoktan var edilmesini anlatmakta ve üzerinde görünen özelliklerle onu var edeni tanıtmaktadır.²⁴

Kâinattaki varlıkların kendi kendilerine olamayacağını ve bu varlıkların hüdûs lisaniyle Yaratıcılarının varlığına kesin bir delille işaret etmektedir. Hüdûs hakikati, kâinatın

24 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, s. 637.

her köşesinde mevcuttur. Bu hakikate başta göz olmak üzere akıl da şahittir. Çünkü gözün önünde her sene güz mevsiminde, herbirisinin sınırsız fertleri bulunan ve herbiri hayat sahibi bir kâinat hükmünde olan yüzbin çeşit bitki ve hayvanlar, o âlem ile beraber ölüp gitmektedirler. Fakat bu ölüm öyle bir muntazam ölümdür ki; bu varlıklar, haşır ve neşirlerine sebep olan ve rahmet ve hikmetin mucizeleri, kudret ve ilmin hârikaları bulunan çekirdekleri, tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, amel defterlerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek, Cenab-ı Hakk'ın himayesi altında, hikmetine emanet edip ölmektedirler. Bahar mevsimi gelince ise bu varlıkların tamamı, tekrar dirilmekte ve “(Amellerin yazılı olduğu) defterler açıldığında...”²⁵ hakikatini ifade etmektedirler. İşte bu noktada yüce bir Zât'ın varlığı açıkça ortaya çıkmaktadır.²⁶

İhtira deliline gelince; şuursuz, donuk, basit olan sebeplerin, bütün insanları hayrette bırakan, her biri bir kudret mucizesi, harika bir sanat eseri olan mevcudatın mucidi olmaları mümkün değildir. Kendileri de yaratılmış olan sebepler, mevcudatı yeniden icad ederek yaratamazlar. Mutlak kudret sahibi Allah, her bir mahlûğun kabiliyetlerine uygun ve yalnızca o cinse has müstakil bir vücud vermiş; böylece onu kendi Zatına mahsus bir delil kılmıştır.

Ayrıca sebeplerin yaratıcı olabilmeleri için onların her birinin hayat sahibi ve şuurlu olmaları ve küçük bir zerreyi

25 Tekvir, 81/10.

26 Bediüzzaman Said Nursî, Şualar, s. 130.

yaratabilmeleri için hepsinin de aynı noktada birleşmeleri gerekmektedir ki, bunun gerçekleşmesi mümkün değildir. Çünkü sebepler basit ve aciz olup onların herhangi bir şeyi yaratmaları imkânsızdır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, bütün sebeplerin yaratıcısı olan bir zat vardır ki o da Allah'tır.²⁷

3. Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm)

Allah'ın varlık delillerinden birisi de Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir. Nitekim asırlar boyu bütün düşünen insanların kafasını meşgul eden, her bir mevcut için sorulabilen ve her zaman cevabı aranan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" sorularına bozulmamış her aklın kabul edeceği şekilde hakkıyla cevap veren Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) olmuştur. Zira O, Allah'ın rahmetinin sembolü, Hakk'ın en nurlu delili, hakikatin en parlak lambası, yaratılış bilmecesinin keşfedicisi, kâinat hikmetinin açıklayıcısı ve mevcudattaki kemâlatın en mükemmel örneğidir.

Onun sözleri kâinatın gizemini çözen ve Cenab-ı Hakk'ı tanıtan sözler olarak dinlenilmesi gerekmektedir. Çünkü O, mevcudatın yaratılış maksadını açığa çıkarmıştır. Her bir şeyle bu yaratılış maksadına uygun biçimde muhatap olmuş, onları bu maksada göre kullanmış ve yaratılıştaki rahmeti bulup nazarlara sunmuştur. Nitekim O, hakkıyla ibadete layık olan Allah'ın en halis kulu, ruhların sultanı, insanlığın efendisi ve iftihar vesilesi ve insanlara olan sonsuz İlâhî ihsanların en mühim vesilesidir.²⁸

27 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevi-i Nûriye, s. 213-214; İşârâtü'l-İ'caz, s. 144-145.

28 Bediüzzaman Said Nursî, Lem'alar, s. 63; Mektubat, s. 191, 215.

Allah Rasulü, yapmış olduğu dualarla insanlara Cenab-ı Hakk'ı tanıtmaktadır. O, yüzünü şu fani dünyanın fenasından alarak, Bâki olan Zat'a çevirmekte ve işiten herkese O'na kavuşma yakarışını duyurmaktadır. Yine O, mevcudatı bir ayna gibi görerek, o aynalarda, Allah'ın isimlerini göstermekte ve O'nu bütün insanlığa güzel isimleriyle tanıtmaktadır.²⁹

Ayrıca Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), yapmış olduğu duaları neticesinde vukubulan ve bütün eşyaya hükmeden bir yaratıcının dışında hiç kimsenin muktedir olmayacağı mucizeleriyle de Allah'ın varlığını ispat etmektedir. Bununla alakalı Efendimiz'in yapmış olduğu yağmur dualarını³⁰, “Allah'ım! Ömer İbn Hattab veya Amr İbn Hişam'dan birisiyle İslam'ı aziz kıl” diye dua ettikten sonra Hz. Ömer'in imana gelmesini³¹, Hz. İbn Abbas'a “Allah'ım! Ona dinde derin bir kavrama gücü ver” diye dua ettikten sonra Hz. İbn Abbas'ın önemli bir alim olmasını³², Hz. Ali'ye “Ya Rab! Soğuk ve sıcakın zahmetini ona gösterme” duasını ettikten sonra bu duanın bereketiyle Hz. Ali'nin ömür boyu soğuk ve sıcaktan etkilenmemesini³³ örnek verebiliriz. Bu hadisler, yalnızca bir dua vesilesi olarak değil, aynı zamanda Cenab-ı Hakk'ı tarif ederek O'nun hak ve mevcut olduğunu tasdik ettiren birer delil hükmündedirler.

Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), her şeyden önce, imanda bir mürşiddir. Kâinat, daima tazelenen

29 Bediüzzaman Said Nursî, Sözlür, s. 218.

30 Buhari, İstiska, 6-8; Müslim, İstiska, 8-10.

31 Tirmizi, Menakıb, 17; Müsned, 2/95.

32 Buhari, Vudu, 10; Müslim, Fezailü's-Sahabe, 138.

33 İbn Mace, Mukaddime, 11.

nakışlarla, her biri birbirinden güzel çeşit çeşit varlıkla süslenmiş olduğu halde, insanların akıl gözünde tesadüfe bağlı bir oyuncak gibi görülürken; o Zât'ın getirdiği tarif ile nurlanmış ve anlam kazanmıştır. Her şey ölümle birlikte yokluğa ve hiçliğe gidiyor görünürken; o Zât'ın âlemde yaptığı inkılab ile âlemin şekli değişmiştir. Onun tarifi ile insanların gözünde her şey canlanmış; hiçliğe atılan zavallılar değil, ebedî hayat yolundaki yolcular haline gelmiştir. O'nun getirdiği nur sayesinde, her şey, birbirinin düşmanı olarak görülmekten kurtularak, aynı Yaratıcı'nın kendisini tanıtmak üzere görevlendirdiği birer vazifeli memur, birbirinin yardımına koşan birer dost ve kardeş olarak görülmeye başlanmıştır. Ki, onun getirdiği iman nuru olmasaydı, tam bir yardımlaşma içinde görev yapan mevcudat sahipsiz, ehemmiyetsiz ve yok olmaya mahkum zavallılar olarak görünecekti.³⁴ Efendimiz olmasaydı kâinattaki her şey yok hükmünde kalacak ve bunların herhangi bir kıymet ve ehemmiyeti olmayacaktı. Nitekim “Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım”³⁵ hadis-i şerifi de bu hakikati ifade etmektedir.

Netice itibariyle, risalet semasının güneşi, bütün peygamberlerin efendisi, Kur'ân'ın tercümanı, şaşırmaz ve şaşırılmaz en doğru rehber ve en mükemmel üstad olan Efendimiz, her söz ve hareketiyle Cenab-ı Hak'ın varlığını ispat etmektedir. O, getirdiği Kitap ve o Kitap'a göre ortaya koyup uyguladığı hayat (temsil) ve gösterdiği hedeflerle

34 Bediüzzaman Said Nursî, Mesnevi-i Nûriye, s. 21-22.

35 Aclûni, Keşfu'l-Hafâ, 2/214.

Allah'ı tanıtan canlı bir örnektir. Çöl ikliminde yaşayan be-devi kabilelerden asırlara hitap edecek medeniyetler kuran bir toplum vücuda getirmesi ve de onun insanlığa verdiği hareketin günümüzü bile derinden etkileyip, dinamik hale getirmesi, insanların Allah'ı tanımasına yardımcı olacak güçlü bir delildir.

Kâinatın Kumandanı Kimdir?

Bakışlarını kâinatta gezdiren insanın, kendisini ve diğer mahlukatı mükemmel bir uyum ile yaratıp gıdalandıran, her şeyi insanlara faydalı hâle getiren Allah'ı anlamaması ve tanımaması basiretsizliktir. Dikkat edildiğinde, insan vücudunun nelere ihtiyacı varsa, hepsinin en uygun şekilde istifadesine sunulduğu görülür. Mesela mikroskopla görülebilen ve mikronla ölçülebilen hücrelerin bile gıdalanması ve hayatiyetlerini devam ettirmeleri söz konusudur. Asitlerden ve amino asitlerden oluşan hücre, ortadaki çekirdek ve etrafındaki stoplazma ile dıştaki incecik zardan meydana gelen elsiz, ayaksız bir şeydir.

En küçük dış müdahalelerden bile zarar görüp hayatiyetini yitirebilecek bu çok hassas yapı, ağızımıza koyduğumuz her şeyden ve teneffüs ettiğimiz havadan nasibini alır. Gerekli minaralleri, vitaminleri, karbohidratları ve oksijeni temin edip hareket eder ve çoğalır. Bulduğu yer ve yapısı itibariyle yürümesi, uçuşması ve yüzmesi mümkün değildir ama o hücre, yaratılışının gereği hemen her yöne hareket eder, hemen her yere gider ve bölünerek ürer. Bir

iken iki, üç, dört olur. Özelliklerini koruyarak mevcudiyetini devam ettirir.

Bir hücrede görülen bu durum birbirine bağlı daireler hâlinde, kâinatın her tarafında da görülür. Hücreyi büyütsek insan, insanı büyütsek kâinat olur adeta. Kâinatı küçültsek insan, insanı küçültsek atom meydana gelir. İşte kâinatta böylesine bir uyum ve tevhid (birlik) vardır. Bu açıdan: “Yeryüzü nedir?” sorusuna: “İnsanı var eden, onu birtakım arzular ve ihtiyaçlarla yaratan Allah'ın o ihtiyaç ve arzulara cevap vermek üzere hazırladığı bir sofraya, bir ambar veya bir eczahanedir” cevabı verilebilir.

Yüzümüzü semaya çevirip, uzaktan uzağa göz kırıp, bize tebessüm eden yıldızlarla yaldızlanmış gökyüzüne baktığımızda; yeryüzündeki kumlardan daha çok ve bizim küremizden binlerce defa büyük küreleri, en küçük bir düzensizliğe meydan vermeden gezdirip dolaştıran, ahenkle yörüngelerinde tutan Allah'ın mevcudiyetini ve kudretini müşahede ederiz. Bu perspektifle baktığımızda, elektronikten kozmolojiye, atom fiziğinden radyolojiye kadar her şeye hükmü geçen Allah'ı görür, yıldızların, güneşlerin, galâksilerin, kozmik bulutların, hâtta en küçük meteorların kendi dilleri ile “Allah vardır. Bizi, feza boşluğunda tutup, birbirimize çarptırmadan gezdiren, ahenkle dolaştıran O'dur” dediklerini duyarız.

Atom altı âlemden gezegenlere kadar her şeyin, Allah'ın emirlerini dinlemeleri ve O'nun emirlerine âmade oluşlarını görmek için kâinata baktığımızda da, O Mükemmel ve

en büyük Kumandan'ın, adeta ordularına "İleri Marş!" emrini veriş gibi, zerrelere "Yürüyün!" dediğinde yürüdüklerini, kürelere "İleri!" dediğinde hareket ettiklerini ve herşeye istediği nizamı verdiğini görürüz. İşte bunları görmek, ilmi-miz ve aklımızı kullanıp tefekkür ederek, kâinatın Kumandanını bulduğumuz an, biz de: "Ey büyük kumandan! Seni tanımaya, yüceliğine uygun kulluk yapmaya geldim" diyecek, secdeye kapanacak, O'nun büyüklüğünü ve kendi küçüklüğümüzü idrak ederek kulluğun tadına varacağız.

Atomları Hareket Ettiren Kuvvet Nedir?

Canlıların en küçük parçası olan hücrenin içine girdiğinizde, harikalarla karşılaşsınız. Mesela, insan vücudunu meydana getiren hücreler ile hayvanların ve bitkilerin hücrelerini meydana getiren hücreler birbirinden farklıdır. İnsan vücudundaki bir hücrenin hemoglobinin sayısı altmışdokuzbin ise hayvan hücresindeki hemoglobin sayısı kırkıbindir. Bu sayılar hiçbir zaman değişmemektedir. Bunların dizilişi ise birbirine karşılıklı zincirler gibidir. O halkaların herhangi birine müdahale edildiği an, zincir bozulmakta ve canlının hayatiyetinin kaybolmasına sebep olmaktadır.

Her hücrenin içindeki kimyasal maddeler farklı miktar ve çeşitliliktedir. Kimisinde demir, kimisinde fosfor, kimisinde magnezyum bulunmakla birlikte miktarları da farklıdır. Hücrenin yapısına göre değişiklik gösteren bu miktar ve çeşitlerin değişmesi ihtimali ve imkanı da yoktur. İlmî araştırmalar neticesinde, basit bir misal olarak dikkatinizi

çektığımız, vücudun en küçük parçası olan hücrenin bu boyutu ile ilgili olarak şu hakikata varılmıştır: "Zerreleri hareket ettiren, atomlara yol gösteren; bunları şekillendirip, nizama sokarak insanı, hayvanı, bitkiyi ve bütün eşyayı karakteristik hususiyetlerle ayrı ayrı yaratıp yaşatan Allah'tır."³⁶

Allah'ı Niçin Göremiyoruz?

Allah'ı göremeyişimizin pek çok sebebi vardır. Bunları dört madde halinde özetlemek mümkündür:

1.Yaratılış kapasitemizin Allah'ı görebilecek bir güçte olmaması,

2. Allahu Teâlâ'nın benzer ve zıddının olmaması,

3. Zuhurunun şiddetinden gizlenmesi,

4. İmtihan dünyasının böyle gerektirmesi.

Şimdi bu maddeleri kısaca açmaya çalışalım:

Yaratılış Kapasitemiz, Allah'ı Görebilecek Bir Güçte Değil

Görme, ihâta yani her şeyiyle kuşatma, içine alma meselesidir. Meselâ, vücudumuzda mikroplar vardır. Hatta dişimizin dibinde belki bir kaç milyon bakteri bulunur. Bunlar kendi ellerindeki imkân ve aletlerle, dişimizi yontmaya, yıpratmaya, aşındırmaya çalışırlar. Halbuki biz, ne bunların gürültüsünü duyarız, ne de mevcudiyetlerinden haberdarızdır. Onlar da tamamiyle bizi göremez ve hele katiyyen ihâta edemezler. Esasen, onların insanı görüp tam ihâta edebilmeleri için, onun dışında ve tamamen

36 M Fethullah Gülen, Hitap Çiçekleri, s. 38-39.

müstakil olmaları ve aynı zamanda onu görebilecekleri teleskop gibi bir göze sahip olmaları lâzımdır. Demek ki, ihâta edemeyişleri görmelerine mâni oluyor.

Mikro âlemdeki bu misâle benzer bir misâl de, makro âlemden verelim. Bulduğumuz noktadan dünyanın en gelişmiş teleskobuyla gökyüzüne baksak bile kâinatın çok küçük bir kısmını görebiliriz. Çünkü kâinat o kadar büyüktür ki, en gelişmiş teleskoplar bile onun çok küçük bir bölümünü gösterebilmektedir. Dolayısıyla biz, bu durumda kâinatın idâresini, umumi şeklini, muhtevâsını ve mâhiyetini göremeyecek ve idrâk edemeyeceğiz. Çünkü, mikro âlemde olduğu gibi, makro âlemde de tam bir ihâtaya sahip değiliz. Bir de, Allah'ı (c.c.) düşünelim. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: "Allah'ın (c.c.) kürsisine nisbeten, bütün âlemler çöle atılmış bir halka gibidir."³⁷ Bu büyüklük ve azamet, insanın başını döndürecek keyfiyettir. Şimdi, kâinatlara nisbeten mikroskobik bir hüviyette olan bizlerin, bütün âlemleri anlayabilme iddiamız, nasıl abes bir iş ise, aynen bunun gibi bütün mekânlar Rabbimize nisbeten mikroskobik bir varlık hâline gelen Arş-ı A'zam'ı anlama gayretimiz de o derece abes bir iştir. Kaldı ki, Arş-ı Âzam da ancak, Allah'ın emirlerinin icrâ yeridir. Böyle olunca, Allah nasıl ihata edilip kavranabilir ki?

Onun için Kur'ân-ı Kerim'de "O'nu gözler ihata edemez; O (nun ilmi) ise bütün gözleri ihâta eder."³⁸ buyurulmaktadır. Evet, gözler O'nu idrâk ve ihâta edemez. Görmek için ihâta lâzımdır.³⁹

37 Tecrid-i Sarih, 9/7.

38 En'am, 103.

39 M. Fethullah Gülen, Asrın Getirdiği Tereddütler, 1/26-27.

Benzer ve Zıddının Olmaması

Allah'ı göremeyişimizin ve idrak edemeyişimizin diğer önemli bir sebebi de, Allah'ın benzer ve zıddının olmayışdır. Biz varlıkta neyi görüyor ve neyi biliyorsak, bu, onların benzerlerinin ve zıtlarının varlığı sebebiyledir. Meselâ, bizler, soğuk olmasaydı, sıcakın, acı olmasaydı tatlının, ışık olmasaydı karanlığın ne demek olduğunu asla bilemezdik. Ve yine biz insanlar, hiç görmediğimiz bir şey bize anlatıldığı zaman anlatana “Yani nasıl, neye benziyor?” gibi sorular yönelterek, anlatılan şeyin mahiyeti hakkında ipuçları elde etmeye çalışırız.

Bütün bunlar gösteriyor ki, insanların eşyayı tanıyabilmesinin iki yolu vardır. Bunlardan birincisi, bilmediğimiz ve görmediğimiz bir şeyi benzerlerinden hareketle tanımaya çalışmak; diğeri ise, daha önce görmediğimiz ve bilmediğimiz bir şeyi zıddından hareket etmek suretiyle anlamaya çalışmaktır.

İşte bunun içindir ki, biz insanların Allah'ı kavrayabilmesi mümkün değildir. Çünkü O'nun varlıkta ne bir benzeri ne de bir zıddı vardır. Nitekim Cenab-ı Hak da kendisini bize İhlâs suresinde böyle tanıtır. Başka bir ayette ise şöyle buyrulur: “Onun benzeri hiçbir şey yoktur.”⁴⁰

Zuhurunun Şiddetinden Gizlenmesi

Allah'ı göremeyiz, çünkü O, zuhurunun şiddetinden gizlenmiştir. Bunun ne demek olduğunu güneş örneğiyle anlamaya çalışalım: Eğer güneşi bütün gökyüzünü

40 Şûra, 42/11.

kuşatacak, dünyanın dört bir yanına ışıklarını verecek derecede büyütmek mümkün olsaydı, artık onu görmemiz mümkün olmazdı. Çünkü güneşin sürekliliğiyle, gece ortadan kalkıp her an gündüz olacağı için, güneşin ne olduğunu bilmemiz, ışıktan söz etmemiz de mümkün olmayacaktı. Hem güneş, hem de ışığı, zuhurunun şiddetinden (yani varlığını an be an ve yoğun bir biçimde göstermiş olması sebebiyle dikkatlerden kaçıp) gizlenmiş olacaktı.

Tasarrufu dışında bir anın dahi düşünülemeyeceği Allah da, varlığını kâinatta kesintisiz olarak her an, her saniye, hayat, ilim, rahmet, irade ve kudret gibi sıfatlarıyla öyle şiddetli hissettirmektedir ki, varlığı, -gaflet sahiplerinin nazarında- düşünülemez ve hatıra getirilemez oluyor.

İmtihan Dünyasının Böyle Gerektirmesi

Allah'ı göremeyişimizin diğer bir önemli sebebi de, bu dünyanın imtihan dünyası olmasıdır. Şayet Allah bizi -mevcut yapımızdan farklı olarak- kendisini görüp seyredebilecek bir kıvamda yaratmış olsaydı, o zaman imtihan sırrı bozulmuş olurdu. Şöyle ki, herkes -O'nu gözleriyle göreceği için- istisnasız imana gelirdi, o zaman da imtihanından maksat hâsıl olmazdı. Bu, imtihan yapan bir öğretmenin, soruları sorduktan sonra cevabını yazdırmasına benzerdi. Maksat inananla inanmayanın, iyiyle kötünün ortaya çıkması değil midir? Bu itibarla, Allah, imtihanın gereği olarak kendisini, gözlerimizden gizlemiş ama yarattığı eserlerle, yani kâinat fuarında sergilediği sanat eserleriyle ve gönderdiği kitap ve peygamberlerle varlığını akıl

gözlerimize göstermiştir. O halde -okuyup incelemesi için- önüne serilmiş bulunan eserlere bakıp sanatkârını görebilen ve de bu eserlerin var ediliş gayesini açıklayan rehberlere/peygamberlere kulak verenler imtihanı kazanacak, göremeyen veya görmek istemeyenler ise imtihanı kaybedeceklerdir.

Allah Nasıl Hem Her Yerde Olabiliyor, Hem de Mekandan Uzak Olabiliyor?

Bir âyet-i kerimede Cenab-ı Hak, Efendimiz'e hitaben, "Kullarım Beni senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakıным."41 buyuruyor. Bununla ilgili başka bir âyet-i kerimede ise şöyle buyuruluyor: "İnsanı Biz yarattık. Onun için, nefsinin kendisine neler fısıldadığını, neler telkin ettiğini de Biz pek iyi biliriz. Çünkü Biz ona şahdamarından daha yakınız."42

Bu ayetlerden de anlaşılacağı gibi Cenab-ı Hak, her an her yerde hazırdır ve kullarını görüp gözetmektedir. İnsanlara çok yakındır. Fakat mekandan münezzehtir, yani hiçbir mekanda değildir. Bu gerçek pek çok insanın kafasını kurcalıyor. Akla, "Allah nasıl hem her yerde, hem de mekandan münezzehtir? Allah insana yakın olduğu halde, insanın Allah'a uzak olması ne demektir?" gibi sorular getiriyor.

İlim ilerledikçe bu tür soruları cevaplandırmak daha da kolaylaşıyor. Çünkü günümüzde bir şeyin çok yerde

41 Bakara, 2/186.

42 Kâf, 50/16.

bulunmasının pek çok misallerine şahit olabiliyoruz. Mesela televizyonu ele alalım. Haber spikeri stüdyoda olduğu halde televizyon vasıtasıyla televizyon olan her evde sesi ve görüntüsüyle hazır bulunmaktadır.

Bir diğer misal: Bir cisim, çevresinde bulunan bir çok ayna içerisinde aynı anda görünebilir. Ayna adedi arttıkça, aynadaki görüntüler de artacaktır. Cisim bir iken binler hükmüne geçebilecektir. Mesela gökyüzünde asılı olan kandilimiz, ısı ve ışık kaynağımız olan güneş bir olduğu halde yeryüzünde bulunan milyarlarca, parlak ve şeffaf eşyada, hatta su damlacıklarında ışığı ve ısıyla, yedi rengeye bulunabiliyor. Güneş bir tek ve milyonlarca kilometre uzakta iken, ısı ve ışığıyla bize çok yakın olabilmekte ve yansıdığı şeylerde milyarlarca hükmüne geçebilmektedir.

Madem güneş gibi aciz ve hizmetçi olan bir varlık ısı, ışık ve yansımasıyla pek çok yerde bulunabiliyor ve az bir iradeyle pek çok işleri yapabiliyor. Acaba madde olmaktan uzak ve yüce, kayıt altına girmeyen ve bütün ışık saçan şeyleri ışıklandıran Zat, irade, ilim, kudret, rahmet ve diğer isimleriyle, sıfatlarıyla her yerde hazır olamaz mı? Kullarını her an görüp gözetemez mi? O'nun ilim, kudret ve rahmeti haricinde en küçük bir şey düşünülebilir mi? Evet, Allah ilmiyle en gizli ve yardıma muhtaç olan şeyleri biliyor, rahmet ve kudretiyle onların imdadına koşuyor. Rahman, Rahim ve Rezzak isimleriyle bütün yaratıklarının yanında bulunan Allah rızıklarını yetiştirdiği gibi, Şafi ismiyle de dert-lilere şifa dağıtıyor.

Allah her şeye çok yakın olduğu halde, her şey O'ndan sonsuz uzaktır. Nasıl güneş madde olmayan yansıması vasıtasıyla, nuru, ısı ve ışığıyla insana göz bebeğinden daha yakın olduğu halde, insan madde ile bağımlı olduğundan güneşe gayet uzaktır. İnsanın güneşe yakın olabilmesi çok bağlardan sıyrılıp milyonlarca kilometre yol kat etmesi gerekir. Bunun gibi Allah da insana yakındır, fakat insan Allah'a son derece uzaktır.⁴³

Rabbimizin İsimleri Nelerdir?

Buraya gelinceye kadar yer yer Rabbimizin isim ve sıfatlarından bahsettik. Şimdi onların neler olduğuna bakalım. Cenab-ı Hakk'a ait isimler, kâinatta icraatı müşahede edilip ve yine O güzel isimler sahibi tarafından, O'nun has kulları vasıtasıyla bize öğretilmiş isimlerdir. Allah'ın (celle celâluhû) Kur'ân'da ve hadislerde geçen pek çok ismi vardır. Bunlardan doksandokuz tanesi hadis-i şeriflerde bildirilmiştir. Allah Rasûlü, bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: "Allah'ın doksandokuz ismi vardır. Bunları öğrenip sayan, Allah ile muamelesinde esma-i hüsnanın sınırlarını muhafaza edip, onlara güzelce riayet ederek kullukta bulunan cennete girer."⁴⁴ Hadisde bildirilen Allah'ın doksandokuz ismi şunlardır:

Allah: Cenab-ı Hakk'ın bütün isim ve sıfatlarını kendinde toplayan Zatına delalet eden özel ismi.

Rahmân: Bütün mahlukatına; inanana, inanmayana merhamet edip nimetlendiren.

43 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 177-179; Mesnevi-i Nuriye, s. 113; Lem'alar, s. 96-97.

44 Tirmizi, Daavat, 82; Buharî, Tevhid, 12.

Rahîm: Allah'ın Rahman sıfatıyla lutfettiklerini imanla güzelce değerlendirenlere hususî rahmetini ifade eden ve “Çok merhametli” manasına gelen ismi.

Melik: Varlığın gerçek hükümdarı.

Kuddûs: Her türlü kusur ve noksanlıktan uzak, sınırlandırma ve tasvire sığmayan, her özelliğinde mükemmel olan, tertemiz.

Selâm: Her türlü selâmetin kaynağı, ayıptan, kusurdan, eksiklikten salim, kullarını selâmete çıkararak.

Mü'min: İman, emniyet veren, şüphe ve tereddütleri kaldıran, kendisine sığınanlara iman, korkanlara eman ve-rip onları koruyan.

Müheymin: Görüp gözeten, her şeye şahid olan ve koruyup, sıyanet eden.

Azîz: Üstün kudret sahibi, mutlak galip.

Cebbâr: Yaratıklarının hallerini ve işlerini düzelten, iradesi ile onları istediği şekilde yöneten ve hükmünün yerine gelmesine karşı konulamayan.

Mütekebbir: Her şeyde ve her hâdisede büyüklüğünü gösteren, büyüklük, ululuk, azamet kendisine mahsus, kendisinin hakkı olan.

Hâlık: Her şeyi yoktan yaratan.

Bâri: Yaratıklarını düzgün ve âhenkli kılan.

Musavvir: Bütün mahlûklarına özel sûretlerini veren.

Gaffâr: Kullarının günahlarını affederek örten, mağfi-reti engin olan.

Kahhâr: Galip gelen, hükmeden. Hâkimiyet ve kudretle mahlukata galebe eden, onları istediği şekilde yöneten ve yönlendiren, isyankârları kahreden.

Vehhâb: Karşılıksız bol bol veren, luffeden.

Rezzâk: Mahlukatını rızıklandıran.

Fettâh: Her bir müşkil ve hayır kapısını açan.

Alîm: Her şeyi bilen.

Kâbız: Hikmeti ve lütfu gereği sıkın, daraltın, ruhları alan.

Bâsıt: Açan, genişleten, ömürleri uzatan.

Hâfid: Dilediğini al-aşağı eden, firavunları, inançsızları hor ve hakir eyleyen.

Râfi’: Dilediğini, yücelten, yükselten.

Muiz: Dilediğini aziz kılan.

Müzill: Dilediğini zelil eden.

Semi’: Her şeyi işiten.

Basîr: Her şeyi gören.

Hakem: Hükmeden, iyiyi kötüden ayırt eden.

Adl: Adalet sahibi.

Latîf: Luffeden ve her şeyi incelikleriyle bilen.

Habîr: Her şeyden haberdar olan.

Halîm: İsyankarları cezalandırmakta aceleci olmayan.

Azîm: Ululuk ve azamet sahibi.

Gafûr: Günahları, hataları, çok affedip örten.

Şekûr: Kulların az amellerine karşı çok mükâfat veren, sevaplarını kat kat artıran.

Aliyy: Yaratılanlar üzerinde kudretiyle yücelik sahibi.

Kebîr: Her yerde eşsiz ve tek büyük olan.

Hafız: Kendisinden hiçbir şey gizli kalmayan, kullarının yaptığı her şeyi kaydeden, kudretiyle gökleri ve yeri varlıkta tutan, insanları koruyup kollayan.

Mukît: Her şey üzerinde kadir, her şeyi gözeten ve her yaratılmışın azığını veren.

Hasîb: Kâfi gelen, hesap gören, hesaba çeken.

Celîl: Karşısında hiçbir şey kendi kendine tutunamayacak, azamet ve celali ile her şeyi kahr ve yok edebilecek derecede büyüklük sahibi.

Kerîm: Kerem ve ihsan sahibi.

Rakîb: İnsanların bütün yaptıklarını kayd ve kontrol eden.

Mücîb: Dua ve dilekleri kabul edip, icabet eden.

Vâsi': İlmi ve rahmeti her şeyi kuşatan.

Hakîm: Hikmet sahibi, her şeyi yerli yerinde yapan.

Vedûd: Sevilmeye çok layık olan, kullarını çok seven.

Mecîd: Şanı yüce olan, sınırsız kerem sahibi.

Bâis: Öldükten sonra diriltten, peygamber gönderen.

Şehîd: Kendisinden hiçbir şey saklanamayan, hiçbir şeyi unutmayan, her şeye şahit olan.

Hak: Varlığı kendinden, inkârı mümkün olmayan.

Vekîl: Her şeyi tedbir ve idare eden, gözeten, Kendisinden hiçbir şeyin bilgisi gizli kalmayan, varlıkların rızık ve idareleri kendisine ait olan.

Kavî: Hiçbir halde Kendisine aczin yol bulamadığı, yegâne güç ve kuvvet sahibi.

Metîn: Kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi.

Velî: Kendisine inananların dost ve yardımcısı olan, kâinatın ve mahlukların işlerini gören.

Hamîd: Her türlü hamd ve övgüye lâyık olan.

Muhsî: Her şeyi bir bir sayıp hıfz eden.

Mübdi': Mahlukatı örneksiz ve yoktan yaratan.

Mu'îd: Mahlûkatı öldürdükten sonra tekrar yaratan.

Muhyî: Hayat veren.

Mümît: Canlılara ölümü tattıran.

Hayy: Her zaman var olan, hayat sahibi.

Kayyûm: Varlığı kendi zâtından olan, bütün varlıkları varlıkta tutan.

Vâcid: Zengin ve hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, dilediğini istediği anda meydana getiren.

Mâcid: Şanı yüce olan.

Vâhid: Tek ve eşsiz

Samed: Tam, eksiği olmayan, her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan.

Kâdir: Tam kudret sahibi, kudretine hiçbir surette acz bulaşamayan.

Muktedir: Kendisine hiçbir şey mümteni (imkânsız) olmayan, şiddet veya kuvvet ile hiç kimsenin Kendisine karşı çıkamayacağı tam kudret sahibi.

Mukaddim: Dilediğini öne alan.

Muahhir: Dilediğini geri bırakan.

Evvel: Bütün varlıklardan önce var olan, varlığının başlangıcı olmayan.

Âhir: Sonu olmayan, varlıkların geçmesinden sonra bâki kalan.

Zâhir: Her şeye galip her şeyin üstünde olan Yüce, delilleriyle, işleriyle aşikâr olan.

Bâtın: Hiçbir gözün idrak edemeyeceği, hiçbir vehmin kuşatamayacağı her şeyin içine nüfuz eden, her şeye her şeyden daha yakın olan Zat.

Vâlî: Bütün varlığı idare ve tasarruf eden.

Müteâli: Her şeyden aşkın ve yüce olan.

Berr: Kullarına karşı çok şefkatli, iyiliği bol olan.

Tevvâb: Kulların tevbelerinin her yenilenmesinde, onların tevbelerini kabul buyuran.

Müntakim: Suçluları, adaletiyle hak ettikleri cezaya çarptıran.

Afüvv: Cezalandırmaya kadir olduğu halde lutfedip bağışlayan, affeden.

Raûf: Merhameti, şefkati, engin olan.

Mâlikü'l-mülk: Mülkün gerçek sahibi, varlıklar üzerinde istediği gibi tasarruf eden.

Zü'l-celâli ve'l-ikram: Ululuk ve ikram sahibi.

Muksıt: Adil, bütün işlerini yerli yerinde, dengeli kılan.

Câmi': Dilediğini istediği anda ve istediği yerde toplayan.

Ganiyy: Kimseye ihtiyacı bulunmayan ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zengin.

Muğnî: Dilediğini zengin hale getiren.

Mâni': Dilediğine engel olan. Kullarından itaat edenleri kötülüklerden koruyan, yardım eden.

Dârr: Elem ve zarar veren şeyleri yaratan ve dilediğini bunlarla imtihan eden.

Nâfi': Hayır ve yarar veren şeyleri yaratan ve dilediğini bunlardan yararlandıran.

Nûr: Âlemleri ve gönülleri nurlandıran.

Hâdî: Hidayet eden, her şeye varlıklarını sürdürme yollarını gösteren.

Bedî': Eşsiz bir biçimde yaratan.

Bâkî: Varlığının nihayeti olmayan, dâimi var olan.

Vâris: Her şey yokluğa döndükten sonra da varlığı ve saltanatı devam eden, bütün servetlerin hakiki sahibi.

Reşîd: Her şeyi bir hikmet ve nizam üzere hedefine ulaştırın, yol gösteren.

Sabûr: İsyankarları hemen cezalandırmayıp mühlet veren, çok sabırlı.

Allah'ın İsimleri Doksan Dokuz Tane mi?

Allah'ın isimleri, sadece bu isimlerden ibaret değildir. Hadis-i şerifte doksan dokuz sayısının ifade edilmesi, bunlardan başka ilâhî isim yoktur anlamında bir sınırlama değildir. Bunlar en meşhur isimlerdir. Yoksa Allah'ın sayısız ismi vardır.

Biz Allah'ın isimlerinin tamamını bilmiyoruz. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir kimsenin âfet ve musibetler dolaşısıyla tasalandığında okuması için öğrettikleri duada, “Allah'ım, ben Senin kulunum, kullarından bir erkekle bir kadının oğluyum. Perçemim Senin (kudret) elindedir. Hakkımdaki kararın yürürlükte ve takdirin âdilânedir. Senden, kendini isimlendirdiğin, Kitab'ında zikrettiğin, mahlûkatından herhangi birine öğrettiğin veya gayb ilminde kendine tahsis ettiğin (kimseye bildirmediyin) her ismin hürmetine... Kur'ân'ı kalbimin baharı, gözümün nuru, hüzün, gam ve tasamın gidericisi kılmanı diliyorum.”⁴⁵ buyuruyor. Demek ki, sadece bir insanın bildiği, yalnız bir kitapta zikredilmiş, tek bir salih kul, cin veya meleğe bildirilmiş ya da kimseye bildirilmeyip Allah'ın ilmine has kılınmış isimler de vardır.

Allah'ın Sıfatları Nelerdir?

Cenab-ı Hakk'ın sıfatları, genel itibariyle zâtî ve subûtî olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Şimdi bunları kısaca ele alalım:

45 Müsned, 1/391; Hakim, Müstedrek, 1/690.

Zatî Sıfatlar

Sadece O'nun zatına mahsus olup, yaratıklarından herhangi birisine verilmesi mümkün olmayan şu altı sıfattır.

Vücûd: Allah'ın, kendisine has bir varlığa sahip olması. O'nun (celle celâluhû) varlığı, kendindedir. Varlığın zıddı olan yokluk, O'nun için söz konusu değildir.

Kıdem: Varlığının başlangıcının olmaması. Ne kadar geriye gidilirse gidilsin, O'nun var olmadığı bir an yoktur.

Bekâ: Allah'ın varlığının sonunun olmaması. Ne kadar ileriye gidilirse gidilsin, O'nun olmayacağı bir an düşünülemez.

Muhâlefetün li'l-Havadis: Allah'ın, sonradan olmuş varlıkların hiçbirine, hiçbir şekilde benzememesi. O'nun zatı, hatırımıza ve zihnimize gelen her şeyin ötesindedir.

Vahdâniyet: Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tek olması, eşinin, benzerinin bulunmaması.

Kıyâm bi-nefsihi: Varlığının kendinden olması. O'nun varlığına sebep olan başka bir varlık, başka bir irade ve kudret yoktur. Varlığı, zatının gereğidir.

Subutî Sıfatlar:

Benzerleri sınırlı ve vasıtalı olarak insanlara verilmiş olsa da, Allah'ın kendisine has olan bu sıfatları sınırsızdır ve herhangi bir vasıtaya muhtaç değildir. Bunlar sekiz tanedir.

Hayat: Allah'ın kendisine has bir hayata sahip olması, ölümsüz olması.

İlim: Allah'ın, olmuş, olan ve olacak her şeyi bilmesi.

Semi': Cenab-ı Hakk'ın, gizli, aşikâr her şeyi işitmesi.

Basar: Yüce Yaratıcı'nın, her şeyi görmesi. Hiçbir şeyin O'ndan gizli kalmaması.

İrâde: Allah'ın, dilediği her şeyi dilediği gibi yapması.

Kudret: Sonsuz ve sınırsız güç sahibi olması.

Kelâm: Allah'ın kelâm sahibi, konuşan bir Varlık olması.

Tekvin: Allah'ın yok olanı yokluktan varlığa çıkarması, yaratması.

İsim İle Sıfatları Arasında Nasıl Bir Fark Var?

Bu soruyu M. Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle cevaplandırıyor:

“Biz, bize ait isimleri anne ve babamızın isimlendirme-
siyle değil de sonradan elde edeceğimiz mahâretlere göre
almış olsaydık kimimiz ekmek pişiren mânâsına “Habbaz”,
kimimiz, marangozluk işlerini iyi yapmasıyla “Neccâr” vs.
gibi isimler alırdık. Yani kimin mahâreti hangi yönde ise,
alacağı isim o mânâyı ifâde eden bir isim olurdu. Halbuki,
bizim isimlerimiz, sonradan kazanacağımız mahârete göre
değil de anne ve babalarımızın arzusuna göre verilir. Hatta
bazan, hiç de bize uygun düşmeyen veya bizimle alâkası
olmayan bir isimle de isimlendirilebiliriz.

Cenabı Hakk'a ait isimler, kâinatta icraatı müşahede edi-
lip ve yine O güzel isimler sâhibi tarafından, O'nun has kul-
ları vasıtasıyla bize öğretilmiş isimlerdir. Meselâ, kâinatta

apaçık gördüğümüz bir güzellik vardır. Gökkuşağı gibi bu güzellikler birbiri içinde bütün varlığı sarmış durumundadır. Ovada, obada, çiçekte baharda, gözde ve kaşta bir güzellikler cümbüşü hâkimdir. Bu güzelliklerin sâdece dış yüzüne bakıp hayranlığını ifade için, binlerce senedir, binlerce edip ve şâir hep bu güzellikleri destanlaştırmaya çalışmış, yine de söylenmesi mümkün kıyasla, çok az şey söyleyebilmişlerdir. Anlatmakla bitiremeyeceğimiz bütün bu güzellikler elbette Cenâbı Hakk'ın bu mânâyı ifâde eden bir ismine dayanmaktadır ki o da "Cemil" ismidir.

Yine, kâinatta ince bir nizâm ve intizam dâhilinde, rızık dağıtımı yapılmaktadır. Hücreden gergedana kadar her canlı kendine uygun bir rızıkla beslenmektedir. İbâdet ve tesbihler meleğe rızık olurken, et insana, kemik de cinlere rızık olmaktadır. İşte gözle gördüğümüz rızka ait bu faaliyet, hiç şüphesiz, Cenab-ı Hakk'ın bir "Rezzâk" ismi olduğunu isbat etmektedir.

Eğer biz Cenab-ı Hakk'ın "Cemil" ve "Rezzâk" isimlerini bilmemiş olsaydık icraatını gördükten sonra, Ona hitaben "Sen Cemilsin", "Sen Rezzâksın" diyecektik. Bunun gibi, diğer isimlerini de icraatından anlayıp yine, O'na o isimlerle seslenecektik. İşte Cenab-ı Hak, icraatını gösterdikten sonra, bizi yanıltmamak için kendisini bu isimlerle isimlendirmiştir. Ancak biz, Allah hakkında kendi kafamızdan isim uyduramayız.

Aynı zamanda bu isimler, bir kısım sıfatlara dayanmaktadır. Yine yukarıdaki misâlden hareketle söyleyecek olur-

sak, kendisine “Habbâz” ismi verilen bir insanda eğer ek-mek yapma sıfatı yoksa veya “Neccâr” bir marangozluk sıfatına sâhip değilse bu isimlerin ona verilmesi mümkün değildir. İşte, Cenab-ı Hakk’ın, her şeyin yüzüne perçinlediği güzelliklerle kendisinde varlığını kabul ettiğimiz ve belli bir seviyedeki insanların da müşâhede ettiği “Cemil” ismi, bütün güzelliklerin kaynağı olan “Cemâl” sıfatına dayanmaktadır. Bunun gibi bütün isimler kendilerine kaynak olacak bir sifata dayanmaktadır.”⁴⁶

46 M. Fethullah Gülen, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, 3/57-59.

İKİNCİ BÖLÜM
MELEKLERE İNANIYORUM

MELEKLERE İNANIYORUM

Melek Nedir?

İnanmamız gerekli olan esaslardan bir diğeri ise melek-
lere imandır. Melek kelimesi, sözlükte haberci, elçi, güç ve
kuvvet gibi anlamlara gelir. İslâm terminolojisinde ise, Al-
lah tarafından yaratılmış, erkeklik ve dişilikleri olmayan ve
Allah'a itaatten ayrılmayan nuranî bir varlık olarak tarif
edilir.

Meleklerle İmanın Gerekliliği

Melekler, duyu organlarıyla algılanabilecek maddî bir
yapıya sahip olmamaları yönüyle gayb âlemine ait varlık-
lardır. Bunun için de, haklarında duyularla değil, âyet-i
kerimeler ve peygamberlerin verdikleri haberlerle bilgi sa-
hibi oluruz.

Rabbimiz, gaybın son habercisi, son peygamberi Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) vahyetmiş olduğu kitabında, bize meleklerden bahseder ve onların varlığına inanmayı iman esasları içinde ifade eder: "Peygamber Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, (buna) mü'minler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler."⁴⁷

Meleklerle inanmayan kişi, ilgili âyetlerin hükmünü inkâr ettiği için iman etmiş sayılmaz. Esasında meleklerle inanmamak, dolaylı olarak vahyi, peygamberi, peygamberin getirdiği kitabı ve tebliğ ettiği dini inkâr etmek anlamına gelir.

Meleklerin Varlığını Nasıl İspat Edebiliriz?

Kâinatta çok küçük bir yer işgal eden gezegenimizde binlerce çeşit hayat ve yaşama şekli mevcuttur. Tam bu noktada akla şöyle bir soru gelebilir: Acaba, yeryüzünde vaziyet böyle iken, dünyadan çok daha büyük yıldızların, gezegenlerin ve sistemlerin kendi şartlarına uygun canlı ve şuurlu sakinleri var mıdır? Bu soruya bir çırpıda verilecek "hayır" cevabı elbette ki yanıtıcı olacaktır. Bütün hayat şartlarını sadece kendi dünyamızın hayat şartlarına kıyas edip diğer gezegen ve yıldızları şuur sahibi canlılardan boş görmek hiç de makul değildir. Şu hâlde bilmediğimiz bu gibi mevzularda, bu sahanın uzmanları, özel donanımlı müstesna varlıklar olan peygamberler tarafından bizlere anlatılanlara inanmamız gerekir.

47 Bakara, 2/285.

Konuya, akla ufuk açabilecek temsilî bir kıyas ile yaklaşmaya çalışalım: Sayısız hazineleri ve eşsiz sanat harikaları bulunan bir Sultan düşünelim. Bu Sultan, emsalsiz diyebileceğimiz muhtelif saraylardan bir şehir kurmuş ve o muhteşem şehrin bir köşesinde de kulübe ebadında küçük bir ev/hane yaptırmıştır. Biz, bu küçücük binada büyük bir faaliyet ve hareket olduğunu bizzat gözlerimizle müşahede ediyoruz. Sonra gözlerimizi o muhteşem saraylara çeviriyoruz; fakat oralarda kimseleri göremiyoruz. Bizim bu göremeyişimiz başlıca üç sebepten kaynaklanıyor olabilir: Göz zaafımızdan, sakinlerinin bizden saklanması, oralarda kimse olmayışından.

Böylesine muhteşem bir şehirde binlerce sarayın boş, sadece küçücük bir binanın binlerce canlıyla dolu oluşunu kabul manâsına gelen son görüş, akli başında birisinin kabul edebileceği bir görüş değildir. O hâlde ya göz zaafımız o sarayların sakinlerini görmemize manidir, yahut o sakinler bilemediğimiz hikmetlerle bizden gizlenmektedirler.

İşte meseleyi zihinlere yakınlaştırma maksadına yönelik olarak arz etmeye çalıştığımız bu muhteşem şehir örneğindeki küçücük bina, dünyamızdır. Bu şehirdeki büyük saraylar da dünyamızın dışındaki yıldızlar ve sistemlerdir. Şimdi bu örneğimizin ışığında düşünelim. Kâinat şehrinin dünya isimli küçük bir noktasında/haneciğinde bin bir ışık, renk ve ses cümbüşüne ve de sürekli bir faaliyete şahit olup seyreden birisinin, o muhteşem yıldız saraylarını boş zannetmesi doğru mudur? Elbette ki hayır. Zira oralarda da hayat vardır ve oraların da şuurlu sakinleri mevcuttur.

Bizim onları görmeyişimiz onların olmamasını gerektirmez. Göremeyişimiz, ya bizim gözümüzdeki bir zaaftan ya da onların başka bir boyutta oluşlarından.

Ayrıca Hz. Adem'den günümüze kadar din adamları, her asırda ittifakla meleklerin varlığını kabul etmişlerdir. Hıristiyanlık ve Yahudilik'te de melek inancını görmek mümkündür. O günden bu zamana kadar devam edegelen melek inancının bir asla dayanmaması mümkün değildir. Bütün dinler, hatta müşrikler ve materyalistler dahi başka başka isimler verseler de meleklerin varlığını kabul ettiklerine göre, günümüzde meleklerin varlığını inkar edenlerin hiçbir sağlam dayanakları yoktur.⁴⁸ Anlatılanlar o kadar çoktur ki, meseleye kesinlik kazanmış gözüyle bakılabilir. O halde, bu mevzûda anlatılanlara da inanmak veya en azından inkâr etmemek icap etmez mi?

Gözle Görülmemeleri İnkâr Edilmeleri İçin Gerekçe Olamaz

Bu durumda, meleklerin gözle görülmeyip duyu organlarıyla algılanamaz olmaları, inkâr edilmeleri için bir gerekçe olamaz. Zira onların görünmeyişleri, var olmadıklarından veya asla görünmez olduklarından değildir. Bu, bizim onları görecektir bir kabiliyet ve kapasitede yaratılmadığımızdır. Başka bir ifadeyle, meleklerin görünmeyişleri, onların bizim gözlem ve deneylere dayanan bilgilerimizin ilgi alanı dışında kalan fizik ötesi varlıklar oluşlarından.

48 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 478, 479.

Dünya havada, karada ve denizde yaşayan binbir türlü canlılarla doludur. Her canlı, kendi hayat şartlarına uygun organizmalarla donatılmış durumdadır. Bu canlıların, içlerinde buldukları şartların dışına sıçrayıp da başka bir âleme geçmeleri mümkün değildir. Mesela insan, ne kadar üstün cihazlarla donatılmış olursa olsun, deniz dibindeki bir balığın hayatını uzun süre yaşayamaz. Ancak oksijen tüpü kullanmak sûretiyle, geçici olarak onların âlemini ziyaret edebilir.

Bilmediğimiz bu gibi mevzûlarda bize anlatılanları kabul etmesek bile, hemen inkâra da sapmamak, tutulacak en akıllı yoldur. Çünkü konuşanlar, kendi sahalarında uzmanlık yapmış kimselerdir. Günümüzde bizzat yaşamış, görmüş veya görenlerden dinlemiş olarak melekleri anlatan, cinlerin hayat hikayelerini nakleden ve rûhî meselelere izah getiren binlerce ve yüzbinlerce o sahanın uzmanı insan vardır ve onlardan nakledilen yüzlerce hâdise mevcuttur.⁴⁹

Meleklerin Özellikleri Nelerdir?

Meleklerle ilgili bilgiyi biz, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hadislerinde görmekteyiz. Bir hadis-i şerifte "Cinlerin ve şeytanların ateşten, Hz. Âdem'in topraktan/çamurdan, meleklerin ise nurdan yaratıldığı"⁵⁰ bildirilir. Hatta nura yakın olan güzel kokular dahi melekler için bir çeşit gıdadır. Bunun içindir ki, Hz. Cebrail ve diğer meleklerle sık sık görüşen Efendimiz, devamlı güzel koku

49 M. Fethullah Gülen, İncanın Gölgesinde 1/63-69.

50 Müslim, Zühd, 10.

kullanır ve kokusu meleklerin hoşuna gitmeyen çiğ soğan ve sarımsak gibi şeyleri yemezdi.⁵¹

Melekler Günah İşlemezler

Melekler, öfke, kin, gazap, kıskanma ve haset gibi negatif duygulardan uzak olup, beşere ait diğer his ve meyillerden korunmuşlardır. Dolayısıyla onlar için, isyan ve başkaldırma gibi herhangi bir günah söz konusu değildir. Nitekim “Allah’ın kendilerine emrettiği şeylere isyan etmezler ve ne ile emrolunuyorlarsa onu yerine getirirler.”⁵² ayet-i kerimesi bu hakikati ifade etmektedir.

Yemez İçmezler, Evlenmezler

İnsanların sahip oldukları yemek, içmek, erkeklik, dişilik, evlenmek gibi fiil ve özelliklerden uzak⁵³ ruhanî birer varlık olan meleklerin, makamları sabittir ve onlar için bir ücret alma da söz konusu değildir. Ancak Allah namına işledikleri her emirde latif bir zevk ve hoş bir lezzetleri vardır. Allah’a karşı derecelerine göre feyiz (manevî bir zevk) alırlar. Nurdan ibaret varlıklar olmaları yönüyle, ihtiyaç duydukları gıdalar da manevîdir; zikir, tesbih, hamd ve Cenab-ı Hakk’a ait mârifet ve muhabbet nurlarından lezzet alırlar ve O’na ibadet hususunda ne bir büyüklük duygusuna kapılırlar ne de yorulup usanırlar: “O’nun nezdindeki melekler O’na ibadeti, ne gurur meselesi yapar, ne de ibadetten yorulurlar. Gece gündüz, usanmadan, ara vermeden tesbih ve ibadet ederler.”⁵⁴

51 Buhari, Ezan 160; Et’ime 49; İ’tisam 24; Müslim, Mesacid 72; Tirmizi, Et’ime 13.

52 Tahrim, 66/6.

53 Saffat, 37/49.

54 Enbiya, 21/19-20.

Son Derece Hızlı Hareket Edebilirler

Ayrıca melekler, kendilerine has latif ve nuranî bir yapıya sahip olmaları sebebiyle son derece süratli, kuvvetli ve mükemmel varlıklardır. Kur'ân'da onların bu özelliklerini ifade adına şöyle buyrulur: “Melekler ve ruh, O(nun arşı)na -miktarı (dünya senesi ile) elli bin yıl olan- bir günde yükselip çıkarlar.”⁵⁵

Çeşitli Şekillere Girebilirler

Melekler, Allah'ın emir ve izni ile çeşitli şekillere girebilen varlıklardır. Onlar peygamberler tarafından hem aslî, hem de başka şekilleriyle görülmüşlerdir. Meselâ, Cebrail (aleyhisselam) Hz. Meryem'e bir insan şeklinde görünmüştür.⁵⁶ Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) bir oğul müjdesiyle gelen melekler de, insan şeklinde görünmüşlerdir. Hz. İbrahim onları misafir zannederek kendilerine yemek hazırlamış, fakat yemediklerini görünce şaşırmış sonra da onların melek olduğunu anlamıştır.⁵⁷ Bu âyetten meleklerin yiyip içmediği sonucu da çıkmaktadır. Ayrıca Cibril hadisi olarak bilinen, -iman, İslâm ve ihsan kavramlarının tanımlarının yapıldığı- rivâyette de belirtildiği gibi, Cebrail sahabiler tarafından insan şeklinde görülmüştür.⁵⁸

Cenab-ı Hak, Neden Meleklerden Hz. Adem'e Secde Etmelerini İstiyor?

Az önce de ifade ettiğimiz gibi Cenab-ı Hak, Hz. Adem'i yarattıktan sonra bütün meleklere Hz. Adem'e secde et-

55 Mearic, 70/4.

56 Meryem, 19/16-17.

57 Hud, 11/69-70.

58 Müslim, İman 37; Ebu Davud, Sünnet 15.

melerini emretmiştir. Melekler de bu emre kayıtsız şartsız itaat edip Hz. Adem'e secde etmişlerdir. Şimdi burada akla şu türlü sorular gelebilir: Niçin meleklerle böyle bir emir veriliyor? İnsandaki hangi meziyettir ki, kan dökeceği, fesad çıkaracağı bilinen bir varlığı öne çıkarıyor? Masumiyetleri ayetle sabit olan melekler, günah işlemeye yatkın bir varlığa niçin secde ettiriliyor?

İsterseniz bu soruların cevabına geçelim. Cenab-ı Hak, meleklerden Hz. Adem'e secde etmelerini istiyor. Çünkü,

1. Cismaniyet ve rûhâniyete ait mana ancak insanla açığa çıkacak, İlahi maksatlar onunla anlaşılacaktır.

2. Hem madde hem de mana ile Cenab-ı Hakk'ın isimlerine ayna olma, Hz. Adem'le zuhur edecektir.

3. O, bütün isimlerin odak noktası olacaktır.

4. O, bütün varlığın mihrabı haline gelecektir.

5. Bütün isim ve sıfatlar onda tecelli edecektir.

6. O, bütün kâinatın fihristidir. Âlemler onda gizli, bütün kâinat onda toplanmıştır.

7- Ve Hz. Adem O Adem'dir ki, Adem oğullarının en şerefli, İnsanlığın İftihar Tablosu Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) onun neslinden gelecektir.

İşte bunlar ve bunlara benzer hususiyetlerine binaen Allah, meleklerle Hz. Adem'e secde etmelerini emretmiştir. Ancak bir sebep daha var ki, en az diğerleri kadar önemlidir. O da şudur: Melekler marifete aşık ve İlahî isimleri öğrenmeye heveslidirler. Halbuki Cenab-ı Hakk'ın bütün isimleri Hz.

Adem'e öğretilmiştir. Onlar da bu ilme hürmeten Hz. Adem'e secde etmişlerse, tabiat ve yaratılışlarının gereği bir hususla emredilmişler demektir.”⁵⁹

Melekler Sadece Vazifeli Birer Memurdur

İnsanların meleklerle münasebeti veya tersine bir ifade ile meleklerin insanlarla münasebeti, daha insanoğlu ana karnında iken başlar. Bir hadiste anne karnındaki çocuğun yaratılış safhalarında bir melek vazifelendirildiği ve bu meleğin nezaretinde insanın uzuvlarının yaratıldığı anlatılır.⁶⁰

İnsanla melek arasındaki münasebet, insanın ömrü boyunca devam eder. Âhirette ise bu münasebet ebedileşir ve sonsuza kadar sürer. Ancak burada hadiseye yine Kur'ânî kriterlerle bakmak gerekir. Aksi halde meleklerle hakiki manada tasarruf verilmi olur ki, bu da gizli bir şirk demektir. Evet, melekler sadece vazifeli bir memurdur.

Bir kısım melekler, insanların amellerini yazmakla görevlidirler. Bu hakikata işaret eden bazı ayetlerde şöyle denilmektedir: “İnsanı Biz yarattık. Onun için, nefsinin kendisine neler ısladığını, neler telkin ettiğini de Biz pek iyi biliriz. Çünkü Biz ona şahdamarından daha yakınız. Zaten onun sağında ve solunda yerleşmiş iki kayıtçı (melek) vardır. Ağzından çıkan bir tek söz olmaz ki yanında, bu iş için hazırlanmış gözcü olmasın, onun söylediğini ve yaptığını kaydetmiş olmasın.”⁶¹

59 M. Fethullah Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/179-181.

60 Buhari, Hayz 17; Enbiya 1; Kader 1; Müslim, Kader 5.

61 Kaf, 50/16- 17.

Bu ayetlerde, önce insanın Allah tarafından yaratıldığı, içinden geçen her şeyin Allah tarafından bilindiği ve Cenab-ı Hakk'ın insana şah damarından daha yakın olduğu anlatılmakta, daha sonra da melekler tarafından insanın her halinin kaydedildiği dile getirilmektedir ki, ayetin meseleye bu şekildeki yaklaşımı, belli manalara ve bilhasa “tevhid” şuuruna dikkat çekmektedir. Ayet-i kerimedeki ifadelerden yaratmanın doğrudan doğruya Cenab-ı Hakk'a ait olduğu ve hiçkimsenin bu mevzuda Allah'a ortak olamayacağı, meleklerin sadece yaratma hadisesinin nezaretçileri oldukları anlatılmış olmaktadır.⁶²

Meleklerin Görevleri Nelerdir?

Yüce Yaratıcı tarafından meleklerle verilen görevleri Kur'ân âyetlerinin ve bazı hadis-i şeriflerin ışığında şöyle sıralayabiliriz:

1. Allah'ı her bir eksik ve yanlış mülâhazadan tenzih etmek, O'na gece gündüz övgü ve şükranda bulunmak ve O'nu, O'na yaraşır bir biçimde yüceltmek.⁶³

2. Allah'ın peygamber olarak seçtiği kullarına vahiy getirmek.⁶⁴

3. Peygamberleri salât ve selâm ile yüceltmek ve bütün insanlara dünyada hayır duada bulunmak.⁶⁵

62 M. Fethullah Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/173-175.

63 Bakara, 2/30; A'raf, 7/206.

64 Nisa, 4/163; Hac, 22/75.

65 Şura, 42/5; Mumin, 40/7-9.

4. Peygamberlere ve mü'minlere manevî bir güçle destek olup onları sıkıntılı ve üzüntülü anlarında rahatlatmak, inkârcıları ise sıkıntıya sokmak.⁶⁶

5. İnsanı koruyan takipçiler olarak bir anlamda insanlara hizmet etmek.⁶⁷

6. İnsanların fiillerini kaydetmek.⁶⁸

7. Kâinatla ilgili olarak yürütülen ilâhî icraata vasıta olmak.⁶⁹

8. Beşerin yaratılış ve ölümüyle ilgili olarak görev yapmak.⁷⁰

9. İlâhî cezaları icra eden elemanlar olarak görev yapmak.⁷¹

İhtiyacı Olmadığı Halde Allah, Melekleri Niçin Yaratmıştır?

M. Fethullah Gülen Hocaefendi aşağıya özetleyerek aldığımız bir sohbetinde bu soruyu şöyle cevaplandırıyor:

Şüphesiz ki, melaike-i kiramın yaratılmasının pek çok hikmeti vardır. Evvela, melaike-i kiram, insandaki ruh gibi cansız varlıklarda bir bakıma ruhun vazifesini görmektedir. Mesela ağaçta görevli bir melaike vardır. O melek, ağacın hal ve keyfiyet diliyle Allah'ı göstermesini dille tesbih ve takdis eder ve onun tesbihatını Allah'a ulaştırır.

66 Bakara, 2/87; Âl-i İmran, 3/124-125.

67 Ra'd, 13/11.

68 Ra'd, 13/11; Kaf, 50/17-18.

69 Naziat, 79/5.

70 Buhari, Bed'u'l-Halk, 6; Secde, 32/11.

71 Bakara, 2/220; Enfal, 8/50.

Melaikeden öylesi vardır ki, küre-i arza bakar. O geniş kabiliyet ve istidadıyla, “ileyhi yes’adü’l-kelimetü’t-tayyib...”⁷² ayetinin ifadesiyle yeryüzünden Allah’a doğru yükselen bütün güzel kelimeler ve salih amelleri temsil eder, alkışlar ve Allah’a takdim eder. Eşya cansız olma keyfiyeti ile yaptığı işleri şuuruz yapar. Ancak melekler buna şuur katar ve Allah’a takdim ederler. En küçük atom olan hidrojenden uranyuma, hücreden büyük varlıklara ve sistemlere kadar canlı-cansız her şeyde görevli melaikeler vardır ve melekler, bu varlıkların tesbihlerini Allah’a takdim etmektedirler.

İkinci olarak, Allah’ın yarattığı her varlığın Allah’a ayrı şekilde ayna olma keyfiyeti vardır. Cenab-ı Hak, “Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.”⁷³ buyurmaktadır. Cinler ve insanlar, Allah’ı bilecek, O’nu gösterecek, bilgi ve göstermesine göre tesbih ve takdis edecektir. Yani her şey kendi ruhuna ve kabiliyetine göre aynalık yapacaktır. Ancak cismâniyet başka, nuraniyet başkadır. Cinlerin yaratıldığı nur farklı, melaikenin yaratıldığı nur farklıdır. Bunlar kendilerine has âlemin diliyle Allah’ı gösterirler.

Bir misal arz edelim: Bir boy aynasının olduğunu düşünelim. Bu aynanın karşısına geçip baktığınızda nasıl iseniz aynaya öyle aksetmiş olursunuz. Karşısında dev aynası olan bir insan, kendini olduğundan çok farklı görür. Bu farklı bir aynadır ve ayrı şeyi göstermektedir. Bir

72 Fatır, 35/10.

73 Zariyat, 51/56.

de şöyle bir ayna düşünelim ki, bu ayna kişiyi buudla-
rıyla göstererek ona bir derinlik kazandırmaktadır. Bu-
nun dışında bir de şöyle bir ayna mütalaa edelim ki, bu
ayna, doğrudan doğruya buudla kalmamakta, aynı za-
manda hareketi de göstermektedir. Evet, görüldüğü gi-
bi görünme şekli çeşitli aynalara göre değişmektedir.
Aynen bunun gibi cismaniyet de Allah'a ayrı bir ayna-
dır. Melekler her türlü hırs, kapris, kin, haset ve emre is-
yan etmekten uzaktır. Bunlar Cenab-ı Hakk'a ayrı şekil-
de ayna olmaktadırlar.

İşte Allah'ın keyfiyetsiz ve kemmiyetsiz bu durumuna
melaike-i kiram bir aynadır. Bu durumuyla insan ayna
olamaz. Çünkü o, yiyip içmekte, evlenmektedir. İnsanda
meleğin meleklik yönü vardır. Ancak o, tıpkı hassı, ha-
mından ayrılmamış maden gibi bir varlıktır. Saflaşmak
ve melekleşmek üzere bu dünyada bulunmaktadır. Posa
ve tortu burada ayrılacak ve insan âhiret yurduna gide-
cektir. Melek ise, posası ayrılmış saf ve som altın duru-
mundadır. Öyleyse ondaki tecelli, Allah'ın isimlerinin cil-
velenmesi insandan farklı olacaktır. İnsan, bir yönüyle
esma-ı ilahiye kesif, donuk ve mat olarak, melekler ise
varlığın perde arkasına bakan yönüyle çok saf ve duru
olarak aksettirir. İnsan, Cenab-ı Hakk'ın bilinmesi ve ta-
nınması mevzuunda bir kitap olduğu gibi melaike-i ki-
ram da ayrı bir kitaptır ve her biri, bir dil halinde O'nu
ifade etmektedir.⁷⁴

74 M. Fethullah Gülen, Şüpheler ve Çıkış Yolları, 29. kaset, 8. Soru.

Meleklerin Sayısı ve Çeşitleri

Meleklerin sayısını ancak Allah bilir. Kur'ân'da ve hadislerde meleklerin sayıları hakkında açık bir bilgi mevcut değildir. Ancak Kur'ân'ın "Göklerin ve yerin orduları Allah'a aittir."⁷⁵ şeklindeki beyanlarından hareketle, sayılamayacak kadar çok olduklarını söylememiz mümkündür.

Şimdi Kur'ân ve hadislerde bize bildirilen bazı melekleri ve görevlerini anlatmaya çalışalım.

Vahiy Meleği: Hz. Cebrail

Cebrail (aleyhisselam) dört büyük melekten biridir. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilmiştir. İsmi Kur'ân'da üç yerde Cibrîl olarak geçmektedir.⁷⁶ Ayrıca Cibrîl âyetlerde "ruh", "rûhenâ", "rasûlün kerîm", "rasulü rabbik", "ruhu'l-emin", "ruhu'l-kudüs" gibi isimlerle de zikredilmektedir.⁷⁷ Bir hadiste ise, bunlara ilâveten "en-Nâmus" diye isimlendirilmektedir.⁷⁸

Kâinattaki Hadiseleri İdare Eden Melek: Hz. Mikâil

Dört büyük melekten biri olup Allah tarafından kâinattaki tabii olayların ve yaratıkların rızıklarının idaresine vasita kılınmıştır. İsmi, Kur'ân'da sadece bir âyette geçer.⁷⁹

75 Fetih, 48/4, 7; Tevbe, 9/26.

76 Bakara, 2/97.

77 Mearic, 70/4; Nebe', 78/38; Kadr, 97/4; Meryem, 19/7.

78 Buhari, Bed'u'l-Vahy, 3.

79 Bakara, 2/98.

Kıyamet Meleği: Hz. İsrail

Bu meleğin adı Kur'ân'da açıkça geçmez. Âyetlerde yalnızca, sura üflenileceğinin haberi verilir.⁸⁰ Adı, hadiste dört büyük meleğin içinde zikredilir.⁸¹ İsrail (aleyhisselam) sûra iki defa üfleyecek, ilkinde kıyamet kopacak, ikincisinde ise tekrar diriliş meydana gelecektir.

Ölüm Meleği: Hz. Azrail

Görevi, ölüm vakti gelenlerin ruhunu teslim almaktır. Kur'ân'da ölüm meleği adıyla ifade edilmiştir.⁸²

Kirâmen Kâtibîn Melekleri

İnsanın sağında ve solunda görevli olarak bulunan iki meleğin adıdır. Sağdaki, iyi iş ve davranışları, soldaki ise kötü iş ve davranışları tespit etmekle görevlidir. Hafaza melekleri adı da verilen bu melekler, kıyamet günü hesap sırasında yapılan işlere de şahitlik edeceklerdir.⁸³

Mukarrebûn Melekleri

İllyûn ve kerûbiyyûn olarak da anılan bu melekler, Allah'ı tesbih ve anmakla görevli olup O'na çok yakın ve O'nun katında şerefli bir mevkide bulunurlar.⁸⁴

80 En'am, 6/73; Kehf, 18/99.

81 Buhari, Rikak, 43.

82 Secde, 32/11.

83 Kaf, 50/17-18; İnfitar, 82/10-12.

84 Nisa, 4/172.

Hamele-i Arş Melekleri

Arşı (Allahın kudret ve saltanatının tecelli yeri) taşıyan meleklerin adıdır. Kur’ân’da haklarında şöyle buyrulur: “Arşı taşıyan, bir de onun çevresinde bulunanlar melekler devamlı olarak Rablerini zikir ve O’na hamd ederler.”⁸⁵

Münker ve Nekir Melekleri

Ölümden sonra kabirde sorgu ile görevli iki melektir. Bilinmeyen tanınmayan, yadırganan anlamındaki münker ve nekîr, mezaradaki şahsa, hiç görmediği bir şekilde gelmeleri sebebiyle bu ismi almışlardır. Bu iki melek kabirdeki ölümlere, “Rabbin kim?”, “Peygamberin kim?”, “Kitabın ne?” şeklinde sorular yöneltirler ve o insana, alacakları cevaplara göre muamele ederler.⁸⁶

Hadis-i şeriflerde, insanın kalbine doğruyu ve gerçeği ilham eden,⁸⁷ namaz kılanlarla birlikte Fatıha sûresinin bitiminde “âmin” diyen,⁸⁸ her gün sabah ve ikinci namazlarında mü’minlerle birlikte olan,⁸⁹ Kur’ân okunurken yeryüzüne inen,⁹⁰ ilim ve zikir meclislerini dolaşan⁹¹ ve mü’minlere rahmet okuyan⁹² meleklerle de dikkat çekilir.

85 Mü’min, 40/7.

86 Tirmizi, Cenaiz, 70.

87 Tirmizi, Tefsir, 3.

88 Buhari, Ezan 11.

89 Buhari, Mevakit, 16.

90 Buhari, Fezailu’l-Kur’ân, 15.

91 Buhari, Daavât, 66.

92 Tirmizi, İlim 19.

Melek İncancının İnsana Kazandırdıkları

Allah'a ve âhiret hayatına inanma gibi, meleklerin varlığına inanmanın da, insan hayatı üzerinde önemli etki ve yansımaları söz konusudur. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

Meleklerle inanan birisi, kendisini hiçbir zaman yalnız hissetmez. Zira böyle birisi en yalnız zamanlarında bile, kendisiyle beraber bulunan meleklerin varlığını bilir ve onların mevcudiyetlerinden duyduğu manevî bir feyizle yalnızlığını ünsiyete (sıcak bir birlikteliğe) çevirir. Görmediği o manevî dostlarla bir nevi arkadaşlık yaparak, huzur bulur.

Melek inancı, inanan bir insanın nefsanî heveslerine karşı frenleyici bir unsur olması ve böylece onun hayatını kontrol altına almasını kolaylaştırması yönüyle de önemli bir etkiye sahiptir. Şöyle ki, her an onların kontrol altında olduğunu bilen ve düşünen bir mü'min, günahlara doğru yürümekten hem utanacak hem de çekinecektir.

Melek inancı, manevî güzelliğin ve ahlâkî inceliğin bir sembolü olarak, insanlarda kendilerine benzemeye özlem duyulan bir hedef olarak da teşvik edici bir etkiye sahiptir. Pratikte, hayatlarını duru ve nezih olarak yaşamaya çalışan insanların, "melek gibi insan" ve benzeri nitelemelerle anılmaları, bu incancın insan hayatındaki olumlu etkilerini gösterir.

Maddî Olmayan Fizik Ötesi Diğer Varlıklar

Melekler gibi cinler ve şeytanlar da beşere ait duyu organlarıyla algılanamayan, varlığı gerek Kur'ân'da gerekse

hadislerde açık bir biçimde haber verilen varlıklardır. Bu itibarla onların varlığını inkâr etmek, anlamları gayet açık olan âyet ve hadisleri inkâr anlamına gelir.

Cinler, Ateşten Yaratılmışlardır

Madde ve fizik ötesi varlıklardan biri de cinlerdir. Cin, kelime olarak örtülü ve kapalı anlamlarını ifade eder. Terim manası ise şöyledir: Duyu organlarıyla algılanamayan, çeşitli şekillere girebilen, ateşten yaratılmış manevi ve ruhani varlıklardır. Kur'ân-ı Kerim'de, yaratılışlarının söz konusu edildiği yerde, cinler ve insanlar birlikte ele alınmıştır. Meselâ, bir âyette şöyle denir: “İnsanı kiremit gibi pişmiş çamurdan yarattı. Cini ise hâlis ateşten yarattı.”⁹³

Cinler, İnsanlardan Önce Yaratılmıştır

Yeryüzünün ilk sakinleri cinlerdir. Bu sebeptendir ki melekler, insanın halife kılınacağını duydukları zaman: “Oradaki nizamı bozacak ve yeryüzünü kana bulayacak bir mahlûk mu yaratacaksın?”⁹⁴ demişlerdi. Cinler, yeryüzünde bozgunculuk yapmış ve kan dökmüşlerdi. Öyle ise, bir manada cinlerle aynı fıtratı taşıyan insan da aynı şeyleri yapabiliirdi.

Aslında melekler bu düşüncelerinde haksız da değillerdir. Çünkü bir insan, dinin vermiş olduğu değerlerle kendisini donatmazsa değişik haksızlıklara girebilir, hatta kan bile dökülebilir. Nitekim beşer tarihine baktığımızda daha Hz. Adem

93 Rahman, 55/14-15.

94 Bakara, 2/30.

zamanında ilk kanın döküldüğünü görüyoruz. Bu arada, aynı beşer içinde, kendisini ve Rabbini bilen, fıtratını vahiy ile şekillendirenler ve tam anlamıyla halifeliği temsil edenler de az değildi. Meleklerin o anda bilemedikleri husus da meselenin işte bu yönüydü ki, Cenab-ı Hak meleklere: “Ben sizin bilmediğiniz pek çok şey bilirim”⁹⁵ ikazında bulunmuştu. Bu ikazla da melekler, hemen kendilerine gelmiş ve: “Sübhansın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan Sensin.”⁹⁶ demişlerdir ki, bu onlar için bir tevbe ve yenilenme demektir.

Evet, bu ayet-i kerimeden açıkça anlıyoruz ki, cinler insanlardan önce yaratılmıştı ve onlar, yeryüzünde bozgunculuk yaparak kan dökmüş ve anarşinin temelini atmışlardı.⁹⁷

Sorumlulukları Açısından İnsanlara Benzerler

Cinler de aynen insanlar gibi kulluk için yaratılmışlardır. Nitekim bir âyette Allah (celle celâluhû) “Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.”⁹⁸ buyurmaktadır. Cinler de insanlar gibi Allah’a muhatap olan iradeli varlıklardır. Onlara da emir ve yasakları ihtiva eden ilâhî mesajlar gelmiştir, dolayısıyla onlar da, bu mesajlarla sorumludurlar. Rahman sûresinde, gerek “ey cin ve ins topluluğu...”⁹⁹ şeklindeki ifadeyle, ilâhî hitaba birlikte muhatap edilmeleri, gerekse “O hâlde Rabbinizin hangi nimetini yok sayabilirsiniz”¹⁰⁰ âyetleriyle

95 Bakara, 2/30.

96 Bakara, 2/32.

97 M. Fethullah Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 2/297-300.

98 Zariyat, 51/56.

99 Rahman, 55/33.

100 Rahman, 55/34.

sorumluluklarının birlikte hatırlatılması, bu hususu yeterince aydınlatıcı mahiyettedir. Ayrıca cinler de insanlar gibi yerler, içerler, evlenirler, çoğalırlar ve ölürlür.

Cinlerle Temas Kurulabilir mi?

Bazı insanların ruhları cinlerle temasa müsaittir; çabuk trans haline geçebilir, bizim buudlarımızın dışına çıkabilir ve onların âlemi, onların buudları ve onların dilleri ile iletişime geçebilirler. Bu bir fitrat meselesidir. Ancak, bundan bir insânî üstünlük manası da çıkarılmamalıdır. Görülmeyen bu kuvvetlerin tâbi oldukları belli prensipler vardır. Dolayısıyla insan, her arzu ettiği yerde onlara iş yaptırtamaz. Zira onlar, Allah (*celle celâluhû*)'nun tayin ettiği buudun dışında iş yapamazlar. Kişi, mazhar olduğu bir kısım esmâ ve kelimeleri sırlı kilitleri açar gibi kullanıp cinlerle temasa geçebilir ama, cinler kendilerine verilmeyen imkânı kullanamazlar. Bu itibarla her insan, cinlerden istifade edemez, eden de onları her arzusunda kullanamaz. Bununla birlikte, bazı kelimeleri cinlere ait birer kod, birer telefon numarası gibi çevirip, belirli şekillerde ve belirli sayıda tekrarlayarak, onlarla irtibat kuran insanlar da az değildir.

Bir takım yolları ve usulleri olmakla beraber cinlerle irtibat kurmak, mürşid ve rehber ister ve o işin ehli olmayı gerektirir. Usûl, prensip ve rehber olmazsa, hata ve yanlışlıklar yapıp tamamen cinlerin kontrolü altına girme ihtimali de vardır. Bu tür şeylerle meşgul olanların gözleri mana âlemine açık değil ve kendileri ayaklarını basacakları

yeri bilemiyorlarsa, o zaman kötü ruhların saldırısına uğrar, onların hâkimiyeti altına girer ve onların oyuncakları olurlar. Neticede cinler, böylelerini bazan gurur ve kibire sevk eder, okşayıp şımartır; yeri, zamanı gelince de korkutup tehdit ederek tesirleri altına alır ve kendi hesaplarına konuşturup iş yaptırırlar.

Cinler, İnsanlara Hangi Hallerde Zarar Verir?

Cinlerin, insanlara hangi hallerde zarar verdiklerini M. Fethullah Gülen Hacaefendi şöyle anlatıyor:

“Cinler, ehl-i imana daha çok cünüplük ve hayız-nifas hallerinde, abdestsiz-namazsız hayat sürenlere de yine bu hallerde musallat olup, onları değişik şekilde ve değişik seviyede baştan çıkarabilirler. İşlenen her bir günah, şeytan ve habis cinlere açılan bir kapı ve pencere durumundadır. Bilhassa hassas tipler, bozuk ruhlular, duâdan ve duâlıların atmosferinden uzak lâubali hayat yaşayanlar, cinlerin tesirine çabuk girerler. Tabii ki, cinlerin hayat sınırlarını ve hukuklarını ihlâl ve besmele çekmeden evlerini ve yurtlarını işgal de, cinlerden zarar görmede mühim faktörlerdir.

Bu yüzden Efendimiz, bize pis yerlere girerken duâ etmemizi öğretiyor ve onların buldukları mezbelelik, çöplük, hamam, otluk, helâ ve hattâ kabirlerde namaz kılmamızı yasaklıyor. Bu yerler, şeytanın ve kötü ruhların uğrak yerleridir. Efendimiz, hayatımızın her safhasında duâlı olmamızı, bu kâbil zararlı oklara hedef olmaktan korunmamızı temin edecek bir kale ve kalkan sayılabilecek temiz

muhitlerde bulunmamızı, temiz insanlarla düşüp kalkmamızı, duâlarla bir atmosfer oluşturmamızı ve ibadetle korunmamızı emrediyor. Öyleyse, cinlerin her türlü kötülüğünden emin olmak isteyen, her şeyden önce günahlardan şiddetle kaçınarak, onların girecekleri delikleri kapamalıdır.”¹⁰¹

İnsanları Günaha Teşvik Eden Varlıklar: Şeytanlar

Şeytan'ın kelime anlamıyla ilgili olarak iki görüş söz konusudur. Bunlardan birincisi, “ş-t-n” kökünden türemiş olup uzak olmak, muhalefet etmek anlamına gelir. İkincisi, “ş-y-t” kökünden olup öfkeyle yanmak manâsını ifade eder. İslâmî literatürde ise şeytan, verdiği vesveselerle sürekli olarak insanları saptırmaya çalışan, ateşten yaratılmış, azgın ve kibirli varlıklara verilen addır.

Kur'ân'da ilk şeytandan “İblis” diye söz edilir ve “... İblis cinlerdendi, Rabbinin emrinin dışına çıktı”¹⁰² denilerek onun aslında bir cin olduğu belirtilir. İblis'in cin olduğunu ortaya koyan diğer bir delil de onun da diğer cinler gibi ateşten yaratıldığının belirtilmesidir.¹⁰³

Bir zamanlar kendisine melekler arasında yer verilen bu ilk ve en büyük şeytan olan İblis, sonradan kibrine yenilerek Allah'a muhalefet eden bir varlık konumuna düşmüştür: Nitekim “O vakit meleklerle: “Âdem için secde edin!” dedik. İblis dışındaki bütün melekler sec-

101 M. Fethullah Gülen, İncanın Gölgesinde, 1/152-153.

102 Kehf, 18/50.

103 A'raf, 7/12.

de ettiler. İblis bunu yapmadı, kibrine yediremedi ve kâfirlerden oldu.”¹⁰⁴ ayet-i kerimesi bu hakikati ifade etmektedir.

Şeytan, mantıksızlık mantığı diyebileceğimiz bir diyaletik ile Cenab-ı Hakk’ın “Sana emrettiğim hâlde seni secdeden alıkoyan neydi?” sorusunu, “Ben ondan daha üstünüm, beni ateşten onu çamurdan yarattın.”¹⁰⁵ şeklinde cevaplandırmıştır. Bu durumda, İblis’in yaratılışı cebri olmasına karşılık, onun şeytanlaşması kendi irade ve hatasıyla olmuştur.

Şeytan Niye Yaratıldı?

Şahsına ait yanları itibarıyla hiçbir zafî değer ve kıymeti olmayan bu lânetlenmiş varlığın, pek çok hikmete binaen yaratılmış olduğunda şüphe yoktur. Hiç kuşkusuz bu hikmetlerden biri, belki de en birincisi, onun cin ve insanların yükselmeleri ve alçalmaları adına oynadığı roldür.

Yüce Yaratıcı, şeytanı insanın manen yükselip terakki etmesine ve kemaline, sebepler dünyasında bir vesile kılmıştır. İnsan fıtratındaki birçok duygunun inkişafını, şeytan ile mücadele etmeye bağlamıştır. Şurası bir gerçek ki, mücadelenin olmadığı bir yerde ilerleme de olmaz. Nitekim, kendilerine şeytanın musallat kılınmadığı melekler için manevî bir terakki/yükseliş söz konusu değildir.

Serçeye musallat olan atmaca, nasıl serçenin uçma kabiliyetini geliştirmesine ister istemez sebep oluyorsa;

104 Bakara, 2/34.

105 A'raf , 7/12.

şeytanlar da, istemeksizin, insanların manevî yükselişine sebep olmaktadırlar. İmtihan dünyasında insanlar, bir kısım istidat ve kabiliyetleriyle, şeytana karşı verdikleri mücadelelerindeki muvaffakiyetleri neticesinde inkişaf edip Cennet’i kazanırlar. Allah’ın kendilerine verdiği kabiliyeti şeytanın telkin ve istekleri doğrultusunda kullananlar ise Cehennem’e müstahak hâle gelirler.¹⁰⁶

Ne inkâr edenlerin ne de inananların, “Niye şeytan yaratıldı?”, veya “Olmasaydı daha iyi olmaz mıydı?” şeklindeki bir itiraza hakları yoktur. Evvelâ, Yaratıcı’ya ve O’nun haber verdiği hususlara inanmayan bir inkârcının, inanmadığı şeyleri itiraz konusu olarak ileri sürmesinin haklı bir yanı yoktur. İnanan birisinin ise, O’nun takdirlerine teslimiyeti söz konusudur. Esasında, içinde bulunduğumuz kâinatla birlikte yoktan yaratılmış bir varlık olarak bizim Yüce Yaratıcı’ya karşı hak iddia etme hakkımız yoktur. Zira bizim O’na (celle celâluhû) vermiş olduğumuz bir şey yoktur ki, O’na karşı bir hak iddia etme hakkımız olsun. Öyleyse bizim O’na karşı yalnızca sorumluluklarımız, görevlerimiz ve verdiği sayısız nimetlere hamd ve şükürümüz olması gerekir.

İnsî ve Cinnî Şeytanlar

İblis gibi, insanları saptırmaya çalışan diğer inkârcı cinlere de şeytan adı verilir. Hatta Kur’ân-ı Kerim, insanlara inkârı ve inkârın ihtiva ettiği her bir bâtil düşüncüyü telkin etme ortak paydası altında, şeytanları insî ve cinnî olmak üzere iki kısımda mütalâa eder. Meselâ, bir âyette şöyle

106 M. Fethullah Gülen, Prizma, 1/155.

denir: "... Böylece her peygamber için ins ve cin şeytanlardan düşmanlar var ettik."¹⁰⁷ Şu kadar ki, insanları Allah'tan ve O'nun koymuş olduğu esas ve değerlerden uzaklaştırmaya çalışan insî şeytanlar bunu yüz yüze yaparlarken cinnî şeytanlar bu vesvese ve telkinlerini bizim onları göremeyeceğimiz bir konumdan yaparlar. Nitekim İblis hemcinsi olan şeytanlarla beraber bir âyette şöyle ele alınır:

"Çünkü o ve tayfası/kabilesi, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz Biz, (bu) şeytanları inanmayanların dostları yaptık."¹⁰⁸

Bu âyetin yorumuyla alâkalı olarak Fethullah Gülen Hocaefendi'nin enfes bir yaklaşımı vardır: "Şeytan ve tayfası durmadan insanların zaaflarıyla uğraşır ve onları Allah'tan uzaklaştırmaya çalışır. O, insanı sözgelimi şehvetle vurduğu zaman yolların en kestirmesini bulmuş demektir. Zira şehvet, insan iradesini gevşeten ve onu şeytanın oyuncağı yapan en tehlikeli bir silâhtir. O, insanlara daha başka hilelerle yaklaşır ama insanlar bunu çoğu zaman göremezler/sezemezler. Çünkü o, insanları, onların kendisini göremediği yerlerden, yani insanlara ait zaaf ve boşluklardan gözetler. İnsanlar onun tayfasını da göremezler/sezemezler. Çünkü onlar, insanların kendilerini göremeyecekleri, hissedemeyecekleri bir şekilde mevzilenmişlerdir. Hiç beklenmedik bir anda insanı kalbinden vurabilirler. Ayrıca bu âyette "Biz şeytanları inanmayanların dostları yaptık." denilmektedir ki, bu da bize şunu

107 En'am, 6/112.

108 A'raf , 7/27.

anlatıyor: İnsan inancı nispetinde şeytana karşı buğzedebilir ve ona karşı tavır alabilir. İnanç azaldıkça da şeytanla dostluk bağları kuvvet kazanır.”¹⁰⁹

Cinlerin ve Şeytanların Şerlerinden Korunmak İçin

Cin ve şeytanların şerlerinden korunmanın tek çaresi, manevî donanım ve iç-dış bütünlüğüne ermektir. Böyle bir donanımı gerçekleştiremeyen ve böyle bir bütünlüğe eremeyenlerin bir yanları mutlaka şeytanların hakimiyeti altındadır ve o insan eksiktir.

Cin ve şeytanların kötülüklerinden korunmak için dil-den dua eksik edilmemelidir. Dua ve zikirlerle hep taze gül kokulu bir iklim ve bir atmosfer meydana getirilmelidir. “Gül, gül içinde biter” felsefesiyle hareket edip, ferdi manada da daima “euzu billahi mineşşeytanirracim” merdiveniyle Yüceler Yücesi’nin sığınağına ulaşma gayreti içinde bulunmalıdır. Çünkü şeytan ve habis cinler oraya giremez ve o kutsi otağa ulaşamazlar.

“Eûzü”, Allah’a karşı bir yönelme, Âlemlerin Rabbi’ne bir sığınma demektir. Zira O, Rabb’dir. Herşeyin hakkından geldiği gibi, şerir cin ve şeytanların hakkından da gelir. Şeytanlar, sığınılması gereken her şeyden “Eûzü bikelimâtillâhi’t-tâmmeti min şerri mâ halak -Mahlukâtının şerrinden Allah’ın tastamam kelimelerine sığınırım.”¹¹⁰ diyerek Allah’a sığınan insana ulaşamaz ve

109 M. Fethullah Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 2/411.

110 Buhari, Enbiya: 10; Müslim, Zikir: 54-55; Dârimî, İstîzân: 48.

ona zarar veremezler. Bu, Allah Rasulü'nün bir duasıdır ve o, sığınılması gereken her şeyden, kendi kerem ve cömertliğine yaraşır şekilde kendisini koruması ve muhafaza etmesi için Rabb'ine böyle yalvarmıştır.

Bu mevzuda diğer bir tavsiye de Ayet'ül-Kürsî'yi¹¹¹ okumayı ahlak edinmektir. O da İlahî bir kalkandır ve insanı cinlerin, şeytanların şerrine karşı korur ve muhafaza eder. Ne dediğini duyarak ve sürekli içine doğru derinleşerek, derinleşip bütün beşerî hislerini aşarak Âyetü'l-Kürsî'yi vird ediniş Allah'a sığınmak, bir bakıma, "Ey Rabbim! Ben kendimi Sana emanet ediyorum." demektir ki, böyle bir sığınma, dua ve yalvarış Cenab-ı Hakk'a ulaşınca gök ehli o kişinin etrafını sarıp adeta onun çevresinde pervane kesilir. Hangi şeytan ve cinnin haddine ki, böyle bir nur halesini aşabilsin ve ışık hüzmeleriyle sarılı bulunan nezih ruhlara dokunup onları soldurabilsin!¹¹²

111 Bakara, 2/255.

112 M. Fethullah Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 2/361-375; Prizma, 1/159-160.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İLÂHÎ KİTAPLARA
İNANIYORUM

İLÂHÎ KİTAPLARA İNANIYORUM

İlâhî Kitap Kavramı

Arapça bir kelime olan “kitap” sözlükte yazmak ve yazılı belge anlamına gelir. Çoğulu “kütüb”dür. Dinî terminolojide ise kitap, Allah’ın, kullarından ne istediğini bildirmek ve bu konuda onlara yol göstermek üzere peygamberlerine vahyettiği sözlere ve bunun yazıya geçirilmiş şekline denir.

Peygamberlere indirilen kitaplara ilâhî kitap denilmesinin sebebi, bu kitapların Allah tarafından gönderilmesi, söz ve muhteva olarak onlarda hiçbir beşer katkısının bulunmamasıdır. İlâhî kitaplara Allah katından indirilmiş olması sebebiyle kütüb-i münzele veya semavî kitaplar da denir.

İlâhî Kitaplara İman Farzdır

Müslüman olabilmek için farz olan diğer bir esas da ilâhî kitaplara imandır. Bu kitaplara iman etmenin anlamı

ise, Allah tarafından bazı peygamberlere kitaplar indirildiğini ve bu kitapların -indirilmiş oldukları orijinal şekilleriyle- muhtevalarının bütünüyle doğru ve gerçek olduğunu ayırım yapmadan kabul etmektir. Kur’ân-ı Kerim’in şu âyeti Allah’ın indirmiş olduğu kitaplara inanmanın, imanın bir esası olduğunu ve de bunları inkâr edenlerin haktan tam anlamıyla sapmış kimseler olduğunu bildirir:

“Ey iman edenler! Allah’a, Resulüne, gerek Resulüne indirdiği, gerek daha önce indirdiği kitaplara imanınızda sebat edin. Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, resullerini ve âhiret gününü inkâr ederse hakikattan iyice uzaklaşmış, sapıklığın en koyusuna dalmış olur.”¹¹³

Burada hemen şunu ifade edelim ki, bizler bugün kitapların şu andaki şekillerine değil, Allah’tan gelen bozulmamış şekillerine inanmakla yükümlüyük. Çünkü ilahi kitaplara inanmadıkça kişinin imanı gerçekleşemez. İlahi kitaplardan bir kısmı tamamen kaybolmuş, bugün için elimizde ondan hiçbir şey kalmamıştır. Mesela Hz. İbrahim’in sahifeleri böyledir. Tevrat, Zebur ve İncil ise zamanla insanların müdahaleleri sonucu değişikliğe ve bozulmaya uğramıştır. Allah’ın vahyettiği şekilde varlığı korumuş, bu halini günümüze kadar muhafaza etmiş ve kıyamete kadar da muhafaza edecek tek kitap Kur’ân-ı Kerim’dir.

Peygamber Efendimiz de ilâhî kitaplara iman etmeyi, her Müslüman’ın inanması gereken esaslar arasında ifade etmiştir. Allah Rasulü, iman esaslarının sıralandığı meşhur Cibrîl hadisinde ve diğer hadislerde hem kendisine indirilen

113 Nisa, 4/136.

Kitab'a (Kur'an'a) hem de kendisinden önce gönderilen semavî kitaplara iman etmek gerektiğini insanlara açıkça bildirmiştir.¹¹⁴

İlâhî Kitaplar Birer Talimattır

İlahi kitaplar peygamberlerin eline verilmiş birer talimat ve ferman hükmündedir. Rabbimiz insanlara emir ve yasaklarını bu kitaplar vasıtasıyla bildirmiştir. İlâhî hükümler bu kitaplarla devam etmiş, peygamberlerin vefatından sonra ümmetleri bunlara göre hareket etmişler, vazifelerini onlardan öğrenmişlerdir. Eğer bu kitaplar olmasaydı, insanlar yaratılış gayelerinden, vazifelerinden, âhirete kavuşacakları nimet veya azaptan habersiz kalacaklardı. Hayatlarını düzenleyecek esaslardan, Cenab-ı Hakk'ın kelimini okumaktan ve bundan alacakları manevi lezzetten mahrum olacaklardı.

Kendisini, kullarına akılları hayranlıkla dolduran eserleriyle tanıtan yüce Allah, elbette sözleriyle de varlığından ve muradından haberdar edecektir. Diğer bir ifadeyle, varlığını ve maksadını yalnızca eserlerinin şehâdetine bırakmayıp, bizzat hitap edecektir. İşte Allah (celle celâluhû), peygamberleri aracılığıyla göndermiş olduğu kitaplarla insanlara hitapta bulunmuştur. Allah için kitap gönderme ve hitapta bulunma, bir görev veya zorunluluk değildir. Bu, tamamıyla O'nun kullarına olan ilâhî bir lütfu ve yardımıdır. Zira böylesi bir yardım ve lütfu insanlar muhtaçtırlar.

114 Müslim, İman, 1; Ebu Davud, Sünnet, 15.

Netice olarak diyebiliriz ki, insanın, gerek Yaratıcısını doğru bir şekilde tanıyabilmesi, gerekse en kısa ve en emin bir yoldan dünya ve âhiret mutluluğuna kavuşabilmesi, ancak ilâhî kitapların öğretmiş olduğu prensipler ile mümkün olabilir.

Vahiy Nedir?

Vahiy, kelime olarak, ima etmek, fısıldamak, işaret etmek, ilham ve telkinde bulunmak, seri ve gizli bir şekilde bildirmek gibi anlamlara gelir. Bir terim olarak ise vahiy, Yüce Allah'ın, bildirmek istediği hidayet ve buyruklarını elçi olarak seçtiği kullarına, doğrudan veya bir melek vasıtasıyla gizli bir yolla bildirmesidir.

Vahyin mahiyetini bilmek ve kavramak o hâli yaşamaayan biz insanlar için imkânsızdır. Bu itibarla biz, -beşer açısından- vahyin makul ve zarurî olduğunu kabul eder, özü ve mahiyetiyle ilgilenmeyiz. Vahyin geliş şekillerini de, peygamberlerin dışında hiçbir insan idrak edemeyeceğinden, bunu aklî muhakeme ile değil ancak onların bildirilmesiyle öğrenebiliriz. Kur'ân'da vahyin üç türünden bahsedilir: "Allah bir insana ancak vahiy yoluyla veya bir perde arkasından hitab eder, yahut ona Kendi izniyle dilediğini vahyedecek bir elçi gönderir."¹¹⁵

Vahiy, âyette bildirildiği üzere şu üç husustan biriyle gerçekleşegelmiştir:

1. Cenab-ı Allah'ın, peygamberin kalbine mesajı doğrudan bırakmasıyla (ilkâ).

115 Şûrâ, 42/51.

2. Peygamberlerin, his ve kulak gibi zâhir ve bâtın alıncalarına emir ve isteklerini duyurmakla.

3. Belli bir şekil ve surete bürünmüş vahiy getirmekle vazifelendirilen bir meleğin elçi olarak gönderilmesiyle.

Cenab-ı Hak, emir ve mesajlarını, fevkalâde donanımlı insanlar olan peygamberlere, bu üç yoldan biriyle duyurmuş ve çoğunluk itibarıyla bu konuda bir melek görevlendirerek kendi sistemini insanlara öğretmiştir. Peygamberler vahiy alma esnasında şuur hâlinedirler. Kendilerini ve şuurlarını kaybetmek değil, bilâkis şuurlarının yoğunlaşması söz konusudur. Peygamberlerle alâkalı bu duruma, -Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) şahsında- Allah, şöyle dikkat çeker:

“Sana vahyedileni unutmamak için tekrarlarken hemen anında bellemek için dilini kımıldatma. Çünkü vahyi senin kalbinde toplamak ve onu okutmak Bize ait bir iştir. O halde Biz Kur’ân’ı okuduğumuzda, sen de onun okunuşunu izle.”¹¹⁶ Bu âyet, vahiy esnasında bir peygamberin bütün dikkat ve şuurunu muhafaza ettiğini gösterir.

İlâhî Kitaplar Nelerdir?

İlâhî kitaplar, genellikle hacimleri ve hitap ettikleri kitlenin büyüklüğüne göre, suhuf (sahifeler) ve kitaplar olmak üzere iki grupta değerlendirilir:

116 Kıyame, 75/16-18.

1. Sahifeler

Dar bir çevrede küçük topluluklara, ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde indirilen birkaç sayfadan oluşmuş küçük kitap ve risalelerdir ki bunlara suhuf adı da verilir. Suhuf, sahifenin çoğuludur. Kur'ân-ı Kerim'de peygamberlere verilen sahifelerden bahsedilir.¹¹⁷ Ayrıca Kur'ân'da Hz. İbrahim'e verilen sahifelerden¹¹⁸ ve onun soyundan gelen Hz. İshak, Hz. Yakub, Hz. Süleyman, Hz. Yusuf ve Hz. Zekeriyya (aleyhimusselâm) gibi peygamberlere verilen kitaplardan söz edilir ki bu da, suhuf şeklindeki küçük kitapların varlığını ispat etmektedir.¹¹⁹ Kur'ân'da bunun dışında hangi peygamberlere ne kadar sahife verildiği açıklanmamıştır. Peygamber Efendimiz'den (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Âdem'e on, Hz. Şit'e elli, Hz. İdris'e otuz, Hz. İbrahim'e on sahife verildiği nakledilmiştir.¹²⁰

Peygamberlere verilen suhurlarda Cenab-ı Allah'ın varlığı ve birliği, âhiretin dünyadan daha hayırlı ve baki olması, namaz ile kurtuluşa erme, saygı, vaaz u nasihat gibi her dinin esası olan konular vardır.

2. Kitaplar

Sahifelere göre daha hacimli ve kitap şeklinde olan, evrensel mesajlar içeren ve özel bir adla isimlendirilen kitaplar ise Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân olmak üzere dört tanedir:

117 Tâhâ, 20/133; Alâ, 87/18.

118 Necm, 53/37.

119 Nisa, 4/54; En'am, 6/89.

120 İbn Hibban, Sahih, 2/77; Taberi, Tarih, 1/187.

Tevrat: İbranice bir kelime olan Tevrat, kanun, şariat ve öğreti anlamına gelir. Hz. Musa'ya indirilmiştir. Bu kitabın aslının Allah kelâmı olduğuna inanmak her Müslüman'a farz olup, bunu inkâr etmek kişiyi küfre götürür. Zira, Kur'ân'da, Tevrat'ın Allah'ın mukaddes kitaplarından biri olduğu açıkça belirtilen bir husustur: "İçinde (insanlara) hidayet ve nur olan Tevrat'ı biz indirdik."¹²¹

Bugün Ahd-i Atik adıyla Tevrat'ın üç nüshası meşhur olmuştur. Bunlar, Yahudiler ve Protestanlarca kabul edilen İbranice nüsha, Roma ve Doğu Hıristiyan kiliselerince kabul edilen Yunanca nüsha ve Sâmirîlerce kabul edilen Sâmirîce nüshadır.

Zebur: İbranice'de mektup, Arapça'da kitap anlamına gelen Zebur, Hz. Davud'a (aleyhissalatu vesselâm) indirilmiş ilâhî kitabın adıdır. Kur'ân'da bu hususla ilgili olarak "Davud'a da Zebur'u verdik."¹²² buyrulur. Zebur'un nazil olduğu şekliyle Allah kelâmı olduğuna inanmak iman esaslarındandır

İncil: Kelime olarak müjde, öğreti anlamına gelen İncil, Hz. İsa'ya (aleyhissalatu vesselâm) indirilmiş kutsal kitabın adıdır. Bu kitaba da Allah'tan Hz. İsa'ya indirildiği şekliyle inanmak, imanın gereklerindedir. Kur'ân-ı Kerim'de bu ilâhî kitapla ilgili olarak şöyle buyrulur: "O peygamberlerin izlerince Meryem oğlu İsbâyı, kendisinden önceki Tevrat'ı tasdik edici olarak gönderdik. Ona; kendisinden önceki Tevrat'ın tasdikçisi ve müttakilere bir hidâyet ve

121 Mâide, 5/44.

122 İsra, 17/55.

öğüt olmak üzere içinde hidâyet ve aydınlık bulunan İncil'i verdik.”¹²³

Bütün bu kitaplar, daha önce de ifade edildiği gibi tah-rife uğramışlardır.

Allah'ın İnsanlığa Gönderdiği En Son ve En Kapsamlı Hitabı: Kur'ân-ı Kerim

Allah'ın Peygamber Efendimiz'e vahyettiği Kur'ân-ı Ke-rim, hak ile batılın arasını ayıran, dertlere deva, kalblere cila ve öğüt kaynağı, hidayet rehberi ve feyiz kaynağıdır. İlâhî kitapların en büyüğü, benzeri olmayan bir nurdur. Dost ve düşmanı huzurunda dize getiren, kendine hayran bırakan, nazil olduğu günden beri asliyetini, tazeliğini ve gençliğini koruyan bir kitaptır.

Kur'ân Lâfzının Anlamı

Kur'ân kelimesi, en tercih edilen görüşe göre, “karae” fiilinden mastar olup okumak demektir. Kıyame sûresinin on yedinci ve on sekizinci âyetlerinde bu mana söz konu-sudur. Kur'ân kelimesi, okunan, tilâvet edilen anlamına da gelir. İslâm'n zuhuru ile bu kelime Allah'ın kitabının özel adı haline gelmiştir.

Allah (celle celâluhû), insanlığa gönderdiği bu son kitabını, değişik isimlerle de adlandırmıştır. Kur'ân”dan sonra bun-ların en meşhuru, el-Kitab kelimesidir. Diğer meşhur olan isimleri arasında el-Furkan (gerçeği, yanlış ve bâtıldan ayırt eden) ve et-Tenzil (kısım kısım indirilen vahiy) gibi isimlerini zikredebiliriz.

123 Mâide, 5/46.

Bunların dışında ez-Zıkr, en-Nûr, eş-Şifa gibi Kur'ân'dan alınan ve sayıları bazı âlimlerce elli beşe hatta doksana çıkarılan isimleri de vardır ki, bunların çoğunluğu isim olmayıp, onun özelliklerini belirten vasıflardır.

Kur'ân'ın Farklı Açılardan Tarifi

Kur'ân-ı Kerim'in farklı açılardan tarifleri yapılmıştır. Bunlardan birkaçını burada ifade edebiliriz:

Kur'ân Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e vahiy yoluyla indirilmiş, mushaflarda yazılmış, tevatürle nakledilmiş, tilâvetiyle ibadet edilen ilâhî kelâmdır.

Kur'ân, milâdî 610-632 tarihleri arasındaki yirmi üç yıllık risalet devresinde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) çeşitli vesilelerle Allah tarafından gönderilmiş vahiylelerin bütünüdür.¹²⁴

Kur'ân, beşerin ruh ve cismaniyetini birlikte nazar-ı itibara alarak, yüksekler yükseğinden nüzûl ile insanlık ufkuunda doğmuş en mükemmel mesajlar ve ilâhî kanunlar bütünüdür.

Kur'ân, bütün mevcudatın Sahib'i unvanıyla Allah'ın ezeli kelâmı ve fermanıdır.

Kur'ân, bütün âlemlerin Rabbi olması itibarıyla Allah'ın kullarına tenezzül buyurduğu eşsiz bir iltifat ve ihsanıdır.

Kur'ân, ebedî ve değişmeyen ilâhî prensipleriyle, topyekûn beşer mutluluğunun ve o mutluluğa ulaştıran en kestirme, en aydınlık yolun göstericisi olarak, eşi, benzeri olmayan ilâhî bir hitaptır.

124 Zerkanî, Menâhilü'l-Irfan, 1/18.

Kur'ân, varlığın tercümesi; hâdiselerin tercümanı; makro ve mikro âlemlerin müfessiri; bu dünyada âlem-i gaybın lisansı; insanoğluna ilâhî iltifatların senedi; İslâmiyet'in özü, esası, nur ve ziyası; uhrevî âlemlerin haritası ve ona inananların vesile-i saadeti olduğu gibi aynı zamanda açık-kapalı, doğrudan doğruya ve dolaylı olarak bir dua mecmuasıdır.¹²⁵

Kur'ân'ın Allah Kelâmı Olduğunu Nasıl İspat Edebiliriz?

İnsan ve kâinat kimin eseriye, Kur'ân da ancak O'nun eseridir. Zira Kur'ân-ı Kerim, hem insanı insana tanıtmakta, hem de varlık kitabını tefsir etmektedir. Şöyle ki, Kur'ân bir taraftan, insanı bütün zaaf ve faziletleriyle, diğer taraftan da kâinatı bütün sır ve incelikleriyle okumaktadır ki, kâinatın bütününde tasarruf edemeyen bir Zât'ın öyle bir söz söylemesi mümkün değildir.

Bu girişten sonra Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunun bazı şahit ve delillerini özetle ve maddeler hâlinde şöyle sıralayabiliriz:

Kur'ân Bütün Asırlara Örnek Olacak Bir Nesil Yetiştirmiştir

Her şeyden önce, Kur'ân, yeryüzünü şereflendirdiği o ilk dönemde, hem ruhlarda, hem akıllarda, hem de gönüllerde tasavvuru imkânsız öyle bir tesir icra etmiştir ki, onun o ışıktan atmosferinde, yeniden hayata uyanan nesillerin

¹²⁵ M. Fethullah Gülen, Örnekleri Kendinden Bir Hareket, s. 134-135; Fatiha Üzerine Mülâhazalar, s. 23.

mükemmelliği, onun hakkında başka bir delile/mûcizeye ihtiyaç bırakmayacak ölçüde bir harikadır ve bu insanların düşünce ufukları, kulluk sırlarına vukufları ve marifetleri açısından benzerlerini göstermek de mümkün değildir. Gerçek şu ki, Kur'ân o çağda sahabe unvanıyla öyle bir nesil yetiştirmiştir ki, bu nesil meleklerle eş değerdedir denilse mübalâğa edilmiş olmaz.

Kur'ân Okumak Usanç ve Bıkkınlık Vermez

Kur'ân dışında usanmadan defalarca okunabilen kitap belki hiç yoktur. Kur'ân'dır ki, çeşitli vesilelerle devamlı okunur, hatmedilir ama hiçbir zaman usanç ve bıkkınlık vermez. Nice müstesna eserler, fikir yazıları ve şiirler orijinalliğini ve değerini kaybeder; nice aktüel eserler birkaç yıl hatta birkaç ay, ya dayanır ya dayanmaz; hem doğruluğu hem de aktüalitesi yönünden değerini yitirir ve sonunda bir kenara bırakılır. Kur'ân'a gelince, o, solmak, eskimek şöyle dursun her geçen gün, zihin ve kalplere yeni yeni fikir ve marifet meltemleri üfler ve tazeliğini artırarak muhafaza eder.

Bir Beşerin Zihninden Çıkan Prensiplerin Asırlara Hitap Etmesi Mümkün Değildir

İnsan hayatını maddî-manevî bütün yönleriyle kucaklayan Kur'ân'ın bir beşer kelâmı olamayacağı açıktır. Her asırda her türlü şartlar altında ve her seviyedeki insanın problemlerini çözecek küllî prensipler ortaya koymak,

hiçbir zaman, bir insanın -hele hele ümmî bir Zât'ın- kapasitesi dâhilinde olamaz. Diğer bir ifadeyle, bir beşerin zihninden çıkan prensipler, asırlarca kıtalara huzur ve saadet veremez. İllâhî kitaba ve vahye dayanmayan beşerî çözüm ve sistemler, değişmeden, revizyona uğramadan elli yıl bile ayakta kalamazlar. Beşer mahsulü kaideler, sistemler, fikirler, düşünceler ve ideolojiler bir gün eskir ve yetersiz kalır, yan tesir gösterir ve hatta yenilenme/değiştirilme ihtiyacı hissettirir. Hâlbuki Kur'ân'ın hiçbir mevzuunda, hiçbir kaide ve prensibinde ve hiçbir meselesinde bu gibi arıza ve noksanlıkları bulmak mümkün değildir.

Servetin sadece zenginler elinde dönüp dolaşan bir devlet olmamasını¹²⁶, insan için kendi gayret ve emeğinden başka bir şeyin olmadığını,¹²⁷ emanet ve vazifelerin ehline verilmesini ve adaletle hükmedilmesi gerektiğini,¹²⁸ bir kişiyi öldürmenin bütün insanları öldürmek gibi olduğunu¹²⁹ temel ve ölümsüz kaideler olarak yerleştiren Kur'ân-ı Kerim'dir. Fert, aile ve cemiyet için birer öldürücü zehir olan faiz, kumar, içki ve fuhşun her çeşidini, yalan, iftira, lüks ve israfın her türlüünü yasaklayan da bu Kitap'tır.

Ve yine, insana, insanlığını kazanması, fert ve toplum hayatında daha dünyada iken, Cennet benzeri bir hayat yaşaması için namaz, oruç, hac, zekât ve daha başka ibadetleri emreden; bunun gibi, akıl ve ruhları, insanı insan yapan her bir güzellik ve fazilete yönlendirip, Allah

126 Haşr, 59/7.

127 Necm, 53/39.

128 Nisa, 4/58.

129 Maide, 5/32.

korkusunu her kalbe bir gözetici, Allah sevgisini de bir teşvikçi yapan bu Kitap'tır. Böyle bir Kitap, ilmi, hikmeti ve rahmeti sonsuz bir Yaratıcı'nın kelâmı olmaktan başka ne ile izah edilebilir?

Kur'ân'da Anlatılan Coğrafi Gerçekleri Çöl Ortamında Yaşayan Birisi Bilemez

Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunun bir delili de şudur: Eserlerinde manzara tasvirinde bulunan herhangi bir yazar daha çok iklimi, bitki örtüsü ve tabîî şekilleriyle yaşadığı veya gezip gördüğü çevreyi anlatır. Hâlbuki Kur'ân'da çöl ve çöl hayatının tasvirinden çok, coşkun akan nehirlerden, yemyeşil manzaralardan, toprağa can katan yağmur yüklü bulutlardan, bağ ve bahçelerden, dağlardan ve denizlerden bahisler açıldığını görürüz. Sözelimi, Nur sûresinde engin denizin karanlıklarından söz edilmesi; üst üste gelen dalgalardan ve bu dalgaların üstünü bulutların kaplamasından ve bu durumun oluşturduğu karanlıklar içinde elin görülememesinden bahisler açılarak¹³⁰ enteresan benzetme ve anlatımlarda bulunulması, ne o zamanki Arap coğrafyası ne de devrin denizcilik literatürüyle alâkalıdır. Sonra çölde doğup, çölde büyüyen sadece gençliğinde iki defa Şam tarafına, yine çöllerden geçerek seyahatte bulunan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ne Kur'ân'ın sözünü ettiği manzara ve bitki örtülerini görmüş ne de deniz yolculuğu yapmıştı.

130 Nur, 24/40.

Ve yine bu çerçevede, En'am sûresinde, inkarcı birisinin hâli, göğe doğru yükselirken kalbi sıkışıp daralan bir insanın durumuna benzetilir.¹³¹ Bugün, bilimsel gelişmeler, gerekli cihaz kullanılmadan dağların tepesine doğru yükseldikçe, oksijen azalmasından insanın nefessiz kaldığını; göğsünün daralıp sıkıştığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu gerçek, ancak balon gibi vasıtalarla yukarılara çıkıldığında veya çok yüksek dağlara tırmanılarak anlaşılabilir. Allah Rasulü'nün döneminde balonla yolculuk bir hayal bile olmadığı gibi, Arabistan coğrafyası da yüksek rakımlı yerlerden mahrumdu. Öyleyse böyle bir benzetme ve ifade ancak her şeyi bilen Allah'a (celle celâluhû) ait olabilir.

Kur'ân'ın Büyüleyici İfadeleri Beşer Sözü Olamaz

Kur'ân'ın nâzil olduğu devrede şiir fevkalâde gelişmişti. İnsanlar sohbetlerinde ve kavgalarında birbirlerine âdeta hep şiirle karşılık verir, her yıl şiir müsabakaları düzenlenir ve kazanan şiirler altınla yazılıp Kâbe duvarına asılırdı. Birer millî kahraman sayılan şairlerin sözleriyle kabileler harbe girer veya barış yaparlardı. Ve Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) aralarında büyümüş olmasına rağmen, herkesin bildiği bir gerçek olarak, ne şiirle, ne de düz yazıyla uğraşmıştı. Sonra Kur'ân'ın sırlı ve i'cazlı ifadeleri ne O'nun ne de başkasının ifadelerine benziyordu; ne şiirin, ne de düz yazının sahasına giriyordu, ama kendisine has orijinalliği ile herkesi büyülüyordu. Bu yüzden

131 En'am, 6/125.

insanları ondan uzaklaştırmak isteyen müşriklerin ileri gelenleri, “Şiir desek şiir değil, kâhin sözü desek o da değil, cinnet eserine zaten benzemiyor; en iyisi ‘sihirdir, kulaklarınızı tıkayın, yoksa çarpılırsınız’ diyelim. şeklinde kendilerince karşı koymaya çalışıyorlardı.¹³²

Onun çağlara ışık tutan mesajlarına karşı, bugünün inkârcıları da, tıpkı kendilerinden önceki ataları gibi onca demagoji, diyalektik ve karşı çıkma taktiklerine rağmen acz ve öfke içinde yutkunup durmaktan başka bir şeye muvaffak olamamışlardır. Zaman değişip durmuş, asırlar başkalaşmış, mücadele hissi daha bir hararetlenmiş ama, Kur’ân, bunca sözlü sataşma yolları karşısında hâlâ o müessir hâliyle baş döndürmektedir.

Şayet Kur’ân Beşer Sözü Olsaydı!

Kur’ân’ın Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir eseri olamayacağına bir de şu açıdan bakalım: Bir yazar, eserini daha çok his ve zihin konsantrasyonunun tam sağlandığı anlarda yazar ve kendisini üzüntüye veya sevince sevk eden hâdiselerden de bahsetmemelik edemez. Diğer bir ifadeyle, bir yazarın ruhunda ve kalbinde derin etkiler bırakan hâdiselerden soyutlanarak bir şeyler yazması öyle kolay kolay mümkün değildir.

Allah Rasûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), çileler, ıstıraplar ve mücadelelerle dolu hayatı içinde; bir yandan müstesna cemaatini yetiştirirken, diğer yandan, dışı karşı amansız

132 Enbiya, 21/25; Saffat, 37/36; Sad, 38/4.

bir mücadele vermekteydi. Durum bu iken, Kur'ân'da ne O'nun çektiği acılarla alâkalı bir âyet, ne de eşinin ve çocuklarının vefat ve hayatıyla ilgili bir âyet görürüz. Öyleyse, bu kitap O'na ait değildir. O sadece bir vasıtaadır ve Kur'ân'ı geldiği şekliyle tebliğ etmiştir.

Hangi Yazar Eserinde Kendi Lehine Olmayan Sözlere Yer Verir?

Acaba hangi yazar, eserinde, kendi lehine görünmeyen sözlere yer verir? Meselâ, Kur'ân'da Tebuk Gazvesi'nden geri kalanlardan ötürü “Hay Allah seni affedesice! Niçin sence doğru söyleyenler iyice belli oluncaya ve yalancılar da meydana çıkıncaya kadar beklemeyip izin isteyen o münafıklara izin verdin?”¹³³ ikazında bulunmaktadır. Ve bu hususta bir başka misal: Allah Rasulü, belini büken, kendisini ıstıraptan ıstıraba sürükleyen ifk (Eşleri Hz. Aişe Validemize atılan iftira) olayı karşısında tam bir ay beklemişti. Münafıkların, eşine attıkları iftira karşısında eğer o Kur'ân'ı kendi yazmış olsaydı, hakikati ortaya koymak ve namusu üzerinde en ufak bir lekenin olmadığını ilân etmek için bir ay bekler miydi? Yani, bir insanın kendi yazdığı kitaba alması mümkün görünmeyen beyan ve ifadelere yer verilmektedir. Bu demektir ki, Kur'ân hiçbir zaman Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in değil, mutlak surette Allah'ın kelâmıdır.

Sözün özü: Kur'ân'ın, kendisini “Ey Resulüm! Sen vahyimizden önce kitap okuyan veya yazı yazan bir insan

133 Tevbe, 9/43.

değildin; eğer böyle olsaydı, batıl iddia peşinde olanlar şüphe edebilirlerdi.”¹³⁴ şeklinde tanıttığı okuma ve yazması olmayan o Zât, “Haydi el ele verin de, fazla değil, Kur’ân’ın sûrelerinden tek bir sûrenin mislini getirin!” diyerek o günün okuyup yazmışlarından bu günün en büyük bilgin ve ediplerine kadar meydan okumaktadır. O’nun kendinden gayet emin bir şekilde böyle bir meydan okuyabilmesi bile, Kur’ân’ın o ümmî Zât’ın değil de, Allah’ın kelâmı olduğuna yeterli bir delil ve şahit değil midir?¹³⁵

Kur’ân Nelerden Bahsediyor?

Kur’ân’ın bütününe baktığımızda onun bütün sure ve ayetlerine kadar nüfuz eden dört ana gayesi bulunduğunu görürüz. Kur’ân bahsettiği her şeyi bu dört gayeyi kuvvetlendirmek için ifade eder.

Bunlardan birincisi zatında, sıfatlarında, fiillerinde, eserlerinde ve mülkünde hiçbir ortağı, benzeri, dengi bulunmayan Allahu Teâlâ’ya iman etmek manasına gelen tevhid esasıdır.

İkincisi, Alemlerin rabbinin emirlerini bize ulaştırın, peygamberlik müessesesini ifade eden nübüvvettir.

Üçüncüsü haşır, yani öldükten sonra yeniden diriltilecek ebedî bir hayata kavuşmaktır.

Dördüncü esas ise adalettir. Kur’ân’da insanların dünyada huzurlu bir hayat yaşamları için gerekli olan adalet

134 Ankebut, 29/48.

135 Özetle iktibas ettiğimiz bu delilleri İnançın Gölgesinde isimli eserinde M. Fethullah Gülen Hocaefendi, yirmi beşe kadar çıkarmaktadır. Bkz. İnançın Gölgesinde, 2/98-115.

emredilir. İnsanların hayatlarına bu prensipler çerçevesinde bir düzen vermek hedeflenir. Alemlerin Rabbi olan Allah'ın adaletinin bütün kâinatı kuşattığı, haşirde de tam olarak tecelli ederek herkese iyilik ve kötülüğünün karşılığını vereceği bildirilir.

Kur'ân'ın İfade Ettiği İlmî Gerçeklerden Bir Kesit

Kur'ân'ın asıl gayesi, insana, kulluk dairesindeki vazife ve sorumluluklarını öğretmek, ferdî ve içtimaî hayatını düzenlemek ve ebedî saadeti kazanmasına vesile olmaktır. Daha öz-lü bir ifadeyle Kur'ân'ın en birinci vazifesi, insan hayatını Ya-ratıcısının irade ve rızası istikametinde şekillendirmektir.

Bunun dışında kalan hususlara Kur'ân, mahiyeti, öne-mi ve kıymetine göre yer verir. Kur'ân, böyle olmayıp da, sözgelimi, çağın tabusu hâline gelmiş bir kısım medeniyet harikalarından ve ilmî gelişmelerden açıkça ve detaylarıyla bahsetseydi, o zaman pek ehemmiyetli maksatların söz konusu edilme hakkı ortadan kalkacak ve de dünyanın en mükerrem varlığı olan insan ihmal edilmiş olacaktı.

Bu itibarla Kur'ân, birçok ilmî ve teknik bahse ana maksatlar çerçevesinde özlü ve i'cazlı bir biçimde yer ver-miştir. Bu cümleden olarak Kur'ân'ın, Yüce Yaratıcı'nın kudret, azamet ve hikmetlerinin bilinmesi namına varlıkta cereyan eden birçok olaya bazen açıkça bazen de işaretler ve ipuçları hâlinde teması söz konusudur ki, bunların bir-kaçını şöyle sıralayabiliriz:

1. “Aşılaiıcı olarak rüzgârlar gönderdik. Derken gökten yağmur indirip onunla sizi suladık. Halbuki o suyu hazinelerde depolayan da sizler değilsiniz.”¹³⁶

Bu âyet de, henüz yirminci yüzyılda anlaşılan ilmî bir gerçeğin Kur’ân tarafından asırlar önce ifade edildiğinin bir göstergesidir. Rüzgârlar su buharından meydana gelen bulutları birbirine çarpıştırır. Bu çarpışmada bulutlarda pozitif-negatif elektron geçişmesi olur, şimşek meydana gelir. Rüzgârlar bulutları sıkıştırarak yere yağmurunu aşlar. Aynı zamanda rüzgârlar, bitkiler üzerinden eserken, erkek tohumları dişi tohumlar üzerine kondurmak suretiyle onları aşlar. Böylece bitkilerde döllenmeye yardım eder. Yine bu âyet gökten inen yağmur sularının yerin dibinde depo edildiğini ve böylece oradan çeşmeler ve kuyular açmak suretiyle canlıların sulanabileceğini anlatmaktadır.

2. “Her şeyi çift yarattık.”¹³⁷; “Münezzehdir o Allah, her noksandan münezzeh! Yerin bitirdiği her şeyi ve kendilerini ve daha nice bilmedikleri şeyleri çift yaratan, münezzehdir, Yücedir!.”¹³⁸

İlim adamlarının kısa bir zaman önce keşfettiği bir hususu Kur’ân asırlar öncesinden haber vermiştir. Bugün çok iyi bilinmektedir ki, insanlar nasıl çiftse, diğeri canlılar da öyle çifttir. Hatta her şeyin asıl maddesi olan atomlar da çifttir. Onların bir kısmı artı bir kısmı eksi yüklüdür. Ayrıca her şeyde cazibe (çekme) ve dafia (itme) olmak yönüyle bu ikilik değışik bir şekilde kendini göstermektedir. İkinci

136 Hicr, 15/22.

137 Zariyat, 51/49

138 Yasin, 36/36.

âyette ise, o günün insanının müşahedesine arz edilen tablonun dışında, o devre göre bilinmeyen bir kısım şeylerden de bahsedilerek “Daha sizin bilmediğiniz şeyleri de çift yarattı.” deniyor.

3. “Göğü Biz çok sağlam bir şekilde bina ettik, onu genişleten Biziz. Çünkü Biz geniş kudret ve hakimiyet sahibiyiz.”¹³⁹

Bu âyette, ilim mahfillerinde ağırlığını devam ettiren mekân genişlemesi bin dört yüz küsur sene evvel Kur’ân’da söz konusu edilmektedir.

4. “Güneş de bir delildir onlara, akar gider yörüngesinde.”¹⁴⁰

Kur’ân asırlar önce, eski kozmolojiye rağmen, Güneşin sabit olmadığını ve kendi ekseninde hareket ettiğini bildirmiştir.

5. “Bir de o dağları görür, donuk ve hareketsiz sanırsın; Oysa onlar bulutların yürüdüğü gibi yürümektedirler.”¹⁴¹

Yine Kur’ân-ı Kerim, dünyaya ait parçalar olan dağlara dikkat çekmek suretiyle arzın hareket ettiğine işaret etmiştir.

Görüldüğü gibi, kâinat kitabının bir tercümesi olan Kur’ân’da -en mükerrem bir varlık olarak kâinata gerçek değerini kazandıran- insanla alâkalı ilmî meseleler ve gerçekler de ihmal edilmeyip, önem ve mahiyetlerine göre yerini almıştır.

139 Zariyat, 51/47.

140 Yasin, 36/38.

141 Neml, 27/88.

Son olarak İlâhî kitaplarla alakalı bir değerlendirme yapıp bu faslı da noktalayalım.

Peygamberlere Gönderilen Kitaplar Arasında Esasta Bir Farklılık Yoktur

Hız. Adem'e gönderilen sahifelerle diğer peygamberlere gönderilen sahifeler veya kitaplar arasında esasta hiçbir farklılık yoktur. İlk sahife neyi anlatıyorsa son kitap Kur'ân da aynı şeyi anlatmaktadır. Hız. Adem'e özet olarak anlatılan her şey, Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geniş geniş izahlarla vahyedilmiştir. Yani Hız. Adem'e anlatılan çekirdkse, Efendimiz'e anlatılan dalı, budağı ve meyveleriyle ağaç olmuştur. Ne var ki bu usulde dahi mucize çapında bir sistem mevcuttur. İlk insanlar, zikir ve fikirleriyle çok fazla inkişaf etmediklerinden, onlara anlayacakları seviyede ders vermek gerekiyordu; onun için de onlara fazla tafsilat yapılmadı. Bu, ilkokul seviyesindeki bir çocuğa ders verme mahiyetinde bir şeydi. Zira muhatabın umumi seviyesi, böyle bir dersi gerektiriyordu. Eşyanın derinliğine vâkıf olmaktan uzak bu ilk insanlara verilecek bilgiler, yüzeysel olmalıydı. Ancak şu bir gerçektir ki, işin ilmini yapmış olan birisi, Kur'ân'da anlatılan bütün hakikatlerin Hız. Adem'e verilen sahifelerde bulunduğunu çok rahatlıkla ispat edebilir. Bu husus diğer ilâhî kitaplar için de aynen geçerlidir. Yani Kur'ân'daki hakikatleri, Tevrat ve İncil'de de bulmak mümkündür. Ancak bu kitaplar tahrif edildiği için bunu ispat etmek oldukça zordur.

İlâhî Kitaplar Beşerin Yanılmaz ve Yanılmaz Rehberidirler

Beşer, yeryüzüne geldiği andan itibaren hayatına yön verecek, sistemini kuracak, toplumu idare edecek bir mukaddes kitapla yüzyüze gelmiştir. Ve onu hayra, güzele, iyi ve doğruya yönlendirecek bu ilahî mesaj olmuştur. Bu durum da ispat ediyor ki, ilahi yol göstericilik olmadan, beşer hiçbir meselesini halledemeyecektir. Yaratılış ve fıtrata uygun olan da budur. Nitekim Cenab-ı Hak, kâinatı da bir kitap şeklinde yaratmıştır. Kâinat denen muhteşem kitapla birden ve aniden karşılaşan insan, ona bu kitabı izah ve şerhedecek bir mürşide muhtaçtır. Peygamberler ve ellerindeki semâvî kitaplar, beşer için yanılmaz ve yanılmaz birer mürşid olmuşlardır. (Bir sonraki bölümde bu konu üzerinde genişçe duracağız.)

Kâinat kitabının, insanın duygularına hitap eden yönleri vardır. İnsan, mesela; gözüyle kâinatı gözlemlediğinde, kâinat ağacının çekirdeğinden köküne, dalına, budağına, çiçeğine ve meyvesine kadar göz, “Kudret” ve “İrade”nin yazdığı bu muhteşem kitaptan aldığı mânâ hüzmeleriyle bir arı gibi mânâlar intikal ettirecek ve bu mânâlar, gidip kalb ve beyne konacaktır. Kalb ve beyin ise bu mânâları anlamaya ve bu mânâların ötesinde anlatılmak istenenleri kavramaya çalışacaktır. Fakat bir mürşidin yokluğunda, onların bu mânâları anlayıp kavramada aciz kalmaları kaçınılmazdır. Bunu şöyle bir misalle anlatmış olalım:

Cami âdâp ve erkanından uzak yetişmiş bir insan düşünelim. Bu insanı alıp, muhteşem bir camiye sokalım ve

ondan caminin içinde gördüklerini değerlendirmesini isteyelim... Şüphesiz bu insan, gördükleri karşısında şaşkın şaşkın bakacak ve bize hiçbir değerlendirme yapamayacaktır. Minber ne işe yarar, mihraptaki hikmet nedir, kürsüde ne yapılır bilemeyecektir. Hele insanların bir imam arkasında saf durup aynı sesle eğilip kalkmalarına hiçbir mânâ veremeyecektir. İsterse bu insan başka sahalarda deha çapında uzman olsun, bu konuda, cami âdâb ve erkânı ile alakala az çok bilgi almış veya tecrübe edinmiş bir çocuk kadar dahi düşüncelerini bir araya getirip, doğru-dürüst bir şey söyleyemeyecektir. Zira bir öğretmen olduktan, bir caminin ne işe yaradığının ve onun içindeki eşyaların hangi gayelere hizmet ettiğinin bilinmesi imkansızdır. İşte, Nebî'nin öğretmesinin dışında kâinat mescidine giren insanın durumu da bundan farksızdır. O, her bahar mevsiminde binlerce, milyonlarca çeşit bitkinin yeşermesini, dal-budak salıp gelişmesini, çiçek açıp meyve vermesini görecektir; ancak bütün bu olanları şaşkınlığından dolayı tabiatla izah edecektir. Gökyüzünde sayısız denecek kadar yıldız ona göz kırpacak ama o, bu baş döndürücü ahengi izahta işi "doğa kanunu"na dayayacaktır. Fizik, kimya ayrı ayrı dillerle ona eşya arasındaki âhenkten, nizamdan ve hiçbirşeyin başıboş olmadığından bahsedecek; fakat o bu oluşu eşyanın kendisine verecektir.

Bazen en cahil insan dahi iki mısralık bir şiir yazar. O mısraların içinde başkasının bilmesi imkansız sırlar gizler. Bir işarette bulunur ve onu kendisinden başkası anlayamaz. Durum böyle olunca, binlerce girift bilmecenin

yumaklaştığı şu kâinat kitabını anlayamayışımız gayet normal ve bu birbiri içine girmiş meseleleri bizlere izah edecek muallim ve mürşitlerin bulunması mutlaka zaruridir. İşte bu muallimlere biz “Peygamber”, onlarla beraber gelen kitaplara da “ilâhî kitaplar” adını veriyoruz.

İlâhî Kitaplar Huzur Kaynağıdır

Kâinat kitabını yazan; kâinat kitabıyla insan arasında münasebet kuran ve insanı bu büyük kitaba fihrist yapan Allah’tır. Öyle ise, kâinatın mânâ ve mahiyetini bütünüyle O bilir. İnsanın meyillerini, iç âlemini, fizikî ve ruhî yapısını da sadece O açıklar. Zira kâinat, kâinatullah; insan, abdullah; ve bunları açıklayan Kur’ân da Kelâmullah’tır. Dolayısıyla bunlar arasındaki münasebeti en iyi bilen, böyle bir münasebeti kurmuş olan Allah’tır. Bu mevzuda söz söylemeye de ancak O lâyıktır. O’nun ilmi, bütün eşyayı kuşatmıştır. O izin vermedikçe insan, hiçbir şey bilemez.

“O’nun ilminden, ancak Kendisinin dilediği kadarından başka birşey kavrayamazlar”¹⁴² ayeti, bize bunu anlatmaktadır. Bütün beşeriyetin ilmi, Cenab-ı Hakk’ın ilmine kıyasla, okyanustan bir kuşun gagasına bulaşan ıslaklık kadar dahi değildir. İşte insanoğlunun “bildik” dediklerinin hepsi bundan ibarettir ve o, söylediklerini bu kadarlık bir ilim dağarcığı ile söylemektedir. Halbuki daha bilinmesi gereken, okyanus çapında ilim vardır. Ve insanoğlu, onun cahili bulunmaktadır. Buna rağmen bilgiçlik taslamaktadır ki, bu da onun cehaletinin koyukaranlık ayrı bir

142 Bakara, 2/255.

köşesidir. Böyle bir cehalet karanlığı içinde gömülü insanın, kendi hakkında vereceği hükümler isabetsiz olacaktır. Halbuki ilahi hüküm ve kararlarda, yüzde bin isabet vardır.

Sözü şuraya getirmek istiyoruz: İnsan, meselelerini Cenab-ı Hakk'a ve O'nun mucize kitabına havale ettiği zaman, maddî-manevî, kişisel, ailevî ve sosyal kargaşadan, kaostan ve anarşiden kurtulacak, hakiki huzur, refah ve mutluluğun altın ikliminde yaşayacaktır. Aksi halde ise, derbederlik onun değişmeyen kaderi olacaktır. İşte Cenab-ı Hak, engin rahmetinin bir eseri olarak gönderdiği kitaplar vasıtasıyla, beşeri böyle bir kötü sondan kurtarmıştır. Buna da, beşer adına uzak kalınması imkânsız bir zaruret vardır. Bu zaruret, Kur'ân ile daha köklü ve daha derin bir anlam kazanmıştır. Çünkü o, kâmil beşere gönderilen kâmil kitaptır.¹⁴³

143 Zaman Gazetesi, Akademi Sayfası, sy. 150-155.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PEYGAMBERLERE
İNANIYORUM

PEYGAMBERLERE İNANIYORUM

Peygamber Kavramı

Farsça bir kelime olan peygamber lafzı sözlükte, rehber, yol gösteren ve elçi anlamlarına gelir. Dinî terminolojide ise, Allah'ın kulları arasından seçtiği ve vahiyle şereflendirerek emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak üzere görevlendirdiği elçiye denir. Peygamber kelimesinin Arapça'da kullanılan karşılığı ise, rasûl ve mürseldir. Rasûl veya mürsel, yeni bir kitapla insanlara gönderilen peygambere denilir. Çoğulları rusûl ve mürselûn'dur.

Kur'ân'da peygamber anlamını ifade eden diğer bir kelime de Nebî kelimesidir. Nebî de Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara haber veren, fakat yeni bir kitapla gönderilmeyip, kendinden önceki peygamberin getirdiği esasları ümmetine bildirmeye görevli olan peygamberdir. Çoğulu enbiyâdır. Risalet ve nübüvvet kelimeleri ise peygamberlik anlamına gelir.

Peygamberler, Allah'ın seçtiği ve özel donanımlı mükemmel insanlardır. Maddî-manevî en güzel sıfatlarla donanmış bu insanlar, aynı zamanda herkesin kendisinde bir örnek ve model bulabileceği özelliklere de sahiptirler. İnsanlar, Allah'ın kendilerinden olmalarını ve yakalamalarını istediği noktada örnek olarak önlerinde peygamberleri görürler. Onlar, komutanlığıyla, babalığıyla, devlet başkanlığıyla, hakimliğiyle, mucizeleriyle, hasılı hayatın her sahasında insanlar için bir sınır taşı yerindedirler.

Peygamberlere İmanın Gerekliliği

Peygamberlere iman, imanın altı esasından biridir. Peygamberlere iman etmek, onların Allah tarafından seçilip gönderilmiş olduklarına ve onların Allah'tan aldıkları bütün bilgilerin gerçek ve doğru olduğuna inanmak demektir. Cenab-ı Hak, her Müslüman'a, herhangi bir ayırım yapmaksızın, bütün peygamberlere inanmayı farz kılmıştır. "Peygamber de kendisine Rabbi tarafından indirilene iman etti, mü'minler de... Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman edip (şöyle dediler:) Allah'ın peygamberleri arasında bir ayırım yapmayız."¹⁴⁴ ayet-i kerimesi bu hakikati dile getirmektedir.

Kur'ân-ı Kerim bir başka ayetinde ise, açık bir şekilde peygamberlerin bir kısmına inanıp diğerlerini tasdik etmemenin bir küfür/inkâr olduğunu belirtmiştir: "O kimseler ki ne Allah'ı tanırlar ne rasullerini ve o kimseler ki

144 Bakara, 2/285.

Allah'ı tanıdığını iddia edip rasullerini tanımayarak, Allah ile elçilerini birbirinden ayırmak isterler. Ve o kimseler ki “Rasullerin bazısına iman ederiz, bazısını reddederiz.” derler ve böylece iman ile küfür arasında bir yol tutmak isterler. İşte bunlar gerçek kâfirlerin ta kendileridir. Biz de kâfirler için zelil ve perişan eden bir ceza hazırladık.”¹⁴⁵

Peygamberin İnsan Olmasının Hikmeti

Yüce Allah, risâlet vazifesinin kimlere verileceğini kendisinin belirlediğini bildirerek¹⁴⁶ bu hususta insanların müdahalesinin söz konusu olamayacağını belirtmiştir. O, insanlara elçi olarak melekleri gönderebilirdi. Ancak böyle yapmayıp, onlar gibi yiyen, onlar gibi içen, onlar gibi ihtiyaçları olan kimselerden elçiler gönderdi. O'nun böyle yapması bir hikmete bağlıdır. Çünkü içlerinden bir beşer olan o kimse, onların hissettiklerini hisseder, zevk aldıkları şeyden zevk alır, tecrübelerini değerlendirir, elem ve emellerini anlar, duygularını ve isteklerini bilir, ihtiyaçlarını fark eder... Bu yüzden onlara zayıf düştükleri vakit şefkat eder, eksikliklerini gördüğü zaman tamamlar, güçlenip kalkınmalarını ister. Kendileriyle beraber merhale merhale ilerler, hakiki ihtiyaçlarına nasıl karşılık verdiklerini bilir. Zira neticesinde o da kendilerinden birisidir.

Hem onlar, kendilerinden bir beşer olan peygamberi kolayca taklit ederek peşinden gidebilirler. Buna yavaş yavaş kendilerini alıştıırırlar. Cenab-ı Hakk'ın farz kıldığı ve

145 Nisa, 4/150-151.

146 En'âm 6/124.

istediği hükümleri tebliğ ettiği zaman o, bu hükümlerin yaşayan tercümanı olarak onlara anlatır ve onların da ahlâk ve hareketlerle ilgili bu mükellefiyetleri yerine getirmeleri imkanını vermiş olur. Peygamberin, aralarındaki yaşantısını görürler ve bir insan olarak onu taklit etmeye çalışırlar. Ancak bir melek olmuş olsaydı, ne onun yaptıklarını taklit etmeyi düşünürler, ne de bu konuda bir gayret sarf ederlerdi. Zira başından beri bilirlerdi ki, onun tabiatı kendi tabiatlarından çok farklıdır. Dolayısıyla hareketleri de farklı olacaktır. Bunun için de taklit edilmesi düşünülemez. Onun yaşadığı hayatı yaşama arzusu ve şevki bulunmazdı.¹⁴⁷

Peygamberler Niçin Gönderilmiş?

İnsan potansiyel değerleri ve donanımı itibarıyla varlıklar hiyerarşisinde en üst zirvededir. Ancak, o, bu potansiyeliyle birlikte mahiyetindeki kin, nefret, haset ve baş kaldırma gibi özellikleriyle de dibe vurmaya müsait bir varlıktır. İşte yarattığı insanın bu yönünü en iyi bilen yüce Allah, hikmetinin, lütuf ve merhametinin bir sonucu olarak insanlara peygamberler göndermiştir.

Kâinat içinde hiçbir varlık gayesiz ve vazifesiz yaratılmamış ve hiçbir canlı da rehbersiz bırakılmamıştır. Karıncayı başsız, arıyı beysiz, balıkları ve kuşları rehbersiz bırakmayan Allah (celle celâluhû), insanları da peygambersiz bırakmamıştır.¹⁴⁸

Her bir peygamber, tarih boyunca insan fitratına yerleştirilen kabiliyetleri inkişaf ettirip geliştiren ve onları

147 Seyyid Kutup, Fi Zılâli'l-Kur'ân, 5/2553.

148 Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s. 469.

yaratılış gayelerine yönlendiren birer görevli olarak büyük gayret sarf etmiştir. Onlar olmasaydı, yaratılış ağacının en mükemmel meyvesi olan insan, çürümeye mahkûm, anlamsız bir varlık olurdu. Ve yine peygamberler, topluluk halinde yaşamaya mecbur olan insanların, aralarındaki muamele ve münasebetleri düzenleyen ve onları hak ve adalet temelleri üzerine oturtan insanlar olarak insanlığa hizmet etmişlerdir. Eşya ve olayların sırlarını insanlara öğreterek onlara insan-kâinat-Allah münasebetlerini izah eden ilk muallimler de yine peygamberlerdir.

Diğer taraftan, peygamberler, manevî sahada, dünya ve âhiret saadetine ulaşmada yanılmayan rehberler oldukları gibi maddî sahalarda da üstadlık yapan, çağları açacak şekilde çığırar açan, vesile oldukları mucizeler ile medeniyetlerin ve uygarlıkların kurulmasına, ilimlerin gelişmesine zemin hazırlayan rehberler olarak da önemli fonksiyonlar icra etmişlerdir.

İnsanlar Neden Peygamberlere İhtiyaç Duyarlar?

İnsanların peygamberlere ihtiyaç duymalarının sebeplerini özetle şöyle ifade edebiliriz:

İnsanlar, akıllarıyla varlıkta cereyan eden hâdiselere bakıp Allah'ı bulabilseler bile, yaratılışlarındaki gaye ve hikmeti, nereden gelip nereye gittiklerini ve yaratıcılarına nasıl yöneleceklerini, ibadetlerini nasıl yapacaklarını peygambersiz bilemezler. İşte yüce Allah insanların bu ihtiyacını gidermek için, peygamberler göndermiştir.

Öteden beri insanın aklını kurcalayan soru, dünya misafirhanesine niçin gönderildiği, gönderenin kendisinden ne istediğidir. İşte peygamber gönderilmesinin sebebi Yaraticının insana neleri yapmasını, neleri yapmamasını emrettiğini, verdiği nimetlere karşılık nasıl bir şükür istediğini ve kâinatın yaratılış gayesini öğretmektir.¹⁴⁹

Peygamberler olmasaydı, insanlar, geçici arzu ve isteklerinin baskısı altında doğru olan ile nefislerine hoş gelen zararlı şeyi birbirine karıştıracaklar ve isabetli karar veremeyeceklerdi. İnsanların, belli işlerde sorumlu ve yükümlü tutulabilmesi ve bundan ötürü onlara sevap ve ceza verilebilmesi için de, peygamberlere ihtiyaç vardır. Ancak bu şekilde, ölüm sonrası hayatta insanların “bilmiyorduk” diye Allah’a karşı mazeret ileri sürmelerinin önüne geçilmiş olur. Kur’ân bu hususa bir ayetinde şöyle temas eder: “Biz müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdik ki, artık peygamberlerden sonra insanların, Allah’a karşı bir bahaneleri olmasın.”¹⁵⁰

Netice olarak diyebiliriz ki, peygamberler, şu sınırlı dünyamızın maddî kalıplarından görünmez âlemlere pencereler açan, sınır ötesi dünyaların varlığını haber veren ve yaşadığımız dünyanın anlamını, bizzat onu Yaratan’ın emirleri istikametinde bildiren fevkalade donanımlı insanlardır. Onların bize ulaşmasına vasıta oldukları vahiy nuru ruhumuza sızmadıkça, diğer bir ifadeyle, ruhumuz o nur ile aydınlanmadıkça düşünen ve gerçekleri arayan aklımızın bütün gayretlerinin, bir körebe oyunundan farkı olmayacaktır.

149 Bediüzzaman Said Nursi, Lem’alar, s. 318.

150 Nisa, 4/165.

Peygamberlerin Ortak ve Ayrılmaz Özellikleri Nelerdir?

Bütün peygamberlerde bulunan bazı ortak özellikler vardır. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

1. Sıdk

Peygamberler, gerek dünyevî gerekse uhrevî bütün işlerinde doğru ve güvenilir, yanıltmayan insanlardır. Diğer bir ifadeyle, yalana asla tenezzül etmeyen ve insanlara hep güven telkin eden kimselerdir. Onların böyle olduklarına hem Allah, hem de tarih şahittir.

Doğruluk, peygamberliğin en önemli esasıdır. Peygamberlik, doğruluk yörüngesi üzerinde hareket eder. Peygamberin ağızından çıkan her şey tasdik edâldır. Çünkü onlar, yanlış hiçbir beyânda bulunmazlar. Yalan, onların semtlerine bile yanaşamaz.¹⁵¹

2. Emanet

Peygamberlere ait ikinci sıfat, emanet sıfatıdır. Bu kelime iman ile aynı kökten gelir. “Mü’min” inanan ve emniyet telkin eden insan demektir. Peygamberler, mü’min olarak zirve insan oldukları gibi, emin olma, emniyet telkin etmede de en baştadırlar.¹⁵²

Peygamberlerin hepsi emin ve güvenilir insanlardır. Emanete asla hiyanet etmezler. Nitekim “Emanete hıyânet

151 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/99.

152 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/174.

etmek, bir peygamberin yapacağı bir iş değildir.”¹⁵³ ayet-i kerimesi bu hakikati dile getirmektedir.

3. İsmet

İsmet, günah işlememek, günahlardan korunmuş olmak demektir. İnsanlara yol göstermekle görevlendirilen peygamberler, kendilerine olan güveni zedeleyecek günah ve yanlışlardan uzak tutulmuşlardır. Allah’ın kendilerini koruduğu bu özel donanımlı insanlar, hayatlarının hiçbir döneminde günah işlememişlerdir.

Bütün peygamberler günahsızdırlar. Onların hayatında kasdî herhangi bir kayma söz konusu değildir. Onlar, seçkin ve kudsi olarak yaratılmış müstesna insanlardır ve bütün bir hayat boyu da, bu seçkinlik ve kudsiyetlerine zerre kadar gölge düşürmemişlerdir.¹⁵⁴

5. Fetânet

Peygamber mantığı diyebileceğimiz bu özellik, her bir peygamberin ayrılmaz bir vasfıdır. Peygamberlere ait bu özelliği normal insanların zirvesi kabul edilen deha ile ifade etmek doğru değildir. Zira peygamberler fevkalâde donanımlı, beşerî normları aşkın bir zekaya, mantığa sahiptirler. En zor problemleri çay içme rahatlığı içinde halletmişlerdir.

Eğer peygamberlerde fetanet olmasaydı, düşmanların itirazlarına, dostların da sorularına maruz kalan bu insanların

153 Âl-i İmran, 3/161.

154 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 2/358.

karşlarına çıkan bunca meseleyi izah ve tefsir etmeleri mümkün olmayacaktı. Böyle bir imkânsızlık da hiç şüphesiz, dinin anlaşılması gibi bir neticeyi doğuracaktı. Bu takdirde ise, dinin tekliflerinin bir mânâsı kalmayacak, dinin teklifleri kalmayınca da, insanın yaratılması abes olacaktı. İşte bütün bu olumsuz neticelerin olmaması, peygamberlerin hârikulâde bir mantıkla donatılmalarına bağlıdır. Bu sebeple peygamberler, bütün problemleri gayet rahatlıkla çözen bir fetanetle donatılmışlardır.¹⁵⁵

6. Tebliğ

Peygamberler Allah'tan aldıkları emir ve yasakları görevlendirildikleri topluma (ümmetlerine) eksiksiz iletmişlerdir. Onlar hakkında tersi düşünülemez. Zira buna ne onların Rabbi, ne de temiz fitratları müsaade eder. Tebliğ, her peygamberin varlık gayesidir. Tebliğ olmasaydı, peygamberlerin gönderilişi de mânâsız olurdu. Allah (celle celâluhu) insanlara olan lütûf ve keremini, peygamberlerle canlandırmış ve onların hayatlarıyla rahmâniyet ve rahîmiyetini tecelli ettirmiştir. Bunun diğer insanlara aksetmesi ise ancak tebliğ ile olacaktır.¹⁵⁶

Peygamberlerin Sayısı Ne Kadardır?

Kur'ân'da, gönderilen peygamberlerin sayısı konusunda kesin bir bilgi verilmemiştir. Bu çerçevede ayetlerde önemle vurgulanan husus, her millete, her bölgeye bir

155 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/253-254.

156 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/68-70.

peygamberin gönderildiğidir.¹⁵⁷ Peygamberlerin sayılarıyla ilgili olarak bir hadiste, 124 bin nebi, 313 tane de rasul gönderildiği bildirilmiştir.¹⁵⁸

Kur'ân'da İsmi Geçen Peygamberler Kimlerdir?

Kur'ân'da isimlerine yer verilen peygamberler şunlardır: Hz. Âdem, Hz. İdris, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Salih, Hz. Lût, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Şuayb, Hz. Harûn, Hz. Musâ, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. Zülkifl, Hz. Yunus, Hz. İlyas, Hz. Elyesa', Hz. Zekeriyya, Hz. Yahyâ, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (aleyhimusselâm).

Şimdi bu peygamberlerin hayatına kısaca bir göz atalım.

Hız. Adem

Cenab-ı Hak, ilk insan Hz. Adem (aleyhisselam)'ı yaratarak meleklerinden ona secde etmelerini ister.¹⁵⁹ Ancak şeytan bu emre itaat etmeyerek secde etmez ve bunun üzerine Allah şeytanı huzurundan kovar. Şeytan, Hz. Adem'i ve neslini yoldan çıkarmak için Cenab-ı Hak'tan müsaade ister. Allah bu isteği kabul eder.¹⁶⁰

Allahu Teâlâ, Hz. Adem'i tek başına bırakmamak için ona bir eş, yani Hz. Havva'yı yaratır. Daha sonra onlara cennetin her türlü nimetlerinden istifade edebileceklerini,

157 Fâtır, 35/24; Mü'min, 40/78.

158 İbn Hibban, Sahih, 2/77.

159 Hicr, 15/29.

160 Sad, 38/75-77; Ankebut, 29/57; A'raf, 7/16-17.

ancak bir ağaca kesinlikle yaklaşmamalarını söyler.¹⁶¹ Şeytan türlü türlü oyunlarla Hz. Havva'yı kandırarak yasaklanmış ağacın meyvesinden yedirir. Ardından da Hz. Adem meyveyi yer. Yaptıkları büyük hatayı anlayınca da beraberce Allah'tan af dilerler.¹⁶² Cenab-ı Hak onları bir ceza olarak dünyaya gönderir. Ve böylece yeryüzünde insanlık tarihi ilk defa Hz. Adem ve Hz. Havva ile başlamış olur.

Hz. Âdem ilk insan olduğu gibi aynı zamanda ilk peygamberdir. Kendisine on sahifelik bir kitap indirilir. O, hayatı boyunca bu kitabın emirleri doğrultusunda evlatlarını irşad eder, yanlış inanışlara sapmamaları için onları uyarır.

Hz. İdris

Hz. İdris hakkında pek fazla bilgi mevcut değildir. Kur'ân-ı Kerim, bize Hz. İdris'le alakalı iki yerde kısa bilgi verir: "Kitapta İdris'i de an. Gerçekten o da doğruluğun timsali biri idi, bir nebî idi. Biz onu üstün bir makama yücelttik."¹⁶³ "İsmâîl'i, İdris'i, Zülküfl'i de an. Onların hepsi sabır fazileti ile bezenmişlerdi. Bundan ötürü onları rahmetimize aldık. Gerçekten onlar salih ve erdemli kişilerdi."¹⁶⁴ Kendisine otuz sahife indirilmiştir. İlk defa yazı yazan, yıldızlar ve hesap ilmi ile meşgul olan ve elbise dikip giyen o olmuştur.¹⁶⁵

161 Nisa, 4/1; Bakara, 2/35.

162 A'raf, 7/20-23.

163 Meryem, 19/56-57.

164 Enbiya, 21/85-86.

165 Razi, Tefsirü'l-Kebir, 21/233.

Hz. Nuh

Hz. Adem'den sonra insanlar, gerçek Rablerini unuttu- muşlar ve gökteki yıldızlara tapmaya başlamışlardı. Hatta bu yıldızların yerini tutmak üzere putlar yapmışlar ve put- lara gökteki yıldızların isimlerini vermişlerdi. Hz. Nuh, kavmine peygamber olarak gönderildiğinde, onların yan- lış bir yolda olduklarını, Allah'a kulluk etmeleri gerektiğini, iman ettikleri takdirde Allah'ın günahlarını bağışlayacağı- nı anlatır.¹⁶⁶

Hz. Nuh, tam dokuzyüz elli sene¹⁶⁷ devamlı suretle kavmine hak ve hakikati anlatır, ancak kavmi her defasın- da onunla alay eder ve onu susturmaya çalışırlar.¹⁶⁸ Artık ümidini kaybeder. Bunun üzerine Cenab-ı Hak'tan kendisi ile kavmi arasında bir hüküm vermesini ister ve kendisiyle birlikte bir avuç iman etmiş mümini bu ortamdan kurtarması için dua eder.¹⁶⁹ Hz. Nuh'un bu dualarını Ce- nab-ı Hak kabul buyurur ve vahiy meleği Cebrail (aleyhisse- lem) vasıtasıyla tarifini de vererek ondan bir gemi yapmasını ister.¹⁷⁰ Gemi inşası tamamlanır. Artık müminler Cenab-ı Hak'tan gemiye binmek için işaret beklerler. Hz. Nuh ila- hi işareti alır almaz harekete geçer. Gemiye sadece iman edenleri ve bir de her hayvandan bir çift alır.¹⁷¹ Geminin kapıları kapanır. Ardından o güne kadar görülmedik bir şekilde bir yandan yerden yukarıya doğru sular fıskırır, bir

166 Nuh, 70/2-4.

167 Ankebut, 29/4.

168 Nuh, 71/7.

169 Şuara, 26/117-118.

170 Hud, 11/36-37.

171 Hud, 11/40.

yandan da korkunç bir yağmur yağmaya başlar. Yolculuk uzun süre devam eder. Cenab-ı Hak'ın emriyle yağmur diner, sular çekilir ve gemi bir dağın tepesine oturur.¹⁷² Hz. Nuh ve yanındaki müminlerin yolculukları tamamlanmıştır. Artık onları ibadetlerini rahatlıkla yapabilecekleri, Rablerinin rızası istikametinde yaşayacakları bir hayat beklemekteydi.

Hz. Hud

Hz. Nuh'un torunlarından Âd'ın soyundan gelen ve Âd kavmi diye bilinen bir kavim, putlara tapmaya başlar. Cenab-ı Hak Hz. Hud'u onlara peygamber olarak gönderir. Hz. Hud, Âd kavmi içinde soyu soppu şerefli, Peygamberlikten önce ticaretle uğraşan, Allah'a candan bağlı, muttakî, ibâdete düşkün, cömert, şefkatli ve yoksullara bol bol sadaka veren bir kişiydi.¹⁷³

Âd kavmi Arabistan yarımadasına ilk yerleşen kavimlerdenidir. Hadramevt'e ve Yemen'e kadar uzanan yerlerde oturan bu kavmin yurtları, otu, suyu ve çeşitli nimetleri bol olan bir yerdi. Coşkun akan ırmakları, bağları, bahçeleri, sürü sürü hayvanları¹⁷⁴ yer altında da, su depoları ve köşkleri vardı¹⁷⁵. Başkalarına nazaran onlara boy pos, güç ve kuvvet de verilmişti.

Allahu Teâla, Âd kavmine, Peygamber olarak Hûd (a.s)'i gönderdi. O da kavmini bir ve tek olan Allah'a iman ve

172 Hud, 11/43.

173 Hâkim, el-Müstedrek, 1/563.

174 Şuara, 26/133, 134.

175 Şuarâ, 26/129.

ibâdete, insanlara zulmetmekten vazgeçmeye dâvet etti ise de, red ve yalancılıkla karşılandı. Bunun üzerine, Allahu Teâla onlardan üç yıl yağmuru kesti ve ardından da inkarcılıklarında devam edince bir kasırga ile onları helâk etti.¹⁷⁶ Âd kavmi helâk olunca Hz. Hûd kendisine inananlar ile beraber Mekke'ye gelmiş ve vefat edinceye kadar da orada kalmıştır.¹⁷⁷

Hz. Salih

Hz. Salih, Âd kavminin bir devamı olan Semud kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Semud kavmi de ataları gibi putlara tapmaya başlamıştı. Hz. Salih, onları bu hareketlerinden dolayı uyarır.¹⁷⁸ Bunun üzerine halk, Hz. Salih'ten peygamberliğinin ispatı için bir mucize olarak önlerinde buldukları kayanın yarılp içinden bir dişi deve çıkmasını isterler. Cenab-ı Hak, bu isteği yerine getirir. Kaya içinden bir deve çıkarır. Ancak Hz. Salih, kavminden kesinlikle bu deveye dokunmamalarını ister.¹⁷⁹ Halk bu apaçık mucizeyi inkar ettikleri gibi içlerinden bazıları deveyi keser.¹⁸⁰ Bunun üzerine Cenab-ı Hak, şiddetle sarsıcı müthiş bir ses ile onları helak eder.¹⁸¹

Hz. İbrahim

Tarihçilerin kaydettiğine göre münecimlerin o sene doğacak bir çocuğun halkın dinini değiştireceğini, dönemin

176 Zariyat, 51/41-42; Ahkaf, 46/24-25.

177 Ahmed b. Hanbel, 1/232.

178 Hud, 11/61-63.

179 Hud, 11/64; Şuara, 26/154.

180 Hud, 11/65; Şuara, 26/157; Şems, 91/14.

181 Zariyat, 51/45.

kralı Nemrut'un saltanatına son vereceğini söylerler. Bunun üzerine Nemrut, doğacak bütün erkek çocukların öldürülmelerini emreder. Bu haberi duyan Hz. İbrahim'in babası Âzer, hanımını Kufe ile Basra arasındaki Ur şehrine götürüp bir mağaraya saklar. Hz. İbrahim bu mağarada gözlerini dünyaya açar ve bu şekilde öldürülmekten kurtulur.¹⁸²

Hz. İbrahim, peygamber olarak vazifelendirildikten sonra önce babasına hak dini tebliğ eder. Babası Âzer, put yapıp onları satarak geçimini sağlayan bir adamdır. Oğlunun bu teklifini reddeder.¹⁸³ Daha sonra İbrahim (aleyhisselam), değişik vesilelerle yıllarca kavmine Allah'ı anlatır ve taptıkları putların kendilerine bile hayrı olmadıklarını ifade eder. Ancak sonuç yine aynıdır. Kavmi Hz. İbrahim'i inkar eder.¹⁸⁴

Bir gün Hz. İbrahim, halkına taptıkları putların ne kadar aciz ve işe yaramaz olduğunu ispat etmek için bir plan kurar. Halk bir bayram günü şenlik için şehir dışına çıktığında, putların olduğu yere girer ve en büyük put dışındaki bütün putları kırar. Elindeki baltayı da büyük putun üstüne asar. Şenlikten dönen halk, putlarının kırıldığını görünce donakalırlar ve kendi kendilerine bu işi kimin yaptığını düşünürler. Akıllarına tek bir isim gelir: İbrahim. Yapsa yapsa bu işi o yapardı. Çünkü Hz. İbrahim'in putlara karşı tavrını biliyorlardı.

Hz. İbrahim'i çağırırlar ve bu işi onun yapıp yapmadığını sorarlar. Bunun üzerine Hz. İbrahim: "Belki de şu

182 İbnü'l-Esir, el-Kamil, 1/94-95.

183 Meryem, 19/42-46.

184 En'am, 6/80-81; Enbiya, 21/51-73; Şuara, 26/70-89; Ankebut, 29/16-27.

büyükleri yapmıştır. Eğer konuşurlarsa sorun bakalım onlara!” der. Daha sonra onlar, bir aralık vicdanlarına dönüp içlerinden: “Asıl zalim İbrahim değil, bu âciz putlara ibadet edip bel bağlayan sizler, biz müşriklermişiz!” derler. Ancak bunu dışa vurmayıp sonra yine önceki görüşlerine dönüp Hz. İbrahim’e: “Bunların konuşmadıklarını sen de pek iyi bilirsin!” demeleri üzerine Hz. İbrahim şöyle cevap verir:

- “O halde, Allah’tan başka, size fayda veya zarar veremeyen şeylere mi tapıyorsunuz! Yuh size de, Allah’tan başka o taptıklarınıza da! Hala aklınızı kullanmayacak mısınız?”¹⁸⁵

Bütün bunlara rağmen onlar inkarlarında diretirler ve hatta bununla da kalmayıp Hz. İbrahim’i ateşe atmak suretiyle cezalandırma kararı alırlar. Bu kararın başını elbette Nemrut çekmektedir. O güne kadar hiç görülmedik bir odun yığını yapılır ve odunlar yakılır. Hz. İbrahim ateşe atılır. Ancak Allah’ın “Ey ateş! İbrahim’e karşı serinlik ve esenlik ol”¹⁸⁶ emri üzerine ateş İbrahim aleyhisselamı yakmaz ve Hz. İbrahim’in düştüğü yer bahçelik olur. Ateşin yanması bittikten sonra Hz. İbrahim’in bahçe içinde kılına bile zarar gelmediği görülür.

İşte bundan sonra Hz. İbrahim’in mukaddes göçü başlar. Artık o, kavminin hak ve hakikate karşı kapalı olduğunu anlar ve yanına eşi Hz. Sâre, yeğeni Hz. Lut ve kendisine iman eden bir avuç insanla birlikte farklı diyarlara yelken açarlar. Hz. İbrahim, önce Harran’da, ardından

185 Enbiya, 21/57-67.

186 Enbiya, 21/69.

Ürdün'de bir süre kaldıktan sonra Mısır'a gider ve daha sonra Filistin'e yerleşir.¹⁸⁷ Hz. Sâre'den sonra Hz. Hacer'le evlenen Hz. İbrahim'in Hz. Hacer'den oğlu Hz. İsmail dünyaya gelir. Yaklaşık bir sene sonra diğer eşi Hz. Sâre'den oğlu İshak doğar. Hz. İsmail'in dünyaya gelmesinden sonra Hz. İbrahim'i yeni bir yolculuk beklemektedir. O, bu amaçla Mekke'ye kadar gelir.

Hz. İbrahim, oğlu Hz. İsmail ile Mekke'de Kâbe'yi inşa ederler. Cenab-ı Hak, Hz. İbrahim'i imtihan için oğlunu kendisine kurban etmesini ister. Hz. İbrahim oğlunu kurban etme teşebbüsünde bulunur, ancak onun yerine Allah bir koç ihsan eder. Artık Hz. İbrahim iyice yaşlanmıştı ve ruhunu Allah teslim ederek âhirete göç eder.¹⁸⁸

Hz. Lut

Hz. Lut, Hz. İbrahim'in kardeşi Harran'ın oğludur. Kur'ân-ı Kerim'de yirmi yedi yerde ismi geçen Hz. Lut'un, Hz. İbrahim'in tebliğini kabul ettiği¹⁸⁹, peygamberlerden ve salihlerden olduğu¹⁹⁰, ilahi rahmete kabul edildiği bildirilir.¹⁹¹

Sodom ve Gomorra halkına peygamber olarak görevlendirilir. Bunun üzerine Hz. İbrahim'den ayrılarak bu bölgeye yerleşir. Kavmine Allah'a karşı gelmekten sakınmalarını, kadınlar yerine erkeklerle beraber olmalarının büyük ahlaksızlık ve günah olduğunu bildirir ve bu çirkin fiilden

187 Taberi, 1/244-247.

188 İbn Esir, el-Kâmil, 1/103.

189 Ankebut, 29/26.

190 Saffat, 37/133.

191 Enbiya, 21/74-75.

vazgeçmelerini ister. Kavmi ise işlerine karışmaya devam ettiği takdirde sürgün edileceğini söylediği gibi, “Eğer doğru söylüyorsan bizi tehdit ettiğin azabı getir” diye kendisine meydan okurlar. Bunun üzerine Hz. Lut, onların yaptıklarının vebalinden kendini kurtarması için Allah dua dua yalvarır.¹⁹²

Hz. Lut’un duasını kabul eden Cenab-ı Hak, bu ahlaksız kavmi helak etmek üzere üç melek görevlendirir. Melekler genç ve yakışıklı birer erkek suretinde Lut kavmini helak etmek üzere geldiklerini söylerler.¹⁹³ Hz. Lut, insan suretinde gelen bu melekleri misafir eder, ancak bir yandan da kavminin yapacağı kötülüğü düşünmektedir.¹⁹⁴ Misafirlerden haberdar olan halk, bir araya gelip evi kuşatır ve onların kendilerine teslim edilmelerini ister. Hz. Lut, kendisini misafirlerin yanında rezil etmemelerini, ancak misafirlerden vazgeçmelerini söylerse de onlar, Hz. Lut’a başkalarının işine karışmaktan ve yabancıları evine almaktan kendisini men ettiklerini hatırlatarak isteklerinde ısrar ederler.

Bunun üzerine melekler, Hz. Lut’a hicret için hazır olmasını, geceleyin şehri terk etmesini, sabaha yakın azabın geleceğini, hanımı dahil kavminin helak edileceğini haber verirler.¹⁹⁵ Öte yandan dışarıda evi kuşatan ve içeri girmeye uğraşan halkın gözlerini kör ederek¹⁹⁶ onların evin çevresinden uzaklaştırırlar. Hz. Lut ve kızları şehirden çıkar.

192 A’raf, 7/80-81; Şuara, 26/160-166; Neml, 27/54-55.

193 Hud, 11/69-70; Hicr, 15/57-58.

194 Hud, 11/77.

195 Hud, 11/81.

196 Kamer, 54/37.

Sabaha karşı da şehrin altı üstüne getirilir. Üzerlerine balçıkta pişirilmiş, kat kat taşlar yağdırılır ve Lut aleyhisselam'ın kavmi helak edilir.¹⁹⁷

Hz. İsmail

Hz. İbrahim'in oğlu olan Hz. İsmail'in Kur'ân'da on iki yerde ismi zikredilmekte ve aynı zamanda kendisine vahiy indiği bildirilmektedir.¹⁹⁸ Babasıyla beraber Kâbe'yi yapmışlardır.¹⁹⁹ Babasının vefatından sonra, Hicaz halkına peygamber olmuştur. Bu husus Kur'ân-ı Kerîm'de: "Kitapta İsmâil'i de an! Gerçekten o, verdiği sözü yerine getiren biri idi. Resul ve nebî idi. Halkına namazı ve zekâtı tavsiye ederdi. Rabbinin râzı olduğu biri idi."²⁰⁰ ifadeleriyle anlatılır.

Hz. İshak

Hz. İbrahim'in Hz. Sâre'den doğan ikinci oğlu Hz. İshak, uzun boylu, kara gözlü, buğday benizli idi. Bununla beraber yüzü güzel, konuşması düzgün, saçı, sakalı da bembeyazdı. Siret ve sureti babası İbrahim (a.s)'a benzerdi. Hz. İshâk'ın Yakub ve Ays adında iki oğlu olmuştur. Hz. Yakub, daha güzel yüzlü, daha düzgün konuşmalı ve zarafet ve güzelliği daha çok olandı. Ays, Rumların yaşadığı bölgede ikamet etmişti.²⁰¹ Hz. İshâk, babasının ölümünden sonra Sam bölgesine peygamber

197 A'raf, 7/83-84; Hud, 11/81-83; Kamer, 54/37-39; Ömer Faruk Harman, Lut md. DİA, 27/228-229.

198 Bakara, 2/136; Âl-i İmran, 3/84; Nisa, 4/163.

199 Bakara, 2/127; Hacc, 22/26-27.

200 Meryem, 19/54-55.

201 Hâkim, Müstedrek, 2/557.

olarak vazifelendirilmiş, Allah'u Teâlâ onu seçkin ve hayırlı bir insan eylemiştir.²⁰²

Hız. Yakub

Hız. Yakub, Hız. İshak'ın oğludur. Diğer bir adı da İsrail'dir. Kardeşi Ays'tan kaçarak dayısının yanına giderken gündüzleri saklanmış ve geceleri yürüdüğü için kendisine İsrâil denmiştir. Kelime olarak İsrâil geceleyin (Allah'a) yürüyemektir.²⁰³ Kur'ân'ın birçok yerinde Hız. Yakub'un peygamberliğinden, kuvvetli, basiretli ve halis (samimi) bir kişiliğe sahip olduğundan ve rüya tabir etmeyi bildiğinden bahsedilmektedir.²⁰⁴

Hız. Yakub, sabırla ve ümidiyle örnek bir peygamberdi. Daha sonra peygamber olacak oğlu Hız. Yusuf'u diğer çocukları kıskandığı için ona bir oyun oynarlar ve Hız. Yusuf'u kuyuya atıp babalarına kendisini bir kurdun yediğini söylerler. Oradan geçen bir kervan Hız. Yusuf'u kuyudan çıkarır ve onu bir köle olarak satarlar. Bu durum Hız. Yakub'u çok üzer.²⁰⁵ Hız. Yakub, hayatı boyunca insanları Allah'a inanmaya ve O'na ibadet etmeye çağırmış ve kendisi de bu yolda örnek bir hayat yaşamıştır.²⁰⁶

Hız. Yusuf

Hız. Yakub'un oğludur. Hız. Yusuf'un on bir tane erkek kardeşi vardı. Babaları Hız. Yakub, en çok Yusuf'u seviyordu.

202 Sâffât, 37/112, 113.

203 Taberî, Tarih, I,162.

204 Meryem, 19/49, 50; Nisâ, 4/163; Sâd, 38/45, 46; En'âm, 6/84; Yusuf, 12/4, 5, 6.

205 Yusuf, 12/83-100.

206 Bakara, 2/133.

Bu sevgiyi ağabeyleri kıskanıyorlardı. Bir gün Hz. Yusuf, rüyasında on bir yıldızın, güneş ve ayın kendisine secde ettiklerini görür. Bu rüyayı babasına anlatır. Babası rüyanın, Hz. Yûsufun büyük bir adam olacağına işaret olduğunu anlar ve Hz. Yusuf'a rüyasını ağabeylerine anlatmamasını ister. Ancak, ağabeyleri bundan haberdar oldular ve Yûsuf'u öldürüp bir yere atmayı planlarlar. Onu bir kuyuya atıp babalarına Hz. Yusuf'u bir kurdun yediğini söylerler. Oradan geçen bir kervan, Hz. Yusuf'u kuyudan çıkarıp Mısır'a götürür ve oranın maliye bakanına satar. Bakanın hanımının isteklerini kabul etmeyen Hz. Yusuf'u kadın, iftiralarla zindana attırır. Hz. Yusuf senelerce hapiste kalır. Hükümdarın rüyasını tabir ederek onun güvenini sağlar. Bunun üzerine hükümdar, Hz. Yusuf'u hapisten çıkartıp maliye bakanlığına getirir. Bakanlığın esnasında kardeşleri yanına gelir. Kendisini kardeşlerine tanıtır ve onları affeder. Babasını, annesini ve kardeşlerini Mısır'a davet eder. Bu şekilde İsrail oğulları, Filistin'den Mısır'a gelip yerleşmiş olur. Ve Hz. Yusuf tebliğ faaliyetlerine devam eder.²⁰⁷

Hz. Eyyub

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Eyyub, dört yerde bahsedilir ve sabır örneği olarak takdim edilir. Çok zengin olup, pek çok evladı bulunan Eyyûb (a.s.), kendi toplumuna peygamber olarak gönderilir. Allah'ın bir imtihanına maruz kalarak, bütün servetini, çocuklarını kaybettiği gibi kalbi ve dili hâriç bütün vücudunda yaralar çıkar. Epey uzun süren bu

207 Yûsuf, 12/83-100.

sıkıntılı dönemden sonra sabrıyla imtihânı kazanan Hz. Eyyûb, Cenâb-ı Hakk'ın lütfu ve emriyle ayağını yere vurmuş, fişkran su kaynağından yıkanıp içerek eski sıhhati ve güzelliğine kavuşmuştur. Ayrıca kendisine yeniden pek çok servet ve evlat da ihsân edilmiştir.²⁰⁸

Hız. Şuayb

Hız. Şuayb, Medyen halkına peygamber olarak gönderilir. Medyen halkı tevhid inancından uzaklaşmış, ticari hayatta ölçü ve tartıda hile yapmaya başlamışlardı. Zengin tüccarlar ise türlü türlü hilelerle fakir insanların mallarını düşük fiyatlarla ellerinden alıp onlara zulüm yapıyorlardı. İşte Hız. Şuayb, Medyen halkını uyarmak için bir peygamber olarak vazifelendirilmiştir.²⁰⁹

Hız. Şuayb, halkını doğruluğa, dürüstlüğe, insanlığa çağırıyordu. Ancak onlar, daha önceki kavimler gibi onun bu sözlerine kulak asmıyorlar ve sesini kısmağa çalışıyorlardı. Hatta onun davetine engel olmak için evine giden yolların üzerine oturuyorlar, özellikle onunla görüşeceğini anladıkları insanlara mani olmaya çalışıyorlar ve onları tehdit ediyorlardı.²¹⁰ Ancak Hız. Şuayb, halkını uyarmaktan geri kalmıyor ve sonlarının Hız. Nuh, Hız. Hud ve Hız. Salih peygamberlerin kavimlerinin sonu gibi olmalarından korktuğunu dile getiriyordu.²¹¹

Artık onlar, Hız. Şuayb'ın ifade ettiği azabı sonuna kadar hak etmişlerdi. Onların sonu da inkarcı diğer kavimler

208 Nisâ, 4/163; En'âm, 6/84; Enbiyâ, 21/83; Sâd, 38/41.

209 A'râf, 7/85.

210 A'râf, 7/90.

211 Hud, 11/88-90.

gibi helak olmaktadır. Şiddetli bir sarsıntı onları kısıkvırak yakalamış ve buldukları yere çökekalmışlardı.²¹² Hicrete zorladıkları peygamberleri Hz. Şuayb ise bir peygamber şefkatiyle uzaklardan olup bitenleri seyrediyor ve derin bir hüzün içinde şunları söylüyordu: “Zavallı halkım! Ben size Rabbimin buyruklarını tebliğ etmişim, sizin iyiliğinize çalışmışım, size öğütler vermişim! Artık böyle nankör, böyle kâfir bir toplum için ne diye üzülp kendimi harap edeyim!”²¹³

Hz. Musa

Hz. Musa, Mısır’da dünyaya gelir. O günlerde Firavun bir rüya görür. Rüyasını tabir ettirdiğinde İsrailoğulları’ndan doğacak bir çocuğun kendi saltanatını yerle bir edeceğini anlar. Bu sebeple o sene doğan bütün erkek çocuklarının öldürülmesini emreder.²¹⁴ Hz. Musa doğduğunda annesi endişelenir ve ilahi bir yönlendirmeye oğlunu Nil’e bırakır. Hz. Musa’yı taşıyan sandık, Allah’ın izniyle dalgalarla sürüklenerek, Firavun’un sarayına ulaşır. Allah, Firavun’un hanımı Asiye’nin kalbine bu çocuğun sevgisini koyar. Firavun çocuğu görünce öldürmek ister. Ancak Asiye, çocuğu kendisine vermesini ister ve Hz. Musa’nın saray hayatı başlamış olur.²¹⁵

Gençlik döneminde Hz. Musa, bir gün şehirde dolaşırken, bir İbranî ile bir Mısırlı’nın kavga ettiklerini görür, kendisinden yardım isteyen İbrani’nin yardımına koşar ve

212 A’râf, 7/91.

213 A’râf, 7/93.

214 Kasas, 28/4.

215 Kasas, 28/7-9.

Mısırlı'ya bir yumruk atarak onun ölümüne sebebiyet verir. O, böyle bir neticeyi ne bekliyor, ne arzu ediyordu. Bu kavgaya zulme uğramış birine yardım etmek niyetiyle karışmıştı. Fakat elinden, istemeden bir kaza çıkmıştı. Daha sonra yaptığı bu işten dolayı oldukça pişman olan Hz. Musa, “Rabbim! Doğrusu kendimi ziyana uğrattım, beni bağışla” diyerek Allah’a yalvarır. Cenab-ı Hakk da onu bağışlar.²¹⁶ Bunun üzerine o, artık bundan sonra suçlulara yardım etmemek için yemin eder.

Şehirde gizlenerek endişe içinde sabahlayan Hz. Musa (aleyhisselem), sabahleyin başka birisi ile kavgaya tutuşmuş olan aynı adamın feryat ederek kendisinden yardım istediğini görünce, adama çok kızar ve çok azgın bir kimse olduğunu söyleyerek onu yakalamak ister. Az önce kendisinden yardım isteyen adam bu defa, “Ne o Musa! Dün bir adam öldürdüğün yetmemiş gibi bugün de beni mi öldürmek istiyorsun? Mısır’da önüne geleni öldüren bir zorba mı olmak istiyorsun sen?”²¹⁷ demesi üzerine Hz. Musa (aleyhisselem), onu salıverir.

Aynı adam, ölen Mısırlı'yı Hz. Musa'nın öldürdüğünü değişik yerlerde anlatmış olacak ki, firavunun adamları Hz. Musa'yı yakalamak için aramaya çıkarlar. Bu durumu Hz. Musa'ya bir dostu haber vermiş ve onun o şehirden ayrılmasını istemiştir. Bunun üzerine Hz. Musa (aleyhisselam), ilk hicretini gerçekleştirmek üzere çocukluğundan itibaren senelerdir ikamet ettiği şehirden ayrılarak, Medyen'e hicret eder.²¹⁸

216 Kasas, 28/16.

217 Kasas, 28/19.

218 Bkz. Kasas, 28/15-32.

Hız. Musa (aleyhisselam), Medyen’de Hız. Şuayb (aleyhisselam) ile karşılaşır ve onun gözetiminde gelecekte ifa edeceği nü-büvvet misyonu adına bir hazırlık dönemi yaşar.

İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilen Hız. Musa (aleyhisselam) ve kardeşi Hız. Harun, Cenab-ı Hakk’ın, “Sen ve kardeşin birlikte ayetlerimi (Firavuna) götürün. Beni anmayı ihmal etmeyin. Ona tatlı dille konuşun. Belki o aklını başına alır veya korkar. Gidip ona deyin ki: Biz senin Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını hemen bizimle bırak. Onlara eziyet etme...”²¹⁹ emri gereğince firavuna gitmişler, ona hak ve hakikati tebliğ etmişler, fakat firavun onların anlatıklarını kabul etmememle kalmayıp, zaten öteden beri İsrailoğullarına yapmış olduğu zulmü daha da artırmış ve hatta Hız. Musa’nın öldürülmesi fikrini ortaya atmıştır.²²⁰

Firavun’un bu menfur planı hemen Hız. Musa’ya ulaştırılmış, o da kavmiyle birlikte hicret için son hazırlıklarını tamamlayarak Cenab-ı Hakk’ın emriyle yola çıkmışlardır.²²¹ Bunun üzerine Firavun vakit kaybetmeden ordusunu toplamış, Hız. Musa ve arkasındaki cemaatini takibe koyulmuştur. Kızıldeniz’e varıldığında Hız. Musa (aleyhisselam) asâsını denize vurmuş, bir mucize olarak deniz ortadan ikiye ayrılmış ve bu sayede mü’minler rahatlıkla denizin karşı tarafına geçmişlerdir. Onları takip eden firavun ve ordusu ise açılmış olan yolun ortasına gelince deniz tekrar birleşmiş ve Firavun ordusuyla birlikte boğularak helak olup gitmiştir.²²² Hız. Musa (aleyhisselam) ve ona tabi

219 Tâhâ, 20/47.

220 Mü’min, 40/26.

221 Şuara, 26/52; Taha, 20/77.

222 Şuara, 26/60-66.

olan cemaati ise Filistin’de yeni bir uygarlığın doğmasına zemin hazırlamışlardır.

Hz. Harun

Hz. Harûn, Hz. Musa’nın kardeşidir. Hz. Musa’nın duasıyla Cenab-ı Hak Hz. Harun’a peygamberlik görevi vermiştir.²²³ Firavun ordusunun Hz. Musa’yı takibinde yanında o da vardır. İsrailoğulları ile beraber Tih sahrasına gelirler. Burada Hz. Musa, yerine Hz. Harun’u bırakarak Tûr dağına çıkar. Bu sırada İsrailoğulları’nın münafıklarından Sâmiri adlı birisi, bir buzağı heykeli yapar ve onları bu puta taptırır. Hz. Hârûn, onlara öğütlerde bulunur ama onu dinlemezler.²²⁴ Hz. Harun bundan sonra da hayatının sonuna kadar kavmini irşad etmeye devam eder.

Hz. Dâvûd

İsrailoğulları’na gönderilen bir peygamberdir. Aynı zamanda onların hükümdarı olmuştur. İsrailoğulları, Hz. Dâvûd zamanında en parlak dönemlerini yaşamışlardır. Hz. Dâvûd, Kudüs’ü fethetmiş, kendisine başkent yapmıştı. Demiri işlemesini iyi biliyordu.²²⁵ Kur’ân, Hz. Dâvûd’un çok güzel bir sesi olduğunu, kendisine verilen dört büyük kitaptan biri olan Zebur’u okumaya başlayınca, dağların ve kuşların onu dinlemek üzere etrafında toplandıklarını bildirmektedir.²²⁶ Vefat ettikten sonra yerine oğlu Hz. Süleyman (a.s.) geçti ve ona da peygamberlik geldi.

223 Şuarâ, 26/13, 16-17; Tâhâ, 20/29-35.

224 Tâhâ, 20/90-91.

225 Enbiya, 21/78, 80.

226 Sad, 38/19-20.

Hz. Süleyman

Hz. Davud'un oğludur. Onun vefatından sonra İsrailoğulları'nın başına geçmiş saltanatlı ve azametli bir peygamberdir. Kur'ân'da Hz. Süleyman hakkında, Allah'ın gerçek bir rasulû, bir nebi ve peygamberlerin bir numunesi olarak söz ederken²²⁷, kendisine ilim verildiği²²⁸, kuşların dilini anladığı²²⁹, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan ordular topladığı²³⁰, rüzgârın emrine verildiği, erimiş bakır madenlerinin O'nun için sel gibi akıtıldığı, cinlerden bir kısmının O'nun emrinde çalıştığı ve Sebe melikesi Belkıs'ın kendi eliyle müslüman olduğun şeklinde bilgiler yer almaktadır.²³¹

Hz. İlyas

İsrailoğulları'na gönderilen peygamberlerdendir. Puta tapan kavmini bu batıl inançlarından dolayı uyarmış ve onları sadece Allah'a iman etmeye davet etmiştir.²³²

Hz. Elyesa'

Hz. Elyesa İsrailoğulları'nı tevhide çağırmış ve tevhid inancını yerleştirdikten sonra da vefat etmiştir. Kur'ân'da iki yerde adı geçmektedir.²³³

227 Nisa, 4/163; En'am, 6/84.

228 Neml, 27/15.

229 Neml, 27/16.

230 Neml, 27/17.

231 Sebe', 34/12; Neml, 27/20-44.

232 Sâffât, 37/124-126.

233 En'am, 6/86; Sad, 38/48.

Hz. Zülkifl

Kur'ân'da kendisinden iki yerde bahsedilmektedir.²³⁴ Şam'da geygamber olarak görevlendirilir. Oranın halkını Allah'a inanmaya ve ahlaklı bir hayat yaşamaya davet eder.²³⁵

Hz. Yunus

Asur Devleti'nin başşehri ve önemli bir ticaret merkezi olan Ninova şehrinde doğan Yunus (aleyhisselâm) oranın halkına peygamber olarak gönderilir. Hz. Yunus, maddi bir refah ve bolluk içinde yaşayan ve putlara tapan Ninova halkını senelerce Allah'a imana ve ibadet etmeye davet eder. Kavmi ona iman etmedikleri gibi pek çok ezâ ve cefâda bulunur. Onunla alay ederler. Bütün bu samimi gayretlerine rağmen kendisiyle eğlenen, alay ve hakaret eden kavminden ümidini kesen Hz. Yunus, halkına kendilerine büyük bir azabın geleceğini haber verir. Bunun ilk alameti olarak da yüzlerinin renginin değişip bozulacağını söyler.²³⁶ Daha sonra kavminden ayrılıp orayı terk etmeye karar verir. Ancak halkına karşı çok kırgın ve kızgın olan Hz. Yunus, bu kararını Cenab-ı Hak'tan gelen bir emirle değil de kendi arzusuyla alır.²³⁷ Aslında bu karar, ne görevden kaçış, ne de görevi verene bir başkaldırıdır. Sadece davete boyun eğmeyen halktan, bir kızgınlık ve sabırsızlık neticesi vaktinden önce uzaklaşmaktır.

234 Enbiyâ, 21/85, 86; Sad, 38/45, 46, 47, 48.

235 Taberî, Tarih, 1/167.

236 İbn Esir, el-Kâmil, 1/360.

237 Enbiya, 21/87.

Yunus (aleyhisselam), büyük üzüntü içinde hicret için yola koyulur. Doğup büyüdüğü Ninova'yı terk eder ve Dicle Nehri kenarındayken yolcularla dolu olan bir gemiye biner.²³⁸ Gemi hareket edip kıyıdan uzaklaşır. Bir müddet seyrettikten sonra durur ve kımıldamaz olur. Gemidekiler şaşırıp kalırlar. Ne kadar çalıştılsa da gemiyi bir türlü yürütemezler. Üstelik aniden çıkan bir fırtına ile de gemi batacak hale gelir. "Aramızda bulunan bir suçlu yüzünden gemi yürümüyor" derler ve kura çekerler. Kura, Yunus aleyhisselâma çıkar. Herkes çok şaşırır. Çünkü Hz. Yunus, hal ve tavırlarıyla yolcular arasında çok müspet bir tesir uyarmıştır. Kurayı yenilemeye karar verirler. Ancak kura iki defa daha çekilir ve yine Hz. Yunus'a çıkar. O zaman Yunus aleyhisselâm bunun kendisi hakkında ilâhi bir imtihan olduğunu kabul edip tevekkülle, "O âsi kul benim!" der.

Yunus aleyhisselam denize atılır. Gemiden denize atlayan Hz. Yunus azgın dalgalarla bir müddet boğuşuktan sonra bir balık tarafından yutulur.²³⁹ Bunun üzerine Hz. Yunus, "Ey Rabbim! Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni her türlü noksanlıktan tenzih ederim. Ben nefesine zulmedenlerden oldum"²⁴⁰ diyerek Rabbisine yalvarır. Hz. Yunus'un bu samimi tevbesini Cenab-ı Hak kabul eder ve balığa içindeki misafirini sahile çıkarmasını emreder. Balık, Yunus aleyhisselamı sahile bırakır. Allah Teâlâ, engin lütuf ve keremiyle Hz. Yunus'un sahile çıktığı yerde, hem onu gölgelendirecek, hem de sinek

238 Saffat, 37/140.

239 Saffat, 37/142.

240 Enbiya, 21/87.

gibi haşeratın rahatsızlık vermesinden koruyacak, geniş yapraklı, çabuk büyüyüp yükselen Yaktin (kabak ağacı) adlı bir ağaç bitirir.²⁴¹ Hz. Yunus bu ağaç altında bir müddet kalıp eski sıhhat ve afiyetine kavuşur.

Bu arada Ninova halkı, peygamberleri Hz. Yunus'un işaret ettiği gibi bir sabah uyandıklarında yüzlerinin farklı bir renk aldığı ve ardından gökyüzüne baktıkları zaman da üzerlerine siyah bir bulutun geldiğini görürler. Netice itibariyle Hz. Yunus'un bir peygamber olduğunu ve kendilerinin ona zulmettiklerini anlarlar. Bu sebeple bir araya gelip dua dua yalvararak Allah'tan kendilerini affetmelerini isterler. Cenab-ı Hak bu samimane yapılan duaları kabul buyurur ve onları affeder. Hz. Yunus hicretini bırakıp tekrar kavmine geri döner. Bu şekilde Hz. Yunus'un kavmi, helak edilmeyi hak edip de helak edilmeyen tek kavim olarak tarihteki yerini alır.²⁴²

Hz. Zekeriya

Kur'ân-ı Kerim'in değişik yerlerinde Hz. Zekeriya ile alakalı ayetler vardır. Beyt-i Makdis'te, Hz. İsa'nın annesi Hz. Meryem'le bizzat kendisi ilgilenmiştir. Yaşlanmış olmasına rağmen hiç çocuğu olmayan Hz. Zekeriya, Cenab-ı Hakk'a dua etmiş ve duası sonucu oğlu Hz. Yahya dünyaya gelmiştir.²⁴³

Hadisteki ifadesiyle marangoz olan²⁴⁴ Hz. Zekeriya ömrünü ibâdetle geçirmiş ve kavmini devamlı Allah'a

241 Saffat, 37/146.

242 Yunus, 10/98.

243 Meryem, 19/4-7; Âl-i İmrân, 3/39.

244 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/405.

inanmaya çağırmıştır. Ancak kavmi tarafından öldürülerek şehit edilmiştir.²⁴⁵

Hız. Yahya

Hız. Zekeriyya'nın oğlu olan Hız. Yahya'ya bu isim Allah tarafından verilmiştir.²⁴⁶ Kur'ân-ı Kerim'de Hız. Yahya'nın henüz çocukluk yaşlarından itibaren hassas bir hayat yaşadığı, samimi bir gönle sahip olduğu, haramlardan çok sakındığı anlatılmaktadır.²⁴⁷

Hız. İsa

Bir mucize eseri Hız. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelen Hız. İsa, çocukluk yaşlarında annesiyle beraber Mısır'a gider. Orada on iki sene kalırlar. Nitekim bu hicret "Meryem'in oğlunu ve annesini birer ibret vesilesi kıldık ve onları pnarları akan ve yerleşmeye elverişli yüksekçe bir yere yerleştirdik"²⁴⁸ ayet-i kerimesiyle de ifade edilir. Ayet-i kerimede bildirilen mekanın Mısır olduğunu söyleyen müfessirler olduğu gibi, Şam veya Kudüs olduğunu söyleyenler de olmuştur.²⁴⁹ Daha sonra Hız. İsa, annesiyle birlikte Kudüs'e gelip burada Nâsıra şehrine yerleşir. Otuz yaşına geldiğinde ise burada kendisine peygamberlik verilir.

Kur'ân-ı Kerim'de Hız. İsa'nın çamurdan kuş biçiminde bir heykel yapması ve onu üfleyince kuş olup uçması, ölüleri diriltmesi, anadan doğma körleri ve alaca hastalığına

245 Taberî, Tarih, 2/16.

246 Meryem, 19/7.

247 Meryem, 19/12-15.

248 Mü'minun, 23/50.

249 Seyyid Kutub, Fizilali'l-Kur'ân, s. 331.

tutulmuş olanları tedavi etmesi, gökten sofrayı indirmesi, Havarîlerin ve diğer arkadaşlarının evlerinde ne yediklerini ve neler sakladıklarını söyleyerek gaybdan haber vermesi gibi mucizelerinden bahsedilmektedir.²⁵⁰

Mesih'in manalarından biri de “çok gezen, çok seyahat eden insan” demektir. Hz. İsa (aleyhisselam) da hayatı boyunca hep Hakk ve hakikata âşına, ötelere dilbeste gönül aramış, bu amaçla değişik mekanlarda dolaşıp durmuştur. Bu uzun seyahatları neticesinde, 12 havari elde etmiş, bu insanlarla davasını anlatmaya koyulmuş ve Allah'ın kendine verdiği mukaddes emanet ve bu büyük davayı onlarla gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bir de bunlardan bir tanesinin ihanetini düşünecek olursak, onun sadece 11 insanla Allah'ın emirlerini yerine getirmeye çalıştığını anlarız.

Kur'ân-ı Kerim'de bu yirmi beş peygamberin dışında nebi mi veli mi olduğu ihtilafli olan üç isim ise şunlardır: Hz. Üzeyr, Hz. Lukman ve Hz. Zülkarneyn (aleyhimusselâm).

Ulu'l-Azm Peygamberler Kimlerdir?

Peygamberlik vazifesi itibariyle bütün peygamberler eşittir. Ancak fazilet noktasında peygamberler arasında fark vardır. Peygamberler arasındaki bu derece farkı, bir âyet-i kerimede şöyle ifade edilir: “Biz, kıssalarını zikrettiğimiz bu peygamberlerden bir kısmını diğerine üstün kıldık. Onların bazıları var ki, Allah onlara bizzat hitap buyurdu; bazıları'nın da derecelerini yükseltti...”²⁵¹

250 Mâide, 5/110-115; Âl-i İmrân, 3/49.

251 Bakara, 2/253.

Evet, peygamberlerden bazıları diğer peygamberlerden daha fazla sıkıntı ve zorluklarla karşılaşmışlar, bu zorlukları sabır ve sebatla aşmayı başarmışlardır. Bunlara “azim ve gayret sahipleri” manasına “Ulu’l-Azm” peygamberler denmektedir ki, bu peygamberler şunlardır: Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Peygamber Efendimiz’dir.

İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem)

Peygamberlik müessesesine ve Kur’ân’da adı geçen peygamberlerin hayatlarına genel bir bakıştan sonra isterseniz şimdi Peygamberler Sultanı Efendimizi (sallallahu aleyhi ve sellem) bir nebze olsun tanıtmaya çalışalım.

Burada her bir peygamberin peygamberliğini etraflıca anlatmak imkânı olmadığı için, bütün peygamberleri ve kitapları bize anlatan ve onlara iman etmemizi isteyen Peygamber Efendimiz’i (aleyhissalatu vesselâm) anlatmakla, hepsini anlatmış ve anlamış olacağımıza inanıyoruz.

Efendimiz’in Hayatına Kısa Bir Bakış

Doğumundan vefatına kadar hayatı tarihî vesikalara dayanılarak, hemen hemen bütün ayrıntılarıyla bilinen Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm), Arabistan yarımadasının Mekke şehrinde miladî 571 tarihinde dünyamızı şereflendirmiştir. Bölgenin saygın kabilelerinden Kureyş içinde köklü bir aile olan Haşimoğullarına mensuptur. Babası, Kureyş’in ileri gelenlerinden Abdulmuttalib’in oğlu Abdullah, annesi Zühre kabilesinden Vehb’in kızı Amine’dir.

Daha doğmadan babasını kaybeden Muhammed (aley-hissalatu vesselâm), iki yıl dedesinin himayesinde kaldı. Bir müddet sonra onu da kaybedince amcası Ebu Talib'in yanına verildi. Çocukluk yıllarını Mekke civarında geçirdi. On iki yaşlarında amcası Ebu Talib'in ticaret kervanıyla Suriye'ye yolculuk yaptı. Yirmi yaşından sonra Mekke'nin zengin tüccarlarından biri olan Huveylid'in kızı Hz. Hatice'nin ticaret kervanını yönetmek üzere ikinci defa Suriye'ye gitti. Yirmi beş yaşında Hz. Hatice validemizle evlendi.

Kırk yaşlarında daha önce hissetmediği bazı ruhî tecrübeler yaşamaya başladı. Mekke'deki Nur dağının tepesinde bulunan Hira mağarasında inzivaya çekildi. Daha önceleri hiç yapmadığı bu inzivayı âdet halinde getirdi. İnzivada bulunduğu günlerin birinde insan suretinde bir melek ona doğru geldi ve ona "Oku" dedi. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Ben okumasını bilen birisi değilim." deyince melek onu kuvvetle sıkarak ikinci kez "Oku!" dedi. Üçüncü defa da aynı olay vuku bulunca melek ona şu ilahî hitabı duyurdu:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku! (O Rabbin ki), insanı bir yapışkan hücreden yaratmıştır. Oku ve (de şunu bilmiş ol ki,) insana bilmediklerini bildiren, kâlemlle (yazmasını) öğreten Rabbin, kerem (büyük bir ihsan ve lütuf) sahibidir."²⁵²

Peygamberlikle görevlendirilen Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm), Allah'tan aldığı vahyi zaman kaybetmeden insanlara tebliğ etmeye başladı. Yapmış olduğu davet esnasında ashabıyla birlikte tahammül edilmesi

zor acı ve sıkıntılara maruz bırakıldı. Bunun üzerine peygamberliğinin on üçüncü yılında Medine'ye hicret etti. Burada birbiri ardınca meydana gelen çetin muharebeler ve engellemelere rağmen Peygamber Efendimiz risalet görevini başarıyla tamamladı. Miladî 632 yılında, sonunda her fanî gibi o da, insanlara, arkasında Allah'ın kelâmını ve kendi sünnetini vasiyet ederek Rabbine yürüdü.

Peygamber Efendimiz'in Peygamberliğinin Delilleri

Geçmiş ilahî kitaplarda Peygamber Efendimiz'in (aleyhis-salatu vesselâm) peygamberliğini müjdeleyen ve onun bir peygamber olarak insanlara gönderileceğini haber veren ifadeler mevcuttur. Pek çok değişikliklere maruz kalmalarına rağmen elimizdeki mevcut Tevrat ve İncil nüshalarında çok işaretler bulunmaktadır.

Tevrat'tan bunlardan sadece dört tanesini arz etmekle yetineceğiz:

“... Musa demiştir: ‘Rab size kardeşlerinizin arasından benim gibi bir peygamber çıkaracak, her ne söylerse onu dinleyeceksiniz. Ve bütün peygamberler, Semuel (İsmail) ve sıra ile gelenler, hep söylenen bu günleri ilan ettiler.’²⁵³

“... Ve Rabbin... Musa gibi bir peygamber daha İsrail’de çıkarmadı.”²⁵⁴

253 Rasullerin İşleri, Bab: 3, ayet: 22.

254 Tesniye, Bab: 34, ayet: 12.

“Onlar için kardeşleri arasından, senin gibi bir peygamber çıkaracağım ve sözlerimi onun ağzına koyacağım ve ona emredeceğim, her şeyi onlara söyleyecek”²⁵⁵

“Rab Sina’dan geldi ve onlara Sâir’den doğdu; Paran dağlarında parladı ve mukaddeslerin on binleri içinden geldi. Onlar için sağında ateşli ferman vardı.”²⁵⁶

Ahd-i Atik’in (Tevrat’ın) ilgili yerlerinden yapılan iktibaslardan hareketle şu tespitleri yapabiliriz:

Hız. İbrahim’in oğlu Hız. İshak’ın soyundan gelen İsrailoğulları’na Hız. Musa’nın, kardeşleriniz şeklindeki hitabı, Hız. İshak’ın kardeşi Hız. İsmail’in soyuna, yani İsmailoğullarına işaretler. İsmailoğulları’ndan gelecek peygamber ise, ancak Peygamber Efendimiz olabilir; çünkü Hız. İsmail soyundan yalnızca Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm) gelmiştir. Burada sonradan gelen birer peygamber olmaları yönüyle akla Hız. Yûşa ve Hız. İsa da gelebilir. Ne var ki her ikisi de Hız. İsmail’den değil İsrailoğullarındandır. Nitekim Hız. Musa, ikinci ayette kendisi gibi bir nebinin İsrailoğullarından bir daha çıkmayacağını açıkça ifade etmektedir.

Hız. Musa “benim gibi” sözüyle Peygamberimizi kastetmektedir. Çünkü, cihad, getirdiği hükümler, koyduğu cezalar, cemaati arasında sözünün dinlenir olması.. gibi pek çok hususta Hız. Musa’ya benzeyen, Hız. Yûşa ve Hız. İsa değil, Peygamber Efendimiz’dir.

“Sözlerimi ağzına koyacağım” ifadesi, Peygamber Efendimizin ümmî olup, okuma yazması bulunmadığı halde

255 Tesniye, Bab: 18, ayet: 18.

256 Tesniye, Bab: 33, ayet: 2.

Kur’ân’ı ezbere okumasıdır. Yüce Allah, vahyi peygambere indirmiş o da başkalarına aktarmıştır ki, bu konuda o sadece bir aracı durumundadır. Kur’ân’ın şu ayeti bu hususa dikkat çeker: “Elbette bu Kur’ân Rabbülâlemin’in indirdiği bir kitaptır. Onu Rûhu’l-emin, uyaran nebîlerden olman için, senin kalbine açık bir Arapça ile indirmiştir. Bu Kur’ân’a, elbette öncekilerin kitaplarında da işaret edilmişti. İsrailoğullarından bilginlerin onu bilmeleri, onlar için bir delil değil midir?”²⁵⁷

“Sina’dan gelme” ifadesi, Hz. Musa’ya Tûr-i Sina’da ilahî hükümlerin verilmesini; “Sair’den doğma” Hz. İsa’ya İncil’in verilmesini; “Paran dağlarında parlama” ise, Peygamber Efendimiz’in Mekke’den çıkacağını ifade eder. Paran, -Arapça okunuşuyla Faran- Mekke’nin eski isimlerinden olduğu gibi, Kitab-ı Mukaddes’in Tekvin bölümünde de²⁵⁸, Hz. İsmail’in Paran çölünde oturduğu anlatılmaktadır. Bu ayette “mukaddesler” ifadesiyle de, Peygamberimizin her türlü ayıptan uzak bulunan âline ve ashabına işaret olunmaktadır. Keza bu son ayette geçen “sağda ateşli فرمان” ifadesi İslâm dinindeki Cihad’a işaret etmektedir.

İncil de Efendimiz’i Müjdeliyor

Eldeki İncil metinlerinde de bu işaretleri görmek mümkündür:

“Taş köşenin başı oldu... ve o, gözlerimizde şaşılacak iştir... Allah’ın melekûtu sizden alınacak ve O’nun meyvelerini

257 Şuarâ, 26/192-197.

258 Tekvin, Bab: 21, ayet: 21.

yetiştirecek bir millete verilecek ve bu taşın üzerine düşen parçalanacak; o da kimin üzerine düşerse onu toz gibi dağıtacaktır.”²⁵⁹

“Rab size başka bir Faraklit verecektir; ta ki, daima sizinle beraber olsun.”²⁶⁰

“O, size her şeyi öğretecek ve size söylediğim her şeyi hatırlınıza getirecektir.”²⁶¹

“... Ben gitmezsem Faraklit gelmez... Ve O geldiği zaman günah, salah ve hüküm için dünyayı ilzam edecektir.”²⁶²

Birinci ayette geçen ‘köşe taşı’ Hz. İsa olamaz; çünkü Hz. İsa ve getirdikleri altında parçalanma ve toz gibi dağılma meydana gelmemiş, bu, Peygamber Efendimizle olmuştur. Zaten hükmeden Hz. İsa değil, Peygamber Efendimizdi. Nitekim, hükmetmek için gelmediğini²⁶³ söyleyen de bizzat Hz. İsa’nın kendisidir. Diğer taraftan hadis-i şeriflerde, Peygamberimiz, kendisinin peygamberlik binasının köşe taşı olduğunu bizzat ifade etmektedir, yani, peygamberimizle peygamberlik tamamlanmış olmaktadır.²⁶⁴

Devam eden ayetlerde ise, Faraklit olarak geçen kelimenin aslı Yunanca’da ‘Piriklitos’ olup Arapça’da ‘Ahmed’ kelimesinin karşılığıdır. Zaten Kur’ân’da Peygamberimizin İncil’deki isminin ‘Ahmed’ olduğu zikredilir.²⁶⁵

259 Matta, Bab: 21, ayet: 42.

260 Yuhanna, Bab: 14, ayet: 15.

261 Yuhanna, Bab: 14 ayet: 26.

262 Yuhanna, Bab: 14, ayet: 7-8.

263 Yuhanna, Bab: 12, ayet: 47.

264 Buhari, Menakıb, 18.

265 Saff, 61/6.

Esasında Peygamberimizin geleceğini ve vasıflarını anlatan pek çok İncil bugün elimizde mevcut değildir.²⁶⁶

O, Üstün ve Eşsiz Bir Ahlâka Sahipti

Gerek peygamberliğinin gerekse peygamberlikten önceki hayatının her bir döneminde, O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) herkese iyilik yapan, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyacını gideren, sade bir hayat yaşayan, asla yalan söylemeyen, kendisine kötülük yapanları bağışlayabilen, her konuda güvenilebilen “üstün ve yüce Ahlâk sahibi” mükemmel bir insan olduğu, tarihle ilişkili bütün kaynaklarca tespit edilen bir gerçektir. Kur’ân, Peygamber Efendimizin eşsiz ahlâkını şöyle ifade etmektedir: “Sen, pek yüksek bir ahlak üzeresin.”²⁶⁷

Hayatın her safhasında her türlü hâl, durum ve engellemeler karşısında, ahlâkî değerlerin tamamını yaşayıp bunların canlı bir örneğini verebilmek, ancak doğrudan doğruya ilahî bir terbiyeye tâbi tutulan bir peygamber için mümkün olabilir.

O, bütün güzel hasletleri en yüce şahsiyet oluşturacak şekilde kendinde toplamıştır. Son derece cesurdu ama aynı zamanda son derece mütevazı, halim ve selimdi. Daha da önemlisi, cesareti ve yiğitliği kalpleri kırıp dökme noktasına varmadığı gibi, tevazuu ve affediciliği de hiçbir zaman zillet ve korkaklık seviyesine düşmemiştir. Vakar ve ciddiyetinin yanında mütebessim ve huzur veren bir insan olan

266 M. Fethullah Gülen, İncanın Gölgesinde, 2/5-7.

267 Kalem, 68/4.

Peygamber Efendimiz, metin ve çetin oluşunun yanı sıra, insanları alabildiğine seven ve onlara merhamet eden birisiydi. Sevenlerinin kendisine en derin hislerle teveccüh ettiği manevî bir mevkide olmasına rağmen, o bir çocukla dahi sohbet edebilecek kadar mütevazı idi. Ve yine O, son derece cömert idi ama bunu israf derecesine vardırmayacak kadar da iktisatlı idi. Bunlar gibi daha pek çok güzel ahlâkı şahsında toplayan, yaşayan ve örnek olan bir insanın durumu ancak onun özel ve görevli bir insan oluşuyla (peygamberliğiyle) izah edilebilir.

Hayatı boyunca sade bir hayat yaşamayı tercih eden Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm), Mekke döneminde kendisine defalarca yapılan makam ve servet gibi dünyevî vaadleri her seferinde reddetmiştir. Uzak kaldığı bu hususlardan, ailesinin ve çocuklarının da beri olmasını sağlamıştır. Gerek zekât ve sadakanın yasak olduğu aile efradına bakıldığında, gerekse, kendisine bir kolye takma izni bile verilmeyen kızı Hz. Fatıma'ya bakıldığında onun bu hassasiyeti daha iyi anlaşılacaktır.²⁶⁸ Medine döneminde de elde ettiği çeşitli muvaffakiyetler, zaferler ve malî imkânlardan sonra hiç değişmemesi, O'nun yüce ve yüksek ahlâkının doğruluk derecesini gösterir. Büyük zafer ve fetihlerden sonra bile, bakışının bulanmaması, başının dönmemesi, vazifesini başladığı gibi bitirmesi, peygamberliğinin en parlak delilidir.

Hasılı, O'nun söz ve davranışlarında yalan ve samimiyetsizlik olsaydı, gerek peygamberlik öncesi gerekse

268 Neseî, Zinet, 39.

peygamberliği döneminde mutlaka bir açık verecek, ve neticede fırsat kollayıp duran hasımları, kılıca sarılma lüzumu duymadan -bu durumu değerlendirmek suretiyle- maksatlarına ulaşacaklardı. Şu halde şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, O'nun hiçbir mucizesi olmasa bile bizzat kendisi, kendi doğruluğuna ve peygamberliğine büyük bir delil ve şahittir.

İnsanlık Tarihinde Gerçekleştirdiği İnkılâplar

Beşer tarihinde, kompleks bir varlık olan insan unsurunu, Peygamber Efendimiz'den daha iyi anlayan, daha iyi yoğurup, yetiştiren, tarihe mal edip numune kılan ve de yetiştirdiği kimseleri medenî milletlere yol gösterici müşşid ve muallimler haline getiren ikinci bir insan göstermek mümkün değildir. O, Hak'tan, hak olan mesajlarla gelmiş hak bir peygamberdir. Ortaya koymuş olduğu pâk hayat ve gerçekleştirmiş olduğu eşsiz inkılap, onun Allah adına konuştuğunun iptal edilemez delilleridir. Bu cümleden olarak, birkaç hususu hatırlatmakta fayda mülâhaza ediyoruz:

Hayatı bütün yönleriyle kucaklayan ve zaman aşımına uğrama, yetersiz kalma ve yeniden düzenleme gibi noksanlıklardan uzak evrensel bir nizamı, bir adam, bir çocuk, bir köle ve bir kadınla başlatıp yirmi üç yıl gibi çok kısa denebilecek bir zamanda yerleştiren bir Zat'ın peygamberliğinden nasıl şüphe duyulabilir? Hiçbir pedagoji eğitimi görmeyen, hiçbir askerî okul bitirmeyen, hiçbir okuldan çıkış almayan, teleskop ve mikroskopla hiçbir tanışıklığı

bulunmayan, hele hele okuma-yazması olmayan o Zat'ın her sahada o sahanın uzmanlarına aşkın, şaşmaz ve eskimez sözler söylemesi başka nasıl izah edilebilir?

Peygamber Efendimiz, güçsüzlerin ve fakirlerin alabildiğine ezildiği, kabile ve soylarına göre insanların değer gördüğü, piyasayı faiz ve karaborsanın teslim aldığı ve kuvvetin kanun haline geldiği bir ortamdan, diğer bir ifadeyle, çölün inatçı, zulümkâr ve kendini beğenmiş insanlarından, insanlığın en önemli rehberlerini çıkarmıştır. Bu durum onun peygamberliğinin dışında ne ile izah edilebilir?

Kalbe ve kafaya yerleşmiş inançları ve hele saplantı derecesindeki huyları değiştirmenin ne derece zor olduğu ortadadır. Özellikle belli bir yaşı aşmış insanlara yanlış ve batıl inançlarını terk ettirmek çok daha zordur. Bugün, bırakın içki, kumar, fuhuş, rüşvet, dolandırıcılık, hırsızlık gibi alışkanlıkları, bir sigarayı bile insanlara bıraktırmak çok büyük bir başarı sayılmaktadır. İlim adamları zararlarını anlata anlata bitiremedikleri halde, sigara gibi içki de, kumar da terk ettirilememektedir.

Şimdi Peygamber Efendimiz'in (aleyhi ekmelü't-tehaya) çehresini değiştirdiği asra uzanalım. Kendisi hükümdar olmadığı, yani hiçbir zorlamayla işini yürütmediği ve zaten zora başvurma imkânına sahip bulunmadığı halde, âdet ve alışkanlıkları damarlarına kadar işlemiş, inatçı, mutaassıp ve geleneklerine son derece bağlı muhtelif kabile ve topluluklardan küçük bir imkânla ve gayet kısa bir zamanda, o Zat'ın, bir değil, onlarca, belki yüzlerce âdet ve alışkanlığı kaldırdığına şahit oluyoruz. Bunun da ötesinde, bu alışkanlıkları

kaldırmakla kalmayıp onların yerine insanı insan yapan hasletleri yerleştirdiğini görüyoruz. Bunları bilen her bir insana ‘Sen Allah’ın rasûlüsün’ demek düşmez mi?

O, Kalblere İkna Yoluyla Girmişti

O (aleyhissalatu vesselâm), bütün bu işleri yaparken, korkutma ve zorlamaya başvurmadan sevdirmeye dayalı ikna yoluyla kalblere girmiştir. Zaten, tehdit ve zorlamaya başvurmuş olsaydı, getirdiği dinin asırları aşip bugüne gelmesi de asla mümkün olamazdı. O, muhabbeti, müsamaha-sı, şefkati, merhameti ve affediciliği ile yalnızca dostlarının değil, kendisine kılıç çekmiş Halid, Vahşi, Ebu Süfyan, Hind, İkrime ve Safvan gibi düşmanlarının bile kalblerini bir bir fethetmiştir.

Tebliğ ettiği Kur’ân ve onun canlı tefsiri olan Sünnet’iyle dünya nüfusunun dörtte birinin ferdî ve ictimai hayatına modellik yapan, her gün en az beş defa yeryüzünün dört bir yanında ismi ilan edilen ikinci bir insan göstermek mümkün değilse -ki, değildir- o zaman o Zat için, “Böyle birisi ancak gücünü Allah’tan alan bir peygamber olabilir.” diye düşünülmesi gerekmez mi?

Efendimiz’in Geçmiş ve Gelecekle Alakalı Verdiği Haberler

Gaybı bilmek tamamen Allah’a aittir. Kur’ân, birçok ayetiyle bu gerçeğe dikkat çeker.²⁶⁹ Bu itibarla Peygamber

269 En’am, 6/50, 59; A’raf, 7/188.

Efendimiz bir beşer olarak gaybı bilemezdi. Ancak o, Allah'ın bildirmesiyle biliyordu. Nitekim bir ayette bu husus şöyle ifade edilir: “Gaybı bilen O’dur. Gayba kimseyi vâkıf kılmaz, ancak bildirmeyi dilediği rasûl bunun dışındadır.”²⁷⁰

O kendiliğinden bir şey söylemiyordu, söyledikleri, yalnızca Allah'ın bildirdikleriydi. Bu cümleden olarak, Peygamber Efendimizin gaybla ilgili haberlerini, geçmiş ve geleceğe ait olmak üzere iki grupta değerlendirebiliriz:

Kur’ân vasıtasıyla, onun gerek, fert gerekse, Âd, Semud ve İrem kavimleri gibi geçmiş toplumlara ait verdiği haber ve bilgilerin hiçbiri, on dört asırdır yapılan ilmî araştırmalar ve arkeolojik kazılarla yalanlanmamış, hatta, tam tersine her geçen gün yeni buluş ve gelişmelerle doğrulanmıştır. Ayrıca o, anlattıklarını, sadece tarihte kalmış hikâyeler olarak değil, yaşanmış bu hâdiseleri ders çıkarılması gereken birer ibret sahnesi olarak takdim etmiştir. Acaba, okuma yazması olmayan Peygamber Efendimiz’in (aleyhissalatu vesselâm), hem kendi zamanındaki hem de gelecekteki ilim adamları ve mahfilleri karşısında Tevrat ve İncil gibi ilahî kaynaklı mukaddes kitapları kendinden emin bir şekilde kritiğe tâbi tutup, doğrularını tasdik, yanlış ve muharref yanlarını tashih etmesi, O’nun bir peygamber olmasından başka ne ile izah edilebilir?

Onun -Kur’ân’da bildirilenler hariç- ileride vuku bulaçağını söylediği gaybî haberlerden birkaçını burada zikredebiliriz: Bedir’de Peygamber Efendimizin savaş öncesinde -Ebu Cehil, Utbe, Şeybe ve Velid gibi- inkârcıların ileri

270 Cin, 72/26-27.

gelenlerinin öleceklerini yerleriyle birlikte haber vermesi ve bu durumun aynen gerçekleşmesi;²⁷¹ vefatından sonra ailesi içinde kendisine ilk kavuşacak olanın Hz. Fatıma (r. anhâ) olacağını haber vermesi ve altı ay sonra kızının babasına kavuşması;²⁷² Hz. Hasan daha küçük bir yaşta iken, ona işaretle “Bu benim evladım Hasan, o seyyiddir, Allah onunla iki azim topluluğu birbiriyle barıştıracaktır.”²⁷³ buyurması ve bu durumun ileride aynıyla gerçekleşmesi; Ammar b. Yasir’in vuku bulacak bir fitne içinde şehid edileceğinin haber verilmesi;²⁷⁴ annesi tarafından akrabası olan Ümmü Haram’ın ileride bir sefere katılacağını haber vermesi²⁷⁵ ve bu haberin Kıbrıs seferiyle gerçekleşmesi...²⁷⁶

Hasılı, kendisinden asırlar önce vuku bulmuş ve bulacak olan olayları tam bir doğruluk ve mükemmel bir üslup ile nakleden bu ümmî Zat’ın önünde bir kere daha eğilip “Sen Allah’ın Rasûlüsün” demekten öte başka bir yol kalmıyor.

Göstermiş Olduğu Mucizeler

Mucize, Allah’ın, gerek vahyin doğruluk ve sıhhatini desteklemek için gerekse, müminlerin imanını kuvvetlendirip, inkârcıların inadını kırmak için peygamberleri vasıtasıyla göstermiş olduğu harikulade durum ve hallerdir. Peygamberimizin mucizelerini Kur’ân ve diğer mucizeler olmak üzere iki grupta inceleyebiliriz:

271 Müslim, Cennet, 76-77.

272 Buhari, Menakıb, 25.

273 Buhari, Sulh, 9.

274 Tirmizi, Menakıb, 35.

275 Buhari, Ta’bir, 12.

276 İbn Hacer, İsabe, 4/441.

Ebedî Mucize: Kur'ân

Hiç şüphesiz ki O'nun en büyük mucizesi Kur'ân'dır. Çağlar üstü bir gerçekliğe sahip bulunan özelliğiyle Kur'ân her şeyden önce, Peygamber Efendimiz'in peygamberliğini destekleyen bir delil olarak karşımızda durur. Kur'ân, ümmî bir insanın elinde ortaya çıkışı, ihtiva ettiği hakikatlerin birbiriyle çelişmeyişi, geçmiş ve geleceğe dair haberler verişi ve asırlar öncesinden kevnî bilgilere temas edişi gibi mucizevî yönleriyle, hem Allah kelâmı olduğuna apaçık bir delildir, hem de Peygamber Efendimiz'in (aleyhissalatu vesselâm) peygamberliğini ispat eden bir delildir.

Her peygamber, kendi zamanında revaçta olan meselelerle alâkalı mucize göstermiştir. Meselâ, Hz. Musa (aleyhissalatu vesselâm) zamanında, Mısır'da sihir revaçta olduğundan O, bütün sihirleri yutup iptal eden ve bütün sihirbazları dize getiren “âsâ” mucizesiyle gelmiştir; Hz. İsa (aleyhissalatu vesselâm) zamanında ise tıp revaçta olduğundan o, onulmaz hastalıkları iyi etme ve ölüleri diriltme mucizesiyle gelmiştir; Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm) zamanında ise, şiir, güzel söz söyleme sanatı (belağat) el üstünde tutulduğundan ve belki ondan sonraki zamanların dahi en tesirli ve güçlü silahı söz söyleme sanatı olacağından, O da, en büyük mucize olarak bütün şairleri, hatipleri, edipleri susturan Kur'ân mucizesiyle gelmiştir.

Efendimizin Diğer mucizeleri

Gaybla alakalı olarak Allah Rasülü'nün Cemel, Sıffin ve Haricilerle alakalı gelişmeleri,²⁷⁷ Müslümanların Mekke, Hayber, Şam, Irak, İran ve Beytü'l-Makdis'i fethedeceğini,²⁷⁸ Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in halife olacaklarını,²⁷⁹ hilafetin kendisinden sonra otuz sene devam edeceğini ve daha sonra bu işin saltana dönüşeceğini,²⁸⁰ Hz. Osman'ın halife olacağını ve Kur'ân okurken şehit edileceğini,²⁸¹ Emevi Devleti'nin ortaya çıkışını, onların hükümdarlarının bazıları'nın zalim olacağını,²⁸² Abbasi Devleti'nin çıkışını, Sa'd İbn Ebi Vakkas'ın ileride büyük bir kumandan olup İslam adına pek çok fetihlerde bulunacağını,²⁸⁴ Habeş meliki Necaşi'nin vefatını,²⁸⁵ kızı Hz. Fatıma'nın kendisinden sonra ehl-i beyt içinde en erken onun vefat edeceğini,²⁸⁶ Hz. Ebu Zerr'e yalnız yaşayıp, yalnız vefat edeceğini,²⁸⁷ İstanbul'un Müslümanlar tarafından fethedileceğini²⁸⁸ haber vermesi gaybî mucizelerine birer örnek teşkil etmektedir. Yine bir-iki kişiye yetecek kadar azlıkta olan bir yiyeceğin Efendimiz'in duasıyla bereketlenip yüzlerce insanı doyurması,²⁸⁹ parmaklarından akan suyla koca bir ordunun su ihtiyacını gidermesi²⁹⁰ gibi daha pek çok mucizeyi de örnek vermek mümkündür.

277 Buhari, Sulh, 9.

278 Buhari, Menakıb, 25.

279 Tirmizi, Menakıb, 16.

280 Ebu Davud, Sünnet, 8.

281 Kadı İyaz, eş-Şıfa, 1/339.

282 Mecmeu'z-Zevaid, 5/186.

283 Kadı İyaz, eş-Şıfa, 1/338.

284 Buhari, Feraiz, 6.

285 Buhari, Cenaiz, 61.

286 Buhari, Menakıb, 25.

287 İbn Hişam, es-Sire, 4/167.

288 Müsned, 4/335.

289 Buhari, Hibe, 21, 28, Et'ime, 6.

290 Buhari, Vudu, 32, Menakıb, 25.

Varlık, Mucizelere Vasıta Olarak Efendimiz'in Peygamberliğini İlan Ediyor

Nasıl ki büyük bir hükümdar bir elçisini çok çeşitli milletlerin ve toplulukların bulunduğu bir diyara gönderse, orada bulunan her millet, her kabile ve her sınıf, kendi milleti, kabilesi, sınıfı adına o elçiyi karşılayıp hoş geldin der, ona şükranlarını arz eder ve alkış tutar; aynen öyle de, varlığın tek Sahibi ve Yaratıcısı olan Allah tarafından âlemlere gönderilen bir elçi olarak Peygamber Efendimiz, insanoğluna bir memur ve vekil olarak geldiği gibi, diğer mahlûklara da rahmet olarak gelmiştir. Şöyle ki, varlıklar, peygamberlerin, hususiyle en son ve en kapsamlı mesajın sahibi Peygamber Efendimiz'in verdiği tevhid dersiyile, abes, boş ve manasız görülmekten kurtulup bir anlam ve değer kazanmışlardır. Bu münasebetle de, meleklerden cinlere, yıldızlardan ağaç ve taşlara, hayvanlara bitkilere kadar her sınıf kendilerine has bir dille O'na şükranlarını arz edip O'nun elinden vuku bulacak mucizelere birer vasıta olmuşlardır. Böylece bütün bir varlık, kendisine rahmet olarak gönderilen Elçi'nin doğruluğuna şahitlik yapıp peygamberliğini âleme ilan etmişlerdir.

Evet, Peygamber Efendimizin (aleyhissalatu vesselâm) getirdiği mesaj, vesile kılındığı rahmet, bütün âlemlerle alâkadardır. Buna göre, kâinatın her bir âleminin O'nun peygamberliğini tasdik eden mucizelere sahne olması gayet makul bir durumdur.²⁹¹

291 "Peygamber Efendimiz'in Peygamberliğinin Delilleri" başlığından buraya kadar olan bölüm, M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin İnançın Gölgesinde isimli eserinin ikinci cildindeki "Peygamberimizin Nübüvveti" başlıklı bölümden istifade edilerek kaleme alınmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
ÂHİRETE İNANIYORUM

ÂHİRETE İNANIYORUM

Âhiretin Anlamı

Âhiret sözlükte son, sonra gelen, son gün anlamlarına gelir. Terim manasıyla âhiret, kıyametin kopmasından başlayıp ebediyyen devam edecek olan ikinci hayattır ki, ba's (öldükten sonra dirilme), haşr, hesap, mizan, şefaât, sırat, Cennet, Cehennem gibi bütün olay ve aşamaları içine alır.

Âhirete, âhiret denilmesinin sebebini anlatan iki yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi, âhiretin, kendisinden evvel olan dünya hayatından sonra gelmesidir. İkinci görüşe göre ise, varlıklara ve onları kuşatan hayat boyutuna yakın olması anlamında içinde bulunduğumuz hayata dünya, uzak ve sonradan gelecek olana da âhiret denilmiştir.

Âhiret Hayatını İspat Edebilir Miyiz?

Âhiret hayatının gerçekleşmesinin en büyük delil ve teminatı, Cenab-ı Hakk'ın kullarına olan vaadidir. Kur'ân,

her nefsin öleceğini,²⁹² ölümden kaçılmayacağını,²⁹³ öldürenin Allah olduğunu²⁹⁴ ve sonunda dönüşün yine O'na olacağını²⁹⁵ pek çok yerde vurgulayarak, öldükten sonra dirilişin, Allah'ın vaadinin bir gereği olduğunu bildirir²⁹⁶

Bilindiği gibi, bir haberin doğruluğu onu bildirenin doğruluğuna bağlıdır. Şu hâlde, vaadine muhalefet etmesi asla söz konusu olmayan Yüce Yaratıcı, bütün semavî kitaplar da ve de Kur'ân-ı Kerim'de bir kitap gibi yarattığı şu kâinatı kapatıp, başka bir gün yeniden açacağını söylüyor. Madem ki, söyleyen O'dur; ve bu mevzunun söz sahibi peygamberler de buna şahadet ediyorlar; o hâlde âhiret hayatının meydana geleceğine olmuş nazarıyla bakılmalıdır. Bunun dışında öldükten sonra yeni bir hayatın başlayacağına dair aklî deliller yok mu? Elbette var. Şimdi onları görelim.

Yaratılış Seyrinin Farkında Olan İnsan İkinci Dirilişten Şüphe Etmemelidir

Bir sayfada milyonlarca kitabı birbirine karıştırmadan yazıp nazarımıza arz eden zat, formalarını söküüp dağıttığı bir kitabı ikinci defa aynı şekilde bir araya getireceğini vaadetse “Bu, onun kudretinden uzaktır.” denilebilir mi? Bu açıdan Kur'ân'ın şu âyetini yeniden düşünelim:

“Gün gelir, gök sahifesini, tıpkı kâtibin yazdığı kağıdı dürüp rulo yapması gibi dureriz. Biz ilkin yaratmaya

292 Âl-i İmran, 3/185.

293 Bakara, 2/243.

294 Bakara, 2/28.

295 Maide, 57/18, 105.

296 Zariyat, 5/5-6.

nasıl başladıysak diriltmeyi de Biz gerçekleştiririz. Bu, üzerimize aldığımız bir vaaddir. Bunu gerçekleştirecek olan da Biziz.”²⁹⁷

İşte Rabbimiz de kışın gelmesiyle ölen ağaçları, bitkileri bahar mevsimi ile birlikte, tohumları birbirine benzeyen ve birbiri içinde olan ağaçları bitkileri, birbirine karıştırarak, şaşırmayarak, hata yapmayarak ve hiçbirini noksan bırakmayarak yeniden diriltir. En büyük bir ağacın programını bir nokta kadar küçük çekirdeğinin içinde muhafaza eder. Her bir baharda haşrin binler çeşitlerini gösteren üç yüz binden fazla hayvanlar ve bitkiler sayfasını birbirine karıştırmadan, yanlış yapmadan yeniden diriltir Allah’a, tek bir sayfadan ibaret olan ölü insanları diriltmek ağır gelir mi? “Diriltemez” denebilir mi?²⁹⁸

Yine aynı paralelde başka bir misalle meseleyi ele alalım; yoktan bir makineyi îcad eden sanatkâr, daha sonra bu makineyi söküp dağıtsa ve ikinci defa bu makineyi monte edeceğini söylese, ona karşı “Hayır başaramazsın, yapamazsın!” denilebilir mi? Sınırlı beşer kudreti açısından bu durum mümkün olduğuna göre; bir sınır ve kayıt tanımayan ilâhî kudret açısından hangi engel söz konusu olabilir? Eşyayı yokluktan varlık âlemine çıkaran Yüce Kudretin, nasıl olur da, dağılan parçalanmış varlıkları tekrar birleştirmeye gücü yetmez? Yok iken var olan insanın, yok olduktan sonra tekrar var olması niçin mümkün olmasın? Kur’ân inkârcı düşüncenin, “Ben öldüğümde mi,

297 Enbiya, 21/104.

298 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, 73, 74; Mesnevi-i Nuriye, 41-43.

diriltileceğim.” itirazına şu veciz ifade ile cevap verir: “O insan hiç düşünmüyor mu ki, o hiçbir şey değilken Biz onu yaratıp var ettik?”²⁹⁹

“İnsanın yaratılışı, dünyaya gelişi ve bu gelişme safhaları kendisinin hiç bir müdahale ve ilâvesi olmadan hep dışardan olmaktadır. Bu itibarla insanın geçirmiş olduğu yaratılış seyri, onun Allah’ı ve âhireti tasdik etmesi hususunda kendine en yakın ve en tesirli bir delildir. Kendi yaratılış seyrinin farkında olan bir insanın, ikinci dirilişinden şüphe etmesi düşünülemez. Toprakтан, canlı, düşünen, konuşan, duyan, anlayan şuur ve idrak sahibi insanı yaratan Allah, elbette toprak olmuş insanı yine ondan diriltebilir.”³⁰⁰

Bir Şeyi Yoktan Var Etmek, İkinci Defa Var Etmekten Daha Kolaydır

Kur’ân-ı Kerim, yine bu mukayese usûlü içinde insanların zihinlerini farklı bir zaviyeden uyandırmaya çalışır. Âhireti inkâr edenlerin, sık sık, “Biz, içinde hayat namına bir şey kalmamış kemik yığınlarına döndükten sonra mı, yeniden diriltilip hayata döndürüleceğiz?” şeklinde dışarı vurdukları şüphe ve itirazlarına karşı Kur’ân, Yüce Allah’ın kâinatta insandan daha büyük ve daha zor olan şeyleri yaratmış olduğunu hatırlatarak, bunun yanında insanların yeniden hayata döndürülmelerinin pek zor bir iş olmadığını bildirir.

299 Meryem, 19/66-67.

300 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 65.

Bu noktada Kur'ân, inkârcıların daha ciddî düşünmelerini temin maksadıyla ilk olarak şu soruyu yöneltir: “Siz ey haşri inkâr edenler: Düşünün, sizi yeniden yaratmak mı zor, yoksa gök âlemini mi? İşte bakın: Allah onu nasıl da sağlam bina etti.”³⁰¹

Bu âyetle insanlara âdetâ “Sizler tekrar tekrar, ‘Bu çürümüş kemikler nasıl canlandırılacak?’ diye sorup duruyorsunuz; şu muazzam semayı yaratan Allah için hiçbir şeyin güç olamayacağını düşünmüyor musunuz?” denilmektedir.

Kur'ân-ı Kerim, ilk adım olarak ‘İnsanın yaratılışı mı, yoksa bütün unsurlarıyla birlikte semanın yaratılışı mı daha zor?’ şeklinde ortaya koyduğu sorularla zihinleri önemli bir noktaya yoğunlaştırdıktan sonra, ikinci adım olarak da bu soruların cevabını bizzat kendisi verir: “Gökleri ve yeri yaratmak, insanları yaratmaktan daha büyük bir iştir, ama insanların çoğu gerçeği bilmezler.”³⁰² Yüksek ve mükemmel bir köşkü inşa eden birisi için, yıkılmış basit bir kulübeyi yeniden bina etmek nasıl daha kolay ise, aynen öyle de varlık olarak semalar ve yeryüzü karşısında son derece küçük bir yer işgal eden insanın yaratılış meselesi de koca kâinatın yaratılışı yanında bundan farklı bir şey değildir.

Kur'ân başka bir âyetinde, o denli büyüklüğü ile arz ve semavatı muazzam bir nizam ve ahenk içinde yaratıp devam ettirmeye kadir olan Allah'ın, ölümlerinden

301 Naziât, 79/27.

302 Mü'min, 40/57.

sonra insanları tekrar yaratmasının, zorluk adına zikre değer bir husus olmadığını şöyle ifade eder: “(Şimdi), semaları ve yeryüzünü Yaratan, onları (insanlar) gibisini yaratmaya kadir olmaz mı? Elbette kadirdir. O, çok bilen yaratıcıdır.”³⁰³

Başka bir misal daha verelim. Bir kimse harika işler yapan bir hükümdarın, halkının rahatça gezmesi için ibret veya gücünü göstermek için bir işaretle dağları kaldırdığına, memleketleri değiştirdiğine, denizi karaya çevirdiğine şahit olsa, sonra da yuvarlanan bir taşın o hükümdarın ziyafet için davet ettiği misafirlerin yolunu kestiğini duysa, birisi kendisine, “o hükümdar misafirlerinin yolunu kesen o taşı oradan kaldırabilir” dese, o kimse “hayır inanmam, kaldıramaz” diyebilir mi? İşte dünyayı, güneşi, ayı ve milyarlarca yıldızı yaratan, sapan taşı gibi evirip çeviren, top mermisinden daha hızlı hareket ettiren kudret sahibi bir Zat için âhirete giden misafirlerinin yolundan bu dünyayı nasıl kaldıracak ve dağıtacak denilebilir mi?

Başka bir misal daha: Olağanüstü güce sahip olan bir komutan hiç yoktan büyük bir ordu meydana getirirse, ordu bir müddet talimden sonra istirahat için dağılsa, birisi buna şahit olanlardan birine “O zat bir boru sesiyle askerleri istirahat için dağılan orduyu toplar. Mangalar, takımlar, bölükler, taburlar hemen ordu düzeninde toplanırlar” dese, o büyük ordunun ilk defa kısa bir zamanda toplandığına şahit olan kimse, “Hayır inanmam, bunu yapamaz” diyebilir mi?

303 Yâsin, 36/81.

Öyle ise kâinatın çeşitli yerlerden topladığı şeylerle insanı hiç yoktan yaratan Rabbimiz için -hâşâ- “Öldükten sonra dağılan yapıtaşlarını yaratmaya kadir değildir” denilir mi?³⁰⁴ denilmez elbette. O zaman kâinatı yoktan var eden Allah’ın, hiç şüphesiz ikinci kez diriltmeye de gücü yeter. Toprağa gömülen tohumlar çürüdükten sonra, Cenâb-ı Hak onları ikinci bir baharda yeniden nasıl diriltiyorsa, kabirlerde çürüyen insanı da ikinci bir bahar olan haşir günü tekrar diriltecektir.³⁰⁵

Ölme ve Dirilme Her An Oluyor

Kışta ölü gibi olan yeryüzünün ilkbaharda tekrar dirilmesi, Kur’ân’da öldükten sonra dirilişin imkân dâhilinde ve seyredilebilen bir vakıa olduğunu göstermek maksadıyla verilen en çarpıcı misaldir. Allah’ın yeryüzünde hâkim kıldığı bir kanunla her şey tekrar tekrar yenilenmektedir. Özellikle Kur’ân, bizlere bu noktada su ve onunla boy atıp gelişen bitkileri misal vererek, bununla dikkatleri şu noktaya çeker: ‘Her şey yok edilip tekrar geri döndürülüyorsa, insanın da öldükten sonra eski hâline döndürülmesi niçin mümkün olmasın?’

İçinde bulunduğumuz hayatın işleyişi, ölüm sonrası bir hayatın imkânına başlı başına bir delildir. Şöyle ki, kış ve bahar mevsimlerinin birbiri ardınca gelip geçmesi, ölüm ve diriliş hâdiselerini aylarca bize seyrettirmektedir. Benzerlerini daimî bir şekilde görüp seyrettiğimiz bir âlemde

304 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, 73,74.

305 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 25.

dirilişin meydana geleceğini çok görmemizin bir anlamı olabilir mi? Öldükten sonra dirilme ve haşr bundan öte bir şey midir? Yoksa insan kendi haşrini O'nun kudretinden uzak bir şey mi zanneder?

Böyle her baharda sayısız dirilme olayına sahne olan yeryüzüne bir kez ibret gözüyle bakabilen, kendisinin de öldükten sonra aynen bunlar gibi yeni ikinci bir âlemin baharında haşrolunacağını anlamada güçlük çekmeyecektir. Bu hususa işaret eden Kur'ân'da pek çok âyet vardır. Birkaçını zikredelim:

“Allah'ın rahmetinin eserlerine bir bak! Yeryüzünü ölümdünden sonra nasıl da diriltiyor. Bunları yapan (O Allah), şüphesiz ölüleri de diriltir. O her şeye kadirdir.”³⁰⁶

“O'nun âyetlerinden biri de şudur: Sen, toprağı boynu bükük (küp-kuru) görürsün. Onun üzerine bir su indirdiğimiz zaman, titreşir ve kabarr. Onu diriltten Allah, ölüleri de diriltir. O, her şeye gücü yetendir.”³⁰⁷

Yaratılışın birliğini göstermesi açısından Kur'ân'ın ölü arzı insanın dirilişine delil olarak getirmesi, önemli bir husustur. Zira o Mutlak Kudret, her zaman diliminde dünyanın şeklini hangi kanunla değiştiriyorsa, kıyamet gününde kâinatın şeklini de aynı kanunla değiştirir. Baharda ölmüş bütün ağaç ve bitkileriyle arzı, hangi kanunla diriltiyorsa, öldükten sonra da insanları aynı kanunla diriltir. Konuyla alakalı âyetlerin sonunda, “İşte böyle çıkartılacaksınız.”³⁰⁸

306 Rum, 30/50.

307 Fussilet, 41/39.

308 A'raf, 7/25.

veya “İşte çıkış da böyledir.”³⁰⁹ denilerek, biz insanlara ‘Nasıl ölü toprak canlanıyor, ağaçlara taze bir hayat geliyor ve bitkiler yerden çıkıyorsa, siz de kabirlerinizden öyle yeni bir can bulup çıkacaksınız.’ mesajı verilir.³¹⁰

Her Uykuyla Adeta Ölüp Dirilmiyor Muyuz?

Yeniden dirilmenin imkânı konusunda inkârcılar, “Öldükten sonra yeni bir bitkisel hayatın mümkün olabileceğini kabul edelim; ama hislerin ve şuurun vücudumuzla alâkası kesildikten sonra, insanî hayatımız yeniden tekrar nasıl başlayabilecektir?” diyerek bunun imkânsız olduğunu belirtirler. Onların bu itirazına karşı, Kur’ân günlük bir tecrübe olan uykuyu hatırlatmıştır. Zira ard arda gelen uyku ve uyanıklık hâlleri, ölümden sonra da hayatın olacağı hususunda bizlere güzel bir örnek teşkil eder. Yeniden dirilişin ispatı için bundan daha fazla bir ikna gücü istenemez. Kur’ân’da şöyle buyrulur:

“O’dur ki, geceleyin sizi öldürür gibi uyutur, gündüzün ne işlediğinizi bilir; sonra da belirlenmiş bir süre geçip tamamlansın diye gündüzün sizi diriltir. Yine dönüşünüz O’nadır; (ve yine) O, dünyada yaptıklarınızı size haber verecektir.”³¹¹

İnsanların -uykudan sonra uyandıkları gibi- öldükten sonra dirileceklerini ifade eden bir başka âyet ise, Zümer sûresinde yer almaktadır: “Allah, ölümleri vaktinde canları

309 Kaf, 50/11.

310 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 24-25.

311 En’am, 6/60.

alır; ölmeyeni de uykusunda (bir tür ölüme sokar.) Böylece kendisi hakkında ölüm kararı verilmiş olanın (ruhunu) tutar, diğerini ise kararlaştırılan vakte kadar salıverir. Şüphesiz bunda, düşünebilen bir kavim için önemli ibretler vardır.”³¹²

Bu âyetler ölüm ve uyku arasındaki benzerliği, yani uyanma ve ölümden sonraki diriliş arasında bulunan benzerliği açıklamaktadır. Uyku, zayıf ve küçük bir ölüm; ölüm ise, büyük ve şiddetli bir uykudur. Her iki durumda da insan ruhu için bir hayattan başka bir hayata geçiş söz konusudur. Uyuyup uyanma ile ölüm ve dirilişin benzerliğine hadis-i şeriflerde de vurgu yapılmıştır. Meselâ, bir Nebvî beyanda uykuya yatarken “Allah’ım, Senin isimle ölüyor ve diriliyorum!” kalkarken “Bizi ölümümüzden sonra dirilten Allah’a hamd olsun!”³¹³ şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Uyuma ve uyanma hadisesinin yaratıcısı olan Yüce Allah, bu ikisi arasında vuku bulan ‘rüya’ gerçeğiyle de bu husustaki şüpheleri izale sadedinde düşüncelerimize ayrı bir ufuk açmaktadır. Şöyle ki O, hislerimizi bu âlemden çekip bizi başka bir âlemin seslerine ve renklerine bağlayıp gezdirmekle, bu üç boyutlu maddi çeperlerin kuşattığı âlemden başka farklı âlemlerin de var olduğunu insana bizzat yaşatarak göstermektedir. Her gece ölümün bir nevi küçük kardeşi olan uykuya dalan ve her sabah yeniden dirilircesine dünyaya gözünü açan insan, kıyametin ve haşrin alâmetlerini her gün seyrediyor demektir.

312 Zümer, 39/42.

313 Buharî, Tevhid 13.

Görüldüğü gibi insan, öldükten sonra dirilişin bir benzerini, uyuma ve uyanması ile fiilen yaşamaktadır. Kur'ân, ölümle uyku, dirilişle uyanma arasındaki bu benzerliği gündeme getirmek suretiyle şu mesajı verir: Allah insanı nasıl uyutuyorsa, öyle öldürür; nasıl da uyandırıyor öyle diriltir.

Âhiret Hayatı Niçin Gerekli?

“İnsanın yaratılışının önemli gayeleri vardır ve bu yaratılışta Yüce Yaratıcı'nın pek çok hikmetlerinin olduğu açık bir gerçektir. Sürekli değişen ve her an yenilenen bir dünyada yaşıyoruz. Her şeyin bir noktaya, bir sona doğru seyrettiğini görüyoruz ki, varılacak bu son nokta, yaratılış gayesinin ve bu istikametteki çabaların anlam kazanacağı âhiret hayatından başkası değildir.

Buradan hareketle diyebiliriz ki, Allah'ın, salih kullarının amellerini karşılıksız bırakması, -O'nun hikmetine uygun olmayan bir durumun ortaya çıkması demek olduğundan- düşünülemez. Zira böyle bir durumda, hayır ve şer, iyilik ve kötülük farkı ortadan kalkacak; iyi ile kötü arasında mücadele veren insanın çabası bir anlam ifade etmeyecektir. Öyleyse, insanların yapmış olduğu salih amellerin karşılığını görebilmeleri için, ölüm sonrası bu hayatın ötesinde başka bir hayatın varlığı gerekmektedir. Zira mazlum bir insan katiyen bilir ki, burada yapılan zulümler zâlimin yanında kar kalmayacaktır. Büyük bir mahkeme açılarak inceden inceye her

şey hesaba çekilecek; zâlim cezasını, mazlum ise mükâfatını görecekler.”³¹⁴

İkinci olarak, eski-yeni, medenî-gayr-i medenî, bilgili-bilgisiz herkeste, dünyada iken elde edilemeyen adaletin gerçekleşmesi konusunda bu âlemin ötesinde bir başka hayatın varlığına dair ilhama benzeyen gizli bir şuur hâli mevcuttur. İnsan fitratından sökülüp atılması mümkün olmayan bu şiddetli duygunun mercii, en son tahlilde bütün asılların aslı olan Yüce Allah'tır. Öyleyse Cenab-ı Hak, insanların fitratına yerleştirdiği bu duygunun gereği olarak, adaletin bir gün hükmünü tam icra edeceği ve bugünkünden daha mükemmel olan bir hayat sahası yaratacaktır.

Bu itibarla “Ceza ve mükâfat olarak vicdanî ıstırap ve vicdanî tatmin insan için yeterlidir, âhiret düşüncesine gerek yoktur.” şeklinde gündeme getirilen bir yaklaşımın tutarsızlığı üzerinde durmamız gerekmektedir. Böyle bir yaklaşımın, âhiret hayatına duyulan ihtiyacı ortadan kaldırmayacağını ileri sürmenin makul hiçbir temeli yoktur. Sözgelimi, bir kimse suçsuz bir insanı öldürmüş ve bu öldüren de hemen bir kaza dolayısıyla ölmüşse, bu kişi o suçtan ıstırap çekmek için ne zaman fırsat bulacaktır? Veya bu şahıs, hak ve adalet gibi bir değer uğrunda savaşıp can vermişse, bu kişinin kalbinde duyması gereken itminan mükâfatı ne zaman gerçekleşecektir?

Görülüyor ki, bu dünyada her suçta tam tamına bir ceza ve her iyiliğe tam tamına bir mükâfat verilemiyor. Bu itibarlardır ki, aklın insanı ulaştırdığı en son nokta, âhiretin

314 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 47.

vuku bulmasının gerekliliğidir. Kur’ân-ı Kerim, “Zerre miktar bir hayır işleyen de, şer işleyen de onun karşılığını görecektir.”³¹⁵ diyerek, zerre miktar hayır işleyenin hayrının mükâfatını; ve zerre miktar şer işleyenin de şerrinin cezasını göreceğini ilân etmekte ve insanlara bu mesuliyet duygusunu aşlamaktadır. İnsanlar bu iman ve inanca sahip olduktan sonra, artık ona “İstedğini yap!” denebilir. Zira vak’a ve realite, yapılan herşeyin aynen karşılık göreceği katiyetini ifade etmektedir. Bu anlayışta bir insan, alnını ak, yüzünü pâk edecek ve ötede onu mahcup edip yere baktırmayacak işler yapma lüzumunu duyacaktır.³¹⁶

Üçüncüsü, insanlar arasında pek çok ihtilaflar vardır ve bunlar çözüm bulamamıştır. Gerek inat ve nefret gibi önyargıların, gerekse yanlış zihnî tavırların ürettiği ihtilâfların, ne söz meclislerinde ne de harp meydanlarında çözülebilmesi mümkün değildir. Öyleyse, her şeyin kesin ve son bir hükümle karara bağlanacağı bir gün gerekir ki, insanlar hayatları boyunca daldıkları tartışmalarda yatan hakkın ve bâtılın iç yüzünü öğrenebilsinler. Bu ise, ancak, her şeyi, en iyi bilen ve görüp gözeten Allah’ın huzurunda gerçekleşebilir.

Âhîret hayatının zaruretine esas teşkil eden bu husus, Nahl sûresinde şöyle açıklanır: “Onlar vargüçleriyle yemin ederek: “Allah, ölen kimseyi diriltmez!” dediler. Hayır, diriltecek! Bu O’nun verdiği kesin bir sözdür, fakat insanların ekserisi bunu bilmezler. Diriltecek ki hakkında ihtilaf ettikleri o ba’s, o diriliş gerçeğini meydana çıkarсын

315 Zilzâl, 99/7-8.

316 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 3.

ve bunu inkâr edenler de kendilerinin yalancı olduklarını bilsinler.”³¹⁷

İnsan Ruhunda Bulunan Sonsuz Yaşama Arzusu Âhireti İspat Ediyor

İnsan ruhundaki sonsuzluk arzusu, âhiretin varlığını gösteren çok kuvvetli psikolojik bir delildir. Su ile susayan insan arasında özel bir alâkanın bulunması gibi, insanın da ruhunda ebedî bir hayat arzusunu hissetmesi, esasında böyle bir şeyin mevcudiyetine büyük bir delil teşkil etmektedir. Bu psikolojik arzu, sonumuzun âhiredi gerçeğiyle olan alâkasını kuvvetlendirmektedir. İnsanlık tarihi, ondaki bu fitrî duygunun tezahürlerini gösteren örneklerle doludur.

Aslında insanın düşünmeden ilk bakışta ‘bir yok oluş’ gibi telâkki ettiği ölümden ürkmesi bile, onun bu ebediyet duygusuna olan derin arzusundan kaynaklanmaktadır. Fıtrattan yükselen bu ses, insanın ebed için yaratıldığını gösterir. Her insan, kendinde yok olmayı istemeyen bu fitrî duyguyla, gelip geçici iğreti bir hayat için değil de, ebedî, yok olmayan bir hayat için yaratıldığını hisseder ki, bu his ve şuur da fanî bir hayattan sonra ebedî bir hayatın varlığının açık bir işaretidir.

En kötü var olma bile yokluktan iyidir. Filozof M. Unamuno, yok olmanın kör talihinden kurtulup var olmaya devam edebilmek uğrunda, insanların her türlü işkenceye katlanabileceğini şu çarpıcı sözleriyle dile getirir: “Yok

317 Nahl, 16/38-39.

olmaktansa, ebediyyen Cehennem’de yanmaya razıyım. Çünkü hiçbir şey bana, yokluğun kendisi kadar korkunç görünmemiştir.”³¹⁸

Bir başka âlemde de olsa, hayatın ebediliğini arzu etmek, insanların ruhunda hafife alınması mümkün olmayan güçlü bir duygudur. Şüphesiz ruhumuzun derinliklerinde şiddetle arzulayıp duyduğumuz bu duygu, insanlığın varlığında mevcut aslı/fitrî bir duygunun yankısı mahiyetindedir.

Sonuç, maddî yönüyle bile insanı tatmin edip cevap veremeyen dünyanın, onun hayal ve ebedî yaşama arzusu gibi kâinatı kuşatacak istidat ve kabiliyetlerine cevap vermesi düşünülemez. Öyleyse dünyada bu duygularının karşılığını göremeyen insan, onların karşılığını başka bir âlemde görecektir.

Rahman ve Adl İsimleri Âhiretin Olmasını Gerektirir

Rahman, rahmeti bütün varlıkları kuşatan demektir. Allah’ın bu isminin neticesi olan rahmet, bütün kâinatı kuşatmıştır. Cenab-ı Hak son derece merhametlidir. Rabbinizin kullarına olan merhametini şu hadis çok güzel ifade eder:

Nebiler Nebisi saâdet meclisinde oturuyordu. Mescide bir esir grubu getirildi. O sırada Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir kadının yana yakıla bir şeyler aradığını gördü.

318 Migvel de Unamuno, Yaşamın Trajik Duygusu, s. 20.

Kadın yakaladığı her çocuğu sinesine basıyor, kokluyor sonra bırakıyordu. Sonra kendi yavrusunu buldu, bağrına bastı. Doyma bilmeden onu öpüyor, kokluyor, tekrar bağrına basıyordu. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu manzara karşısında gözleri doldu. Hıçkıra hıçkıra ağlayarak parmağıyla yanındakilere bu kadını gösterdi ve: “Şu kadını görüyor musunuz?” dedi. Sahâbî cevap verdi: “Evet Ya Rasulallah!” Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tekrar: “Bu kadın kucağındaki çocuğunu ateşe atar mı?” diye sordu. Sahâbî “Hayır ya Rasulallah!” karşılığını verdiler. Ve işte bunun üzerine İki Cihan Serveri şu hikmet dolu sözleri söyledi: “Allah o kadından daha şefkatlidir, kullarını cehenneme atmaz.”³¹⁹

İşte kulunu cehenneme atmayan ve bu kadar şefkatli olan Allah, buradaki rahmâniyet ve rahîmiyetine zıt olarak bir kulunu bir daha dirilmemek üzere yokluğa atar mı? Evet, ebedî cehennem dahi, yok olmaya kıyasla insanın ruhunda cennet kadar kıymetlidir. Yokluk, cehenneme dahi rahmet okutacak ve insanın ebediyet isteyen ruhunu feriyat ettirecek, tarifi mümkün olmayan müthiş bir azaptır.³²⁰

Buradan anlaşılmaktadır ki, Cenab-ı Hakk’ın isimlerinin yüzde yüz tecelli edeceği bir saadet yurdu vardır. Allah’ın Rahman ve Rahim isimlerinin dünyada çok küçük bir cilvesi tecelli ettiğine göre tamamının tecelli edeceği bir yerin olması zaruridir. O yer ise ayet ve hadislerin bildirilmesiyle âhirettir.

319 Buhari, Edeb, 18; Müslim, Tevbe, 22.

320 M. Fethullah Gülen, Ölüm Ötesi Hayat, s. 35-36.

Eğer âhîret olmazsa, gündüzü ışığıyla dolduran güneşi inkar etmek gibi, Allah'ın kâinatta tecelli eden ve görünen rahmetini de inkar etmek icap eder. Çünkü lezzetin hakiki lezzet, nimetin hakiki nimet olması, bitmeyip devam etmesindedir. Elemin son bulması insana lezzet verdiği gibi, lezzetin ve nimetin bitmesi, hatta bunun düşünülmesi dahi acı verir. Bunun içindir ki, insan acının çabuk bitmesini isterken, lezzet ve nimetin bitmesini arzu etmez. Âhîret olmasa dünya hayatının bir gün mutlaka bir işkence aleti, en latif nimetlerden sayılan şefkat ve sevgi, ebedî bir ayrılık düşüncesiyle, büyük bir elem ve azap vasıtası olur. Kullarına bu kadar ih-sanda bulunan Allah, âhîreti getirmemekle kullarını bu acılar içinde kıvrandırır mı? Bu, O'nun rahmetine uygun düşer mi?

Aynı zamanda Cenab-ı Hak adalet sahibidir. Mesela her canlıya uygun olan rızkın verilmesi O'nun Adl isminin tecellisidir. Öyle ise en küçük canlının imdanına koşan ve ihtiyacını gideren adalet sahibi bir Allah'ın, büyük bir mahluk olan insanın ebedî yaşamak gibi, en büyük bir ihtiyacını ihmal etmesi, vermemesi düşünülemez. Evet, her insan ebedî yaşamayı arzular ve ister. Fakat bu isteğine dünyada iken kavuşamaz. Öyle ise insanın bu büyük isteğinin karşılandığı bir yer elbette olacaktı. İşte insanın ısrarla istediği ebedî hayat âhîret hayadır.³²¹

Âhîret Hayatının Devreleri

Vefat edip gözlerimizi bu dünyaya kapattıktan sonra farklı bir âleme uyanacağız. Bu âlemde bizi değişik duraklar beklemektedir. Şimdi onların üzerinde kısaca duralım.

321 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, s. 57-81, Mesnev-i Nuriye, 34-44.

İlk Durağımız Kabir Hayatı

Ölümden sonraki hayat iki aşamada gerçekleşecektir. Bir diğer ifadeyle insan, ölümden sonra iki âlemde geçecektir. Birincisi dünya gibi sona erecek olan kabir âlemi, diğeri, hiç bir şekilde sona ermeyecek olan âhiret âlemidir. Kabir hayatı, berzah hayatı diye de anılır.

Berzah, kelime itibarıyla, iki şey arasındaki perde, set ve engel demektir. Terim olarak ise; ölümden sonra ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi, dünya ve âhiret arasındaki koridor, bir bekleme salonu mânâlarına kullanılmaktadır. Berzah, dünyayla âhiret arasında bir köprüdür. İnsanın ölümüyle kabir hayatının başlayacağını bildirildiği bir hadis-i şerifte ise şöyle buyrulur: “Kabir (berzah), âhiret duraklarının ilkidir. Orada kurtulana ondan sonrası daha kolaydır. Eğer orada kurtulamazsa ondan sonrası daha zordur.”³²²

Her insan ister normal bir ölüm sonucunda toprağa verilmiş olsun, ister boğularak denizde kalsın, ister yanarak külü havaya karışsın, mutlaka kabir hayatını yaşayacak ve arkasından diriltilecektir. Bu ara âlemde inkârcılar acı ve sıkıntılı bir hayat, inananlar ise amellerinin durumuna göre mutlu ve sıkıntısız bir hayat geçireceklerdir. Hadislerde, münker ve nekîr adlı iki meleğin insanlara ‘Rabbin kimdir? Peygamberin kimdir? Kitabın hangisidir?’ şeklinde sorular yönelteceği ve alacakları cevaplara göre onlara muamele edeceği haber verilir.³²³

322 Tirmizi, Zühd, 5.

323 Tirmizi, Cenaiz, 70; Müsned, 3/126.

Berzaha Zaman Kavramı Var Mıdır?

Berzah için bir zaman sözkonusudur. Fakat, orada dünyaya göre değil de oraya ve âhîret ölçülerine göre bir zaman vardır. Mahşerde de zaman vardır. Âhîret için bazen “zaman üstü” denmesi, insanın büyük ölçüde başına gelecek şeyleri orada görmesi açısından dır.

Ayrıca, hasta bir insanın geceyi kıvrana kıvrana, her dakikayı bir saatmiş gibi duya duya geçirmesiyle, çok yorgun yatan ve ne zaman sabah olduğunun farkına varamayacak kadar kesintisiz uyuyan bir insanın zamanı algılamaları da farklı farklıdır. Aynen öyle de, berzaha müminler namazlarını, Kur’ân’larını, Allah yolundaki hizmetlerini, gönüllerine huzur ve sevinç verici birer dost olarak bulurlar. Cennet’e ait pencereler açılır; nazarlarına hoş manzaralar, güzel tablolar arz edilir ve cennetlerini seyredip dururlar. Dünyada çirkin yaşayanlara gelince, onların göreceği şeyler de çirkin olur ve onlara Cehennem gösterilir. Biri, kıyametin bir an önce kopmasını arzularken, diğeri hiç kopmamasını ister. Berzah âleminde kıyamet koştuktan sonra ne kadar kalınacağını ise ancak Allah (celle celâluhû) bilir.³²⁴

Haşir Meydanında Toplanıyoruz

Lûgatte, toplamak, bir araya getirmek ve sevk etmek mânâlarına gelmekte olan haşir, dinî bir ıstılah olarak, kıyamet gününde diriliş müteakiben bütün yaratıkların toplanmasını ve toplanma yerine sevk edilmesini ifade etmektedir.

324 M. Fethullah Gülen, Kırk Testi, s. 122.

Kur'ân, haşrin, bütün insanların bir araya toplandığı³²⁵ ve gerçekte kimin kazanıp kimin aldandığının ortaya çıkacağı bir gün olduğunu bildirir.³²⁶ Yine Kur'ân'a göre, haşir yerinde (mahşerde) toplanacak olan insanların görecekleri muamele, dünyadaki yaşayışlarına göre olacaktır. Nitekim Kur'ân'da, burada Allah'tan yüz çevirenlerin o gün kör olarak haşrolunacağı, kâfirlerin yüzlerinin siyah ve kederli, mü'minlerinkinin ise parlak ve sevinçli olacağı³²⁷ haber verilir. Mahşerde haşrolunacakların durum ve halleriyle ilgili Allah Rasulü'nden (aleyhissalatu vesselâm) gelen hadislerde ise mahşerin beyaz ve parlak bir düzlük olduğu, insanların çıplak, yalınayak, sünnetsiz ve kusursuz olarak haşrolunacağı bildirilir.³²⁸

Kıyametin kopması ve dirilişin vuku bulmasından sonra mahşerin safhaları başlar. Bunları sırasıyla kısaca ele alalım.

Amel Defterlerimiz Dağıtılıyor

İnsanların mahşer denilen alanda bir araya getirilmemesinden sonra, kendilerine dünyada iken sarf ettikleri her bir sözün ve yaptıkları her bir işin kaydedildiği amel defterleri dağıtılır. Bu defterlerin mahiyeti bilinmemektedir. Bu itibarla onların bu dünyadaki defterlere benzetilmesi isabetli bir yaklaşım olmaz. Melekler tarafından tutulmuş bu defterler/kayıtlar hakkında Kur'ân'da şöyle buyrulur:

325 Hud, 11/103.

326 Teğabun, 64/9.

327 Âl-i İmran, 3/106-107.

328 Buhari, Rikak, 44, 45.

“İşte herkesin hesap defteri önüne konuldu. Mücrimlerin defterdeki kayıtlardan korktuklarını ve şöyle dediklerini görürsün: “Eyvah bize! Bu deftere de ne oluyor? Ne küçük, ne de büyük, yazılmadık hiçbir şey bırakmamış!” Böylece yaptıkları her şeyi yanlarında buldular. Şu kesin ki Rabbin kimseye zulmetmez.”³²⁹

Kur’ân-ı Kerim, amel defterlerinin cennetliklere sağdan, cehennemliklere soldan veya arkadan verildiğini bildirir. Defteri sağdan verilenlere ashab-ı yemin, soldan veya arkadan verilenlere ise ashab-ı şimal adı verilir. Defterlerin sağdan verilmesi iyi bir sonucun, soldan verilmesi de azabın habercisidir.³³⁰

Hesaba Çekilme Başlıyor

Mahşer yerinde herkesin Allah nezdindeki yerine ve derecesine göre uzun yahut kısa süren bir bekleyişi olacaktır. Burada insanlar, aracı olmaksızın Allah tarafından hesaba çekilecektir. Hadis-i şeriflerde mü’minlerin sorulan sorulara kolaylıkla cevap vereceği bildirilirken, inkârcıların ise, inceden inceye bir hesap ve sorgulamadan geçirileceği haber verilir.³³¹

Hesap ve sorgulama sırasında amel defterlerinden başka, gerektiğinde insanların uzuvları³³² ve yeryüzü de insanın yaptıklarına şahitlik edecektir.³³³ Zerre miktar

329 Kehf, 18/49.

330 İnşikak, 84/7-11.

331 Buhari, Rikak, 49.

332 Fussilet, 41/21.

333 Zilzal, 99/4.

hayır işleyenin mükâfatını, kötülük işleyenin cezasını göreceği sorgu ve hesap sırasında insanlar, şu beş şeyin hesabı sorulmadan bırakılmayacaklardır:

- a. Ömrünü nerede tükettiği,
- b. Gençliğini nasıl geçirdiği,
- c. İlmini hangi yolda kullandığı ve onunla nasıl amel ettiği,
- d. Malını nerede kazanıp nerede harcadığı,
- e. Bedenini nerelerde kullanıp yıprattığı.³³⁴

Mîzanda Amellerimiz Tartılıyor

Mîzan, kelime olarak terazi anlamına gelir. Mizandan bizim anlamamız gereken ise, Allah'ın takdir ettiği tarzda amellerin tartılmasıdır. Yalnızca Allah'ın keyfiyetini bildiği bu mizan hakkında bir fikir yürütmemiz mümkün değildir. İç yüzünü bilemediğimiz bu hususi tartıda, iyilikleri kötülüklerinden ağır gelenler kurtuluşa erecek, hafif gelenler ise Cehennem'e gideceklerdir.³³⁵

Sırat Köprüsünden Geçiyoruz

Cehennem üzerinde bulunan, herkesin üzerinden geçeceği ve geçmeye muvaffak olamayanların Cehennem'e düşeceği bir köprüdür. Sıratın gerçek mahiyeti hakkında da kesin bir şey söylemek zordur. Ancak böyle bir geçiş, Allah'ın bildiği ve takdir ettiği keyfiyette mutlaka olacaktır. Hadis-i şeriflerde, Cehennem'in üzerine kurulacak sıratın

334 Tirmizi, Sıfatu'l-Kıyame, 1.

335 Karia, 101/6-9.

ilk geçenin Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ümmeti olacağı ve bu geçiş esnasında insanların amellerine göre bir kolaylık veya zorluk yaşayacakları bildirilir.³³⁶

Geçilmesi iman ve amel sahipleri için gayet kolay, inkârcılar için ise oldukça çetin olan bu köprüyü, insanın dünya hayatı boyunca iyi ya da kötü amelleriyle inşa ettiği bir köprü olarak yorumlamak da mümkündür. Şöyle ki, insanın buradaki amelleri onun önüne köprü olarak konur. Bu cümleden olarak, onun güzel amelleri onu Cennet'e ulaştıracak sağlam bir köprü vazifesi görürken, yanlış ve bozuk amelleri ise onun Cehennem'e düşmesine sebep olacak çürük bir köprü fonksiyonu görür. Doğrusunu Allah bilir.

Efendimiz'in Kevserine Kavuşuyoruz

Hadislerde bildirildiğine göre Kıyamet gününde her peygambere ihsan edilecek bir havuz vardır. Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) verilen havuzun suyu ise, rengi süttten beyaz, kokusu miskten daha güzel olup bu sudan bir kere içen bir daha susamayacaktır. Kıyamet gününde bu havuzun başına ilk varıp ondan su içen Rasûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) olacaktır. Sırasıyla Allah yolunda çaba sarf eden ve İslâm'a hizmette bulunan mü'minler bundan istifade edeceklerdir. Hadislerde havuzun başında cereyan edecek hadiselerle ilgili olarak bilgiler de yer alır. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) burada ümmetini beklerken, hayattayken gördüğü ve bildiği

³³⁶ Buhari, Ezan, 129.

bazı insanların Cehennem'e doğru götürüldüğünü gördüğünde, "Onlar benim ashabım ya Rabbî!" diye ızdırap duyacağı, bunun üzerine O'na onların istikametlerini koruyamayıp sonradan geriye (eski hallerine) döndükleri, çizgi dışına çıktıkları haber verilecektir.³³⁷

Kur'ân'da "Şüphesiz ki biz sana Kevseri verdik."³³⁸âyetinde geçen Kevser de, tefsirlerde umumiyetle havuz olarak yorumlanmıştır. Bu sebeple de Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) kıyametteki havuzu için, 'Havz-ı Kevser' denilmiştir.

Ve Cennet...

Lügatte, yeşilliklerle ve ağaçlarla örtülü yer/bahçe anlamına gelen Cennet, dinî terminolojide, sürpriz nimetlerle donatılmış olan ve mü'minlerin içinde ebedî olarak kalacakları âhiret yurduna verilen isimdir.

Cennet ve oradaki hayat sonsuzdur. Bu hayatın sonsuz olması insanlara asla bıkkınlık vermeyecektir. Çünkü cennet sürprizler diyarıdır. Bu hayata mazhar olanlar bir kısım hikmetlere binaen dünya hayatlarında kin, nefret ve usanç gibi, fitratlarına konulan negatif duygulardan soyutlanacaklardır. Kur'ân, insanın bu dünyada bir kısım hikmetler için fitratına konulan bu duygularından âhirette arındırılacağını bildirir. Meselâ, dünyada kalbe sirayet eden gıllın (kin duygusunun) kalbden sökülüp atılacağı hususu bir âyette şöyle ifade edilir: "Öyle bir halde ki içlerinde kin kabilinden ne

337 Buhari, Fiten, 1.

338 Kevser, 108/1.

varsa hepsini söküp çıkarırız, önlerinden ırmaklar akar.”³³⁹
Bu itibarla onlar her anı, mutluluk ve neşe içinde yaşayacaklardır.

Cennet’i pek çok özelliğiyle dikkatlerimize arz eden Kur’ân âyetlerinin tasvirleri yanında³⁴⁰ Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi ve sellem) Cennet’le ilgili şu beyanı da ona inananları oldukça heyecanlandıran bir müjdedir: “Allah buyuruyor ki: Salih kullarım için ben, Cennet’te hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve insan tasavvurlarını aşkın şeyler hazırladım.”³⁴¹

Tek kelime ile ifade edecek olursak, Cennet sürprizler diyandır ve Allah’ın kullarına olan sınırsız rahmet ve lûtfunun bir tecellisidir. Bu itibarla, hiçbir kulun kendi ameliyle orayı hak etmesi mümkün değildir. Yani insanın yapmış olduğu ameller asla Cennet’in elde edilmesine yetmez. Dahası, bir insanın ibadetleri -gelecekte kendisine verilecek olan Cennet bir tarafa- Allah’ın önceden kendisine vermiş olduğu nimetlerin binde birini bile karşılayamaz. Nitekim bu hususa bir hadis-i şerifte şöyle dikkat çekilmektedir:

“Rasûlullah Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm) ... ‘Şu muhakkak ki, hiçbir kimseyi kendi ameli Cennet’e girdiremez.’ buyurunca, sahabiler, ‘Seni de mi kendi amelin girdiremez ya Rasûlallah?’ dediler. Bunun üzerine Efendimiz, ‘Allah’ın (kullarını) kucaklayan/kuşatan rahmet ve mağfireti olmazsa beni de (kendi amellerim oraya götüremez) buyurdu.”³⁴²

339 A’raf, 7/43.

340 Âl-i İmran, 3/133; Kehf, 18/21; Yasin, 36/56.

341 Buhari, Tefsir, 32.

342 Buhari, Rikak, 18.

Rabbimizin Cemalini Göreceğiz

Cennette bulunanların nail olabileceği en büyük mutluluk ve nimet ise, Allah'ın kendisini kullarına göstermesidir. Allah (celle celâluhû) bu durumu bizzat kendisi bize haber verir: “Yüzler vardır o gün pırl pırl... O güzel ve Yüce Rab’lerine bakakalır...”³⁴³ Bu âyetin anlamının bu şekilde anlaşılması gereğini destekleyen sahih bir rivâyette ise şöyle buyrulur: “Muhakkak ki siz şu Ay’ı gördüğünüz gibi, Rabbinizi de göreceksiniz ve orada izdihamdan ötürü birbirinize zarar vermiş de olmayacaksınız.”³⁴⁴

Yukarıdaki hadis-i şerifte Allah'ın mü'minler tarafından Ay'ın görülmesi gibi görüleceği belirtiliyor. Esasında bu ifade, Allah'ın görülmesi hususunda belirebilecek bir şüpheyi kesin bir cevapla ortadan kaldırmak içindir; yani Allahın mutlaka görüleceğini vurgulayan bir ifadedir. Yoksa insanların, Allah'ın zatını olduğu gibi görecekləri/idrak edecekləri anlamına gelmez. Böyle düşünmeye “Gözler O’nu idrak edemez, O gözleri idrak eder.”³⁴⁵ âyeti de izin vermez. Zira yaratılan, Yaratanını hiçbir zaman olduğu gibi ihata edemez. Bu mesele üzerinde daha önce durmuş-tuk. Şu hâlde keyfiyeti bizce meçhul olan bir şekilde Cennet’teki her bir mü'min, dünyada imanını inkişaf ettirdiği ölçüde Allah'ı görecektir. Buna göre, herhangi bir mü'minle, peygamberlerin Allah'ı görmeleri farklı bir şekilde olacaktır.

343 Kıyame, 75/22-23.

344 Buhari, Mevakif, 16.

345 En'am, 6/103.

Cehennem de Var

Kelime olarak “derin kuyu” anlamına gelen Cehennem, âhirette kâfirlerin devamlı olarak, günahkâr mü’minlerin de günahları ölçüsünde cezalandırılmak üzere kalacakları azap yeridir. Kur’ân’da -farklı yanlarına dikkat çekmek üzere- Cehennem için nar, cahîm, hâviye, saîr, lezâ, sakar ve hutame gibi çeşitli isimler kullanılmıştır. Allah’ı bilerek inkâr edenleri bu azap ebedî olarak kuşatacaktır.³⁴⁶ Günahkâr mü’minler ise, burada sürekli olarak kalmayacaklar, cezalarını çektikten sonra Cennet’e konulacaklardır.³⁴⁷

Bu arada sınırlı bir ömürde, sınırlı sayıdaki inkâr ve isyanların karşılığının, ebedî bir azap olması, Allah’ın adalet ve merhametiyle telif edilemez gibi bir düşünce de akla gelebilir. Şu bir gerçek ki, her bir mevcudun/yaratığın Yaratıcı’sından ötürü kazanmış olduğu büyük bir değeri vardır. Zira her şey, Allah’ın eşsiz bir sanat eseri olup kendilerine has bir dil ile Allah’ın varlığını, birliğini ve güzel isimlerini ilân edip dururlar. İşte inkârcılığı meslek edinen bir insan Allah’ın vazifeli birer memuru olan bu varlıkları yüksek makamlarından indirip, görevsiz, anlamsız bir dereceye düşürmüş olmaktadır. Her bir mevcut kendi diliyle “Allah vardır, birdir, her şeyin sahibidir, biz de O’nun emir, izin ve kudretiyle hareket eden vazifeli memurlarıyız ve de engin mânâlar ifade eden, mesajlar taşıyan birer mektuplarıyız” derken, kâfir bu gerçeği inkâr etmekle dehşetli bir suç işlemektedir.

346 Nisa, 4/169.

347 Buhari, Rikak, 51.

Böylesi bir hakaret sınırlı bir zaman diliminde de olsa, neticesi büyük bir cinayet olduğu için, azabı da o ölçüdedir. Meselâ, iki saniyelik gayet sınırlı bir zaman diliminde tetiğe basarak iki kişiyi öldüren bir kişinin cezası, yalnızca iki saniyelik bir ceza değildir, hayat boyu bir cezadır. Kâfirin suçu ise, adam öldürmekten bin kere daha dehşetlidir, çünkü o böyle bir inkârla sayısız yaratığın temsil ve ilân ettikleri mânâ ve mesajları âdeta öldürüp ortadan kaldırmak gibi bir cinayet işlemektedir. Hâsılı, kâfirin her bir inkârı ebedî olan bir gerçeği inkâr etmek demek olduğundan, Yüce Yaratıcı'nın rahmetinden ebedî bir şekilde mahrumiyeti netice verecektir.³⁴⁸

Cehennemle alâkalı olarak vurgulanması gereken bir diğer husus da şudur: Gerek Kur'ân-ı Kerim'in gerekse hadis-i şeriflerin çizmiş olduğu cismanî tablolardan kolayca anlaşılacağı üzere, cehennem azabını ruh, bedenle birlikte çekecektir. Bununla birlikte ateş azabının da iç yüzünü tamamıyla bilmemiz mümkün değildir, zira bize sözü edilen bu âlemin, yaşadığımız âlemlerle bir benzerliği olsa da, onun aynısı olmadığı muhakkaktır.

Âhiret İman Etmenin İnsana Kazandırdıkları

Âhiret akidesinin beşerin huzur ve saadetini temin bakımından ifade ettiği önemi her türlü izahın üstünde bir değere sahiptir. Zira âhiret iman etmenin, çocuklar, ihtiyarlar, engelliler, gençler musibete maruz kalan insanlar

348 Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, s. 276.

üzerinde pek çok faydaları vardır. Şimdi bir fikir vermesi açısından o faydalardan sadece bazıları üzerinde duralım.

Ölüm, çocukların körpe dimağında çok büyük yaralar açar. âhirete iman olmazsa, çok sevdiği, birlikte oynadığı arkadaşının ölümü çocuğu çok sarsar. Sevdiği arkadaşını toprağın altında böceklerin yediğini, bir daha onu hiç görmeyeceğini düşünür, dehşete kapılır. Annesinin, babasının veya kardeşinin ölümüyle daha da sarsılır. Fakat âhirete iman imdada yetişse, kendisine verilen telkinlerle üzüntü yerine sevinç hisseder. Âhirete iman sayesinde kendisine söylenilen sözlerin tesiriyle şöyle der: “Kardeşim veya arkadaşım öldü. Cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi yaşar. Orada istediği her yeri uçarak dolaşır, istediği her şeyi yer, içer. Annem öldü, fakat Allah’ın rahmetine gitti. Beni cennette yine kucağına alıp sevecek. Ben de orada sevgili anneceğimi göreceğim.”

Âhirete imanın tesellisi insanlığın dörtte birini oluşturan ihtiyarların da imdadına yetişir. İnsan gençken ölümün genç ihtiyar ayırt etmediğini fazla düşünemeyebilir, kendinden uzak görebilir. Fakat ihtiyarladıkça ölümün habercisi olan beyaz kıllar ve hastalıklar ona her an ölümü hatırlatır. Eğer âhirete iman olmasa, yaşlı birinin durumu, idamlık bir mahkuma benzer. Celladın, “Haydi gel idam edileceksin” emrini beklercesine titrer. Bu ise onun hayatını acılaştırır, zindana çevirir. Fakat âhirete iman imdada yetişse, o idam mahkumlarını andıran ihtiyarların hayatları şu müjde ile birden değişir: “Merak etmeyiniz. Sizin ebedî bir gençliğiniz var. Parlak ve ebedî bir hayat sizi bekliyor.

Kaybettiğiniz çocuklarınızla, akrabalarınızla sevinç ve saadetler içerisinde görüşeceksiniz. Yaptığınız bütün iyilikler muhafaza edildiğinden, onların mükafatını göreceksiniz.” Bu onlar için öyle bir müjdedir ki, başlarına yüz ihtiyarlık dahi gelse, onları üzüntüye düşürmez.

Âhirete imanın bir diğer faydasına da gözü görmeyen, ayağı, kolu sakat olan, kulağı duymayan, konuşamayan sakat insanlarda rastlarız. Âhirete iman olmasa, mesela bir kimse güzellikleri görememenin; sağır, güzel sesleri duyamamanın; dilsiz, sevdikleri ile konuşamamanın ızdırabını duyar. Fakat âhirete iman imdada yetişse, sakat olanlar, Allah’ın kendilerini o uzuvlarla işlenen günahlardan koruduğunu düşünür, verilmeyen bir nimetten dolayı yakınmayı bir tarafa bırakır, verdiği sayısız nimetlere şükretmek gerektiğini anlarlar. Âhirette cennet nimetlerinden dünyada iken sağlam olanlardan daha fazla istifade edeceklerini düşünürler, teselli bulurlar.

Âhirete imanın mühim bir faydasını da insanlığın yaklaşık üçte birini meydana getiren gençlerde görürüz. Hevesleri taşkın, akıllarını her zaman başlarına alamayan, akıldan çok hissiyatla hareket eden gençler, âhirete inanmaz, cehennem azabını hatırlamazlarsa, zayıfların malı, namusu, ihtiyarların rahatı ve haysiyeti çok büyük bir tehlike ile karşı karşıya kalır. Pekçok misalini gördüğümüz gibi Allah’a ve âhirete inanmayan gençlerin pekçoğu canavar kesilmekte, bir anlık lezzet için mutlu bir ailenin saadetini mahvetmektedir. Neticesinde ise hapis azabı çekmektedir. Fakat âhirete iman kalblerine girse, o gençlerin

akılları çabuk başlarına gelir. Yapmak istediği haksızlıktan vaz geçer. Çünkü âhirete iman olduğundan şöyle düşünecektir:

“Şu anda beni polis hatta hiçkimse görmeyebilir. Ben onlardan saklanabilirim. Fakat cehennem gibi bir zindanı bulunan celal sahibi bir Padişahın melekleri beni görüyorlar ve yaptıklarımı yazıp kaydediyorlar. Ben başıboş değilim. Pek büyük vazifesi olan bir yolcuym. Bunlar ihtiyar ve güçsüz kimseler. Şimdi onlara gücüm yeter, fakat gelecekte ben de onlar gibi zayıf ve ihtiyar olacağım.”

Böylece gençlerde zulmetmek ve hakkını çiğnemek istediği kimselere karşı bir şefkat, bir hürmet hissi uyanır. Hem onlar gençlerin zulmünden kurtulur, hem de o gençler birkaç dakika lezzet için yıllarca hapisshanede yatmaktan ve âhirette de cehennem azabı çekmekten kurtulurlar.

Âhirete imanın bir diğer faydası da insanlığın pek mühim bir kısmını teşkil eden hastalarda, zulme uğrayanlarda, musibete maruz kalanlarda, ağır ceza alan mahkumlarda kendisini gösterir. Eğer âhirete iman olmasa, hastalığa yakalanan biri, her vakit hastalığın uyarmasıyla gözü önüne gelen ölümle hayatı zindan olur. Zulme uğrayan biri, zalimden intikamını alamadığı ve namusunu mağrur zalimin elinden kurtaramadığı için huzursuz olur, dünyası bir nevi zindana dönüşür. Büyük bir musibete uğrayan kimse, kendisine göre boşu boşuna malını ve sevdiklerini kaybetmiş olmaktan gelen sıkıntının altından kalkamaz. Zulmen veya bir iki saat nefesine mağlup olduğu için beş on sene hapis azabını çekmeye mahkum edilenle, hiçbir teselli bulamazlar.

Fakat âhirete iman olsa bütün bu sayılanlar geniş bir nefes alırlar. Sıkıntıları, intikam hiddetleri imanlarının kuvvetine göre kısmen, hatta bazen tamamen kaybolur. Yeri ni huzur ve neşeye terk eder. Mesela hasta biri ölümden korkmadığı, ölümü ebedî bir hayatın başlangıcı olarak gördüğü için güven duyar. Hastalık acısının günahları affettireceğini düşünmesi de sıkıntılarını hafifletir. Zulme uğrayan kimse, intikamını almaya gücünün yetmediği zalimi âhirete, Allah'ın adaletine havale eder, rahatlar. Musibete uğrayan, musibetin Allah'tan geldiğini bildiğinden kaderine rıza gösterir. Bu musibet sebebiyle âhirette verilecek nimetleri düşünerek huzur bulur. Mahpus, işlediği günaha tevbe ederek ve sabır göstererek hapisaneyi bir nevi okul olarak görür. Haksız olarak mahkum edildiyse, âhirette Allah'ın kendisine vereceği mükafatı düşünerek sabreder.³⁴⁹

349 Bediüzzaman Said Nursi, Şualar, 187-190; M. Fethullah Gülen, Prizma, 4/104-110.

ALTINCI BÖLÜM
KAZA VE KADERE
İNANIYORUM

KAZA VE KADERE İNANIYORUM

Kader ve Kaza Nedir?

Kader, ölçme, takdir etme, biçime koyma, şekillendirme gibi anlamlara gelir. Terim manası ise Allah'ın ezelden ebede kadar olacak şeylerin zaman ve yerini, niteliklerini ve özelliklerini önceden bilmesi ve takdir etmesidir. Kelime manası emir, hüküm ve yaratma anlamlarına gelen kaza ise, Allah'ın ezelde takdir buyurduğu şeylerin zamanı gelince takdir ettiği şekilde onları yaratması demektir.

Başka bir ifadeyle kader, sonsuz ilme sahip, geçmiş, hâl (içinde bulunulan zaman) ve geleceği bir nokta gibi görüp, bilen ve esasen kendisi için geçmiş, hâl ve gelecek diye hiçbir şey söz konusu olmayan Cenâb-ı Hakk'ın mikro âlemden makro âleme, zerrelere sistemlere ve gelecekteki bütün hayatıyla insana kadar en küçükten en büyüğe, bütün kâinatı ilmî plânda, ilmî vücudlarıyla plânlayıp programlaması, ezel ebed çizgisi üzerinde olmuş ve olacak, iyi-kötü

her şeyin oluş zamanını, yerini ve her türlü özelliklerini alim sıfatıyla bilmesi, iradesiyle takdir ve tespit etmesidir. Kaza ise, zamanı gelince Allah'ın, ilmine ve takdirine uygun olarak eşya ve olayları yaratmasıdır.³⁵⁰

Her Şey Kader Kalemikle Çizilmiştir

Rabbimiz, ezelden ebede kadar meydana gelecek her şeyi takdir etmiştir. Bediüzzaman Hazretleri, bu takdir ve tespit edilmeyi şöyle anlatıyor:

Madem gözümüzle görüyoruz ki, her bir canlı büyüyüp gelişirken kendisini oluşturan parçacıklar eğri büğrü sınırlara gider, durur; ve bu parçacıklar kendileri için belirlenen sınırların sonlarında birer hikmet, birer fayda, birer maslahatı netice verirler. Açıkça o şeyin miktarı, nasıl gelişme göstereceği bir kader kalemikle çizilmiştir. İşte göz önündeki bu durum o canlıların programlarının bir kader kalemikle çizilmiş olduğunu, mesela her bir ağacın ne kadar büyüyeceğini, kaç yaprağı olacağını, ne kadar çiçek açacağını, ne kadar meyve vereceğini gösterir. Evet, Allah kudretiyle varlıklar için takdir ettiğini vakti ve zamanı geldiğinde yaratır.

Madem maddi ve manevi kader kalemikle çizilmiş, meyveli hudutlar, hikmetli neticeler olduğunu kesin olarak anlıyoruz; elbette her bir canlının hayatında geçireceği bütün haller ve tavırlar o kader kalemikle çizilmiştir. Çünkü bütün hayatı, bir intizam ve ölçü ile devam ediyor; hayatı boyunca suretler değiştiriyor, şekiller alıyor. Madem böyle

350 M. Fethullah Gülen, Kitap ve Sünnet Perspektifinde Kader, s. 3.

bütün canlılarda kader kaleminin hükmü geçerlidir; elbette âlemin en mükemmel meyvesi, yeryüzünün halifesi ve en büyük emaneti yüklenen insanın hayat seyri, her şeyden daha çok kaderin kanununa tabidir.³⁵¹

Kader ile İrade Birbirine Zıt Değil Midir?

Esas itibariyle, insan irâdesiyle kader arasında bir zıtlık yoktur. Yani insan irâdesiyle kader, omuz omuzadır. Şimdi bunu biraz açalım: İnsanlar işledikleri sevaplarla cennete, günahlarla da cehenneme gitmeleri bir vakti ise, bunların kader dilinde, Cenâb-ı Hak tarafından tasdik edilmesi, bir bakıma irâdelerinin kuvvetlendirilmesidir. Buradan anlaşılmaktadır ki insanda, onu hayra, sevaba ve cennete sevk eden veya tamamen tersine, kötüye, günaha ve cehenneme yuvarlanmasına sebep olan bir güç vardır ki, takdire esas teşkil ediyor. İşte bu güç irâdedir. Ve bu irâdenin var olması Allah'ın takdirine engel değildir.

Esasen bütün fiillerimiz için de böyle düşünebiliriz. Meselâ, elimizi kaldırmak istediğimizde, fiziksel bir ârıza söz konusu değilse, elimizi kaldırabilir; konuşmak istediğimizde de konuşabiliriz. Bu fiilleri işlemeye muktedir oluşumuz bize bir şeyi, yani bizde bir irâdenin oluşunu ispat eder. Mahiyetini bilmediğimiz bu şeyin varlığı her türlü isbat gayretinin üstünde, gün gibi açıktır.

İlâhî takdirin mânâsına gelince; sanki Cenâb-ı Hak, insana şöyle demektedir: “Ben, şu zamanda, iradeni şu

351 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 434.

istikamette kullanacağını biliyorum. Onun için de senin hakkında bu işi o şekilde takdir buyuruyorum.” İşte bu, iradeyi sağlamlaştırmak demektir.

Evet, eşyayı yaratan Allah’tır. Ancak insan iradesinin söz konusu olduğu yerde, yapılan takdirde, insan iradesinin hangi tarafa sarf edileceği Cenâb-ı Hak tarafından bilinmekte ve takdir ona göre yapılmaktadır. Öyle ise kader, insan iradesini sağlamlaştırmakta, iptal ettirmemektedir. Yani, bir bakıma kader, insan iradesini de içine alıp kuşatmaktadır.

Kader İlim Nevindendir

Kader, Cenâb-ı Hakk’ın ilminde eşyaya biçilen bir plân ve projedir. Bir şeyi bilmek ise o şeyi vücuda getirmek, demek değildir. Meselâ, kafamızda bin tane binanın plânını tutsak, yüzlerce fabrikanın fizibilitesini tasarlasak, bunlardan hiçbiri sırf kafamızda tuttuğumuzdan dolayı vücuda gelmez. Onların vücuda gelmesi için, irâde ve kudrete ihtiyaç vardır. Aksi halde, kafamızda tasarladığımız bina veya fabrikayı sadece biz biliriz. Hayalen onun içinde dolaşır dururuz ve hayalimizdeki en küçük bir kesinti de o fabrika veya o binayı ortadan kaldırır. Hatta, zihnimizdeki hayal kurma merkezimiz yardımını kestiğinden dolayı hiç düşünmemiş ve tasarlamamış gibi oluruz.

Kader ilim nevindendir. İlim ise daima malûma tâbidir. Yani birşey nasılsa ve nasıl olacaksa öyle bilinir. Yoksa, malûm ilme tâbi değildir. Durum böyle olunca, bizim ne

yapacağımızı, iradelerimizi nasıl kullanacağımızı Cenâb-ı Hakk biliyor ve takdirini de bildiği istikamette yapıyor.³⁵² Bir tren düşünelim. Bu trenin iki istasyon arasında katedeceği mesafe, zamanlama açısından bellidir. İnce hesaplarla hesaplanmış bu netice, trenin hareketinden çok önce bilinir ve bazen de bu malumat yazılı hâle getirilir. İşte bu bilinen netice bir plân ve projedir. Meseleyi, mevzumuzla kıyas edecek olursak biz buna “Kader” deriz. Şu kadar var ki, elimizdeki bu malumat ve kader, treni harekete geçiren cibrî bir güç değildir. Yani tren bu plân ve projeden dolayı, denilen saatte, denilen istasyona gitmiyor, o vakitlerde oralara gideceği için bu plân ve projede, yani trenin kaderinde bu böyle yazılıp kaydediliyor. Çünkü ilim maluma tâbidir. Nasıl olacaksa öyle bilinmekte ve hakkındaki takdir ona göre yapılmaktadır.

Cenâb-ı Hakk’ın ilmi, bütün eşyaya bir anda bakar. O’nun ilminde, sebep-netice, başlangıç ve sonuç iç içedir ve hepsi tek noktanın içine sıkıştırılmıştır. O’nun için orada önce ve sonra diye bir şey yoktur. Yani Cenâb-ı Hakk’ın ilmi herşeyi, bütün yönleriyle kuşatmıştır. Takdirini de bu ilmiyle yapmaktadır. Öyleyse bu takdir, iradî fiillerde, irade devre dışı tutularak yapılmamıştır.³⁵³

Kaderle alakalı en önemli mesele Allah’ın bilmesi meselesidir. Yani nasıl oluyor da bir şey daha olmadan önce bilinebiliyor. İşte en büyük hata da burada yapılıyor. Yani insan, kendi bilmesiyle Allah’ın bilmesini kıyaslıyor ve

352 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 430.

353 M. Fethullah Gülen, Kitap ve Sünnet Perspektifinde Kader, s. 3.

çıkmaza giriyor. Halbuki insan sınırlıdır ve sınırlı olan sınırsız asla kavrayamaz.

Nasıl Oluyor da Bir Şey, Daha Olmadan Bilinebiliyor?

Öncelikle şunu ifade edelim ki, sınırlı olan insanın bilmesi ile, sınırsız Allah'ın bilmesi bir değildir. Kendisi için geçmiş, hâl ve gelecek diye hiçbir şey mevzubahis olmayan Cenâb-ı Hak, geçmiş, hâl (içinde bulunulan zaman) ve geleceği bir nokta gibi görmektedir. Şimdi bu ifadeyi anlamak için biraz akıllarımızı zorlayalım. Allah ezel ve ebed ilmiyle geçmiş, şimdiki zamanı ve geleceği sanki bir noktadaymış gibi, yani aynı hat üzerindeymiş gibi görmekte ve bilmektedir.

İsterseniz meseleyi biraz daha akıl seviyesine indirmek için bir örnek verelim. Bir dağ düşünelim. Dağın kuzey ve güney cephesi olmak üzere her iki tarafında da bir insan olduğunu düşünelim. Bu durumda kuzey cephedeki insanın güney cephedeki insanı görmesi, onun ne yaptıklarını bilmesi mümkün mü? Mümkün değil çünkü önünde dağ var ve dağ engeli onun karşı tarafı görmesini engelliyor. Aynı durum diğer insan için de geçerlidir. Şimdi başka bir varlık düşünelim ki bu varlık, konum olarak dağın en tepesinde, yani zirvesinde bulunuyor ve her iki insanın da gayet güzel bir şekilde neler yaptığını görüyor. İşte Cenab-ı Hak da böyledir. O, zaman ve mekanla kayıtlı olmadığı için, ilmiyle geçmiş ve geleceği sanki bir noktada cereyan

ediyormuş gibi görmekte ve bilmektedir. Zaman ve me-
kan gibi engellerle kayıtlı olan insandır.

Şimdi Allah'ın, bir şeyi önceden bilmesinin zorlayıcı olup olmaması meselesi üzerinde duralım. İnsanın hayatında işlemiş ve işleyecek olduğu iyi veya kötü her bir fiilin, Allah tarafından ezelde bilinip tespit edilmiş olması, onun iradesine rağmen değildir. Zira, insan iradesinin söz konusu olduğu yerde yapılan takdirde, onun iradesinin hangi tarafa sarf edileceği Cenab-ı Hak tarafından bilinmekte ve ona göre takdir edilmektedir.

İnsanın iradesiyle hareket ettiğine ve dolayısıyla işlemiş olduğu amellerinden kendisinin mesul olacağıyla alakalı örnekler verelim. Malum olduğu üzere oruç, akıl-baliğ olan her mümin ve mümine için farz bir ibadettir. Oruç tutmayan mesul olur. Şimdi bir insan düşünelim ki bu kişi, gece yattı ve sahur için kalkmaya niyet etti. Saatini kurdu. Saat çaldı ve uyandı. Tam sahura kalkacak arkadan bir güç onu yatağa çekiyor. Tekrar deniyor ama kalkamıyor çünkü adeta yatağa bir iple sımsıkı bağlanmış. Ondan sonra uymaya devam ediyor. Şimdi biz bu kişiye şöyle bir soru sor-
sak: “Sen niye sahura kalkmadın ve oruç tutmuyorsun?” Bu kişi bize şöyle mi cevap verecek: “Aslında kalkmak için niyet ettim ve yatak beni bırakmadı. Ben her kalkmak istediğimde üzerimdeki yorgan beni tuttu ve bırakmadı. Ben yorganı elimle kaldırmak istedim ama yorgan izin vermedi. Beni yatağa hapsetti. Yani kaderden bir kuvvet, bir engel benim oruç tutmama engel oldu.”

Şimdi vicdanen düşünelim. Hakikaten böyle mi olmaktadır? Yoksa o kişi kendi hür iradesini kullanıp sahura kalkabilirdi ama nefsini yenemedi ve kadere taş mı atıyor? Cevap malumdur. İnsanın içinde bir iradesi vardır ve insan bu noktada iradesine göre hareket etmektedir.

İnsanın hayatında işlemiş ve işleyecek olduğu iyi veya kötü her bir fiilinin, Allah tarafından ezelde bilinip tespit edilmiş olması, onun iradesine rağmen değildir. Zira, insan iradesinin söz konusu olduğu yerde yapılan takdirde, onun iradesinin hangi tarafa sarf edileceği Cenab-ı Hak tarafından bilinmekte ve ona göre takdir edilmektedir. Sanki yüce Yaratıcı bu takdiriyle/tespitiyle insana şöyle demektedir: “Ben, şu zamanda, iradeni şu istikamette kullanacağını biliyorum. Onun için de senin hakkında bu işi o şekilde takdir ediyorum.” Böyle bir tespit ise, iradeyi iptal etmek değil, onu teyit etmek yani kuvvetlendirip sağlamlaştırmak demektir.

Allah, insan iradesiyle alakalı bir şeyi, ‘şöyle şöyle olacaktır’ diye yazmıştır, yoksa ‘şöyle şöyle olsun’ diye yazmamıştır. Şu halde biz bir şeyi, Allah’ın ezelde bilmiş olması ve bu bildiğini kaydetmesinden (kaderden) ötürü yapmıyoruz. Bilakis, Allah yaptıklarımızı ve yapacaklarımızı bildiği için yazıyor.³⁵⁴

Allah’ın önceden bizim yapacağımız bir şeyi bilmesi asla bir zorlama olarak düşünülmemelidir. Meselenin anlaşılmasına yardımcı olması bakımından her zaman verilen bir örneği burada yeniden hatırlatalım. Astronomi sahasında

354 Aliyyu'l-Karî, Şerhu Fikhi'l-Ekber, s.74.

uzman bir insan düşünelim. Bu zat sözgelimi “Güneş, 2008 yılı kasım ayınının 11’inde tutulacaktır” şeklinde bir tespitte bulunuyor ve bunu bir tarafa kaydediyor. Sonra takvimler o tarihi gösterdiğinde, güneşin tutulduğu gözleniyor. Şimdi burada durup kendimize şu soruyu yönelteyim: “Acaba güneş, bu astronomi uzmanınının defterine yazmış olduğu kayıttan dolayı mı tutulmuştur?” Diğer bir ifadeyle, böyle bir tespitin güneşin tutulmasını zorlayıcı bir tarafının olduğu iddia edilebilir mi? Elbette ki hayır. Şu halde sonuç şu oluyor: O zat önceden güneşin tutulacağını bildiği için bunu yazmıştır, yoksa o yazdığı için güneş tutulmamıştır.

Başka bir örnek daha verelim: Bir öğretmen öğrencilerini çok iyi tanıdığı için, yıl sonu imtihanında hangi öğrencisinin kaç puan alabileceğini yüzde seksen-doksan oranında önceden bilmektedir. Şimdi öğretmenin bu sonucu önceden bilmesi, nasıl ki, o öğrencinin o notu almasını etkilemiyorsa, her şeyi bilen hiçbir şeyin ilminden uzak kalmadığı Allah’ın önceden bizim akıbetimizi bilmesi/görmesi de fiillerimizi etkilemez.

Netice olarak diyebiliriz ki, Cenab-ı Hak, Uluhiyet’inin gereği olarak, kullarının ileride yapacağı her şeyi bilmesi gerekir. Ve yine mülkünde meydana gelecek ve oluşacak diğer şeyleri de bilmesi icap eder. Aksini düşünmek, O’nun sözünü ettiğimiz mutlak/sınırsız sıfatlarında bir noksanlığı kabul etmek anlamına gelir.

Kader İnancı, Sorumluluğu Ortadan Kaldırıyor mu?

İslâm'ın kaza ve kadere iman esasını, insan hürriyetine aykırı görmek doğru değildir. Çünkü bir Müslüman'ın kadere iman etmesi demek, esas itibarıyla, her şeyin Allah'ın bilmesi, dilemesi, kudreti ve yaratması ile olduğuna, Allah'tan başka yaratıcı bulunmadığına inanması demektir.

Kadere iman, insandaki sorumluluğu yok saymak anlamına gelmez. Zira, İslâm, kudret sahibi, kâinatı yaratan yüce bir varlığı kabul etmemizi, hem de, O'nun insanları irade sahibi birer varlık olarak yaratmış olduğunu ve de sevap ve cezanın bu irade üzerine bina edildiğini kabul etmemizi ister. Böylece kadere ve ihtiyar esasına (irade hürriyetine) iman bir araya gelmiş bulunur. “Müslümanların kadere iman etmeleri, iradeleriyle seçim yapabilmelerine aykırı mıdır?” şeklindeki bir soruya merhum Ahmed Hamdi Akseki “Ahlâk Dersleri” isimli eserinde şöyle cevap verir:

“Müslümanların kaza ve kadere iman etmelerini, ihtiyar esasına aykırı görenler varsa da bu anlayış katiyen yanlıştır. İslâm'da kadere imanın ne demek olduğu lâıykıyla anlaşıldıktan sonra, bu gibi düşüncelerin ne denli yanlışı olduğu rahatça anlaşılacaktır. Zira bir Müslüman'ın kadere iman etmesi demek, esas itibarıyla, hayır ve şerrin yaratıcısının Allah olduğunu kabul etmesi demektir. Yani bir Müslüman, hem kâinatın azamet ve kudret sahibi bir Yaratıcısı'na ve O'na ait küllî bir iradeye inanır; hem de sorumluluğuna muhatap ve esas olmak üzere kendisine verilmiş olan cüz'î bir iradenin varlığına inanır. İslâm dini,

bunun her ikisini de öğretir. Bu itibarla, insanların kâinata mutlak ve küllî ilâhî bir iradeyi kabul etmeleri, sorumluluklarının esas unsuru olan cüz'î iradelerini ortadan kaldırmaz.”³⁵⁵

Kısaca, her işinde hikmet ve adalet olan Cenab-ı Hak, insanın kusurlarına bahaneler aramaması ve de onun sevap ve günahlarına kaynak olabilmesi için insana bir irade vermiştir. Bu iradeye, cüz-î irade veya cüz'î ihtiyarî denir. İşte seçmek, istemek niyet ve azmetmek mânâlarına gelen cüz'î ihtiyarî, kusurunu kadere yüklemek isteyen insanın karşısına çıkar ve ona, “Sorumlusun, zira seçen sensin.” der.

Kaderimiz Çiziliyse Kararlarımızdan Niye Sorumlu Tutuluyoruz?

M. Fethullah Gülen Hocaefendi, kendisine sorulan bu soruyu şöyle cevaplandırıyor:

“Şüphesiz ki, insanda hürriyet, ve bir seçme kabiliyeti vardır. Ve o hürriyet, irâde ve seçmeye göre; iyi ve kötü, sevap ve günah insana nispet edilir. İnsan irâde ve isteğinin, meydana gelen neticeler karşısında, ağırlığı ne olursa olsun; o irâde, Yüce Yaratıcı tarafından bir şart ve sebep olarak kabul edilmişse, onu hayırlara ve şerlere çevirmesine göre suçlu veya suçsuz olması; irâde dediğimiz şeyin hayra veya şerre meyil göstermesine dayanmaktadır. Bu meylin neticesinde meydana gelen hâdise, insanoğlunun

355 Ahmed Hamdi Akseki, Ahlak Dersleri, s. 77.

sırtına vurulmayacak kadar ağır da olsa, o bu meyille ona çağrıda bulunduğu için, sorumluluk da ona aittir...

Meselâ, O Yüce Zât, iklimlerin değişmesi gibi çok büyük bir hâdiseyi, bizim nefes alıp vermemize bağlamış olup da, dese ki; “Eğer dakikada, şu miktarın üstünde nefes alıp verirseniz, bulunduğunuz yerin coğrafi durumunu değiştirim.” Bizler, nefes alıp-verme ile, iklimlerin değişmesi arasında bir alaka görmediğimiz için, yasak edilen şeyi işlese; o da, va’dettiği gibi iklimleri değiştirse, takatımızın çok üstünde dahi olsa bu işe, biz sebebiyet verdiğimiz için, suçlu da biz oluruz. İşte bunun gibi, herkes elindeki cüz’i irâde-siyle, sebebiyet verdiği şeylerin neticelerinden ötürü, ya suçlu sayılır ve ceza görür veya vefâlı sayılır mükâfâta mazhar olur. Yani, ölüme sebebiyet veren suçlu olur; Allah tarafından affedilmediği takdirde de mutlaka ceza görür.

Şimdi, biraz da meselenin ikinci şıkkı üzerinde duralım. Yani, Yaratıcının, herşeyi çepeçevre içine alan ilmiyle, insan irâdesinin durumu mevzuu...

Allah’ın ilmine göre, bütün varlık ve varlık ötesi herşey, sebep ve neticeleriyle içiçe ve yanyanadır. O noktada, önce-sonra; sebep-netice; evlat-baba, bahar-yaz bir vâhidin (tek’in) iki yüzü hâline gelir. Ve yine o ilme göre sonra, önce gibi; netice, sebep gibi bilinir ve hükmedilir. Kimin, hangi yönde nasıl bir meyli olacak ve kim âdi bir şart ve sebepten ibaret olan irâdesini, hangi yönde kullanacak, bütün bunlar, önceden bilindiği için; o sebeplere göre meydana gelecek neticeler takdir ve tesbit etmek, insan

irâdesini bağlamamakta ve zorlamamaktadır. Aksine, onun meyilleri hesaba katılarak hakkında takdirler yapıldığı için, irâdesi kabul edilmekte ve destek görmektedir. Nitekim, bir büyük zât, hizmetçilerine: “Sizler öksürüğünüzü tuttuğunuz zaman, şahâne hediyeler elde edeceksiniz; sebepsiz öksürdüğünüz takdirde ise, hediyeleri kaybetmekle beraber, bir de azar işiteceksiniz” dese, onların irâdesini kabul etmiş ve desteklemiş olur. Aynen öyle de, Yüce Yaratıcı kullarından birine: “Sen şu istikâmette bir meyil gösterecek olursan, ben de, senin meyil gösterdiğin o şeyi yaratacağım. Ve, işte senin o meyline göre de, şimdiden onu belirlemiş bulunuyorum.” dese, O’nun irâdesine ehemmiyet affetmiş ve kıymet vermiş olur. Yani “ilk belirleme”de irâdeyi bağlama olmadığı gibi, insanı, rızâsının tersine herhangi bir işe zorlama da yoktur.”³⁵⁶

Kur’ân’daki Kaderle Alakalı Ayetlerde Bir Çelişki Var mı?

Kur’ân’da kader kavramı sadece insanla değil, mikro âlemdeki zerrelere makro âlemlere kadar bütün bir kâinatla ilgilidir. Yani sebep ve sonuç çizgisi içinde varlık sahasına çıktığına şahit olduğumuz her bir mevcut, bir ilâhî program (kader) içinde meydana getirilmektedir. İlgili âyetler dikkatle incelendiğinde bu husus açık bir şekilde görülür.³⁵⁷

Kur’ân, insanla alakalı kader konusunu ele alırken meseleyi bazen Allah’ın iradesine bakan yönüyle ele alır

356 M. Fethullah Gülen, Asrın Getirdiği Tereddütler, 1/187-190.

357 Bkz. Kamer, 54/49; Ra’d, 13/8; Yunus, 10/44; Naml, 27/75.

bazen de insanların iradesine bakan yönüyle ele alır. Olaya bir bütünlük içinde bakılmazsa, iki ayrı açıdan dikkatlere arz edilen bu âyetlerin birbiriyle çeliştiği zannedilebilir. Fakat durum böyle değildir. Şimdi bu âyetleri sırasıyla ele alalım.

İnsanın Fiil ve Hareketlerinde Hür Olduğunu Belirten Âyetler

“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.”³⁵⁸

“De ki, (size gelen) gerçek/hak, Rabbinizdir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.”³⁵⁹

“Her kim iyi bir iş yaparsa lehine; her kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara asla zulmetmez.”³⁶⁰

“Her nefis kazandığı karşılığında rehindir. (Herkes yaptığı işlerin rehini ve esiridir.)”³⁶¹

“De ki: Ey insanlar, Rabbinizden hak olan (Kur’ân) gelmiştir; her kim ona uyarırsa kendi için uyumuş olur. Her kim de (ondan ayrılır) dalâlete düşerse, (olan yine) kendisine olur.”³⁶²

Bir kısmını misal olarak aldığımız bu âyet-i kerimeler gösteriyor ki, insan fiil ve hareketlerinde hürdür. Bu sebeple de o, fiil ve hareketlerinden sorumludur.

358 İnsan, 76/3.

359 Kehf, 18/29.

360 Fussilet, 41/46.

361 Müddessir, 74/39.

361 İnsan, 76/30.

362 Yunus, 10/108.

İlâhî İradenin Esas Olduğunu Bildiren Âyetler

“Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.”³⁶³

“Allah dileyseydi, onu yapamazlardı.”³⁶⁴

“Allah dilemeyince iman edecek değillerdi.”³⁶⁵

Görüldüğü gibi birinci grup âyetlerde insanın hür bir varlık olduğu, ikincisinde ise, İlâhî iradenin esas ve belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Bu iki grup âyet arasında telifi mümkün olmayan bir zorluk söz konusu değildir. Birinci gruptaki âyetlerde konu, insan iradesini ilgilendiren yönüyle ele alınmıştır, ikinci gruptaki âyetlerde ise mesele, Yüce Yararıcı'nın iradesi cephesiyle ele alınmıştır.

Şu hâlde bu âyetleri şu ifade altında telif edebiliriz: İlâhî irade esas olmak üzere, insan dilediğini yapabilen bir varlıktır. Bu şu demektir: Cenab-ı Allah küllî iradesinin taallukuna bizim irademizi bir şart-ı âdi yapmıştır. Yani Rabbiniz, külli iradesiyle yapacağı şeylere bizim cüz'i iradelerimizle yapacağımız şeyi, sıradan ve basit bir şart olarak ortaya koymuştur. İnsanın, olmasını istediği maddî veya manevî herhangi bir şeyin varlık sahasına çıkması, -tabir caiz ise- ilâhî iradenin vizesine bağlıdır.

İlâhî âdet (âdetullah) gereğince, insan dilemesinde hürdür, ancak onun dilediği şeyin olması da yine ilâhî irade ve kudrete bağlıdır; kulun dilediğini Allah da dileyip onay vermedikçe onun dilemesi bir şey ifade etmez. Diğer bir ifadeyle, kulun dilemesi ilâhî iradenin izin ve kabulüne

363 İnsan, 76/30.

364 En'am, 6/37.

365 En'am, 6/111.

mazhar olmadıkça bir şey meydana gelmez. Olan her şey O'nun izni ve iradesi dâhilinde olur; O'nun iradesine rağmen bir şey vuku bulmaz. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle denir: "Allah ne dilerse o olur. O'nun dilemediği ise, asla olmaz."³⁶⁶

Allah Rasulü Kaderle Alâkalı Yapılan Münakaşaları Yasaklıyor

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) kader mevzuunda münakaşa ettiklerine şahit olduğu bir kısım sahabiye: "Siz bunlarla mı emrolundunuz, yoksa ben size bunun için mi gönderildim? Sizden öncekiler bu konuda tartışmaya başladıkları zaman helâk olmuşlardır."³⁶⁷ buyurarak, kader konusunun, münakaşa konusu edilmesinden, rahatsız olduğunu göstermiştir.

Kaderle ilgili konuların Hz. Peygamber tarafından münakaşa tarzında ele alınmasının yasak kılınmasının hikmetini şu üç açıdan değerlendirmek mümkündür:

Birincisi; her şeyden önce kader meselesi, imanî bir meseledir; imanî meselelerin de münakaşa tarzında ele alınması doğru değildir. Zira iman, hadis-i şeriflerde altı esasıyla beraber bir bütün olarak ele alınmıştır. Bu da imanın, hem bölünme kabul etmez, hem de her bir esasına teslimiyetin izhar edilmesi gereken bir husus olduğunu gösterir. Teslimiyet ise münakaşayla bağdaşmaz. Ancak, meselenin münakaşaya çekilmeden, öğrenme ve

³⁶⁶ Ebû Davud, Edeb 106.

³⁶⁷ Tirmizi, Kader, 3.

bilgilenme kastiyla bahis mevzuu edilmesinde bir mahzur söz konusu değildir. Nitekim, bu düşünceyle pek çok İslâm âlimi, eserlerinde kaderle ilgili bölümler, hatta müstakil eserler telif etmişlerdir.

İkincisi; insanın kendi iradesiyle ilgili kaderi, bir de iradesi dışında cereyan eden kaderi vardır. İradesi dışında meydana gelen kaderin sebepleri ise insanlarca bilinmemektedir. “Akıl yaratıktır, yaratanını kavrayamaz.” kaidesine insan akılı, kaderin bu ikinci kısmına ait hikmet ve sırlara vakıf olamayabilir. İnsanın dünyaya gözlerini açtığı asır ve belde, anne ve babasının kim olduğu, cinsiyeti, ırkı ve iradesi dışında ortaya çıkan musibetler ve hastalıklar gibi hususlar bu kısma misal olarak verilebilir. Bu ve benzeri durumlarda münakaşaya kalkışmak, kaderin sırrını anlamaya zorlanmak, insanı içinden çıkamayacağı sonuçlara götürebilir. Bu cümleden olarak, Hz. Peygamber’in bizi uğraşmaktan menettiği, kaderin bu boyutuna ait kısmı olduğu söylenebilir.

Üçüncüsü; insanın kaderle ilgili her bir hususu kesin bir biçimde çözmeye girişmesi, kapasitesini aşan bir şeye talip olması demektir. Çünkü kader, zihni zaman ve mekân mefhumlarıyla yoğrulmuş insanların ilmî ve nazarî açıdan bütünüyle kavrayabilecekleri bir konu değildir. Bu itibarla, bir mü'min, kader meselesiyle ilgili anlayabildikleriyle yetinip, anlayamadığı hususları Cenab-ı Hakk'a havale etmeli ve gereksiz münakaşalara girmemelidir.

Kadere İmanın İnsana Kazandırdıkları

Kadere iman etmenin şahsî veya toplumsal hayatında insana kazandırdığı pek çok fayda vardır. Bunlardan bazı-
larını sayalım.

Gurur ve Bencilliğin Belini Kırar

Kader, insanı inkâra götürebilecek yolu kapatan bir set gibidir. Şöyle ki, insan, nefs-i emmaresi yönüyle, kendisine yaratılıştan bahşedilmiş üstün vasıf ve güzelliklerle övünüp iftihar etmek, kusurlarına ve cinayetlerine ise, bahneler aramak, yahut bunları başkalarına yüklemek ister. İnsanın kendisinde bulunan bu yüksek kabiliyet ve güzellikleri, Cenab-ı Hakk'ın bir ihsanı olarak bilmemesi, gurura ve kibre yol açar. Bu gurur damarı, insanlardan bir çoğunu hemcinsine karşı büyüklenmeye sevk ederken, bazı-
larını ise, her şeyi kendinden bilme ve kendine ait görme saplantısına kadar götürüp, nihayetinde kendi üstünde hiçbir irade ve kudreti tanımama düşüncesine mahkum etmesi söz konusudur.

Esasında insan fıtratında, her bir güzellik ve meziyetine sahip çıkıp, onlarla övünme, iftihar etme, hatta daha da ötesinde gururlanıp kendinden geçme duygusu vardır. İşte bu noktada; yapılan güzel işler karşısında gurura düşmemek için kader devreye girer ve “mağrur olma yapan sen değilsin” diyerek, insanı kibre gurura düşmekten korur. Çünkü iyiliklerin yapılmasını isteyen, ilâhî irade olduğu gibi; onların yerine getirilmesi için lâzım olan istidat ve

gücü veren de yine o Kudret'tir. Bu noktada, mesuliyet ve teklif ortadan kalkmasın diye İslâm'ın ihtiyar prensibi (irade) devreye girer ve "sen mesulsün, zira seçen sensin" der, ona sorumluluğunu hatırlatır.

Bu cümleden olarak, "Sana gelen her iyilik Allah'tandır, her bir kötülük ise nefsendendir."³⁶⁸ âyetiyle Kur'ân, bütün güzellik ve hayırların gerçek sahibinin nefis değil, Allah (celle celâluhu) olduğunu, buna karşılık bütün kötülük ve günahların ise, insanın kendi nefisinden kaynaklandığını ifade ederek insanı uyarır.³⁶⁹

Ümitsizliği Yok Eder

Kadere inanan bir insanda en küçük bir ümitsizlik ve gevşeme olmaz. Kadere inanan insan, başarıya ulaştığı zaman tevazuu ve alçak gönüllüğü de elden bırakmaz; zafer sarhoşluğuyla kendini kaybetmez. Kadere imanın, insana, gerek maruz kaldığı musibetler karşısında bir güç kaynağı olduğu, gerekse onu gururdan kurtardığı hususu, şu âyet-i kerimede veciz bir şekilde ifade edilmiştir:

"(Üzülmenize veya sevinmenize sebep olacak şekilde) gerek ülkenizde, gerek kendi nefislerinizde, size ulaşan hiçbir şey yoktur ki Bizim onu yaratmamızdan önce bir kitapta yazılı olmasın. Bu, Allah'a göre elbette pek kolaydır. Bu da, elinizden çıkan şeylerden dolayı gam yememeniz, Allah'ın size nasib ettiği nimetlerle de şımarmamanız içindir. Allah övünüp duran, kibirli, kendini beğenmiş kimseleri sevmez."³⁷⁰

368 Nisa, 4/79.

369 Bediüzzaman Sad Nursi, Sözlür, s. 427.

370 Hadid, 57/22-23.

Burada Allah (*celle celâluhu*), insanların, musibetler anında, feryat ve üzüntülerini hafifletmek için kadere imana çağırıştır. Zira kader inancı, insan iradesinin altından kalkamayacağı sıkıntı ve musibetler açısından düşünüldüğünde, ümitsizliğin, hüznün ve bunların doğurduğu stresin tesirli bir ilâcıdır. Her şeyin Allah'tan olduğunu bilen ve buna iman eden insan, O'ndan gelen acı ve tatlı her şeyi rıza ile kabul eder. O'nun rahmet ve hikmetine itimat eder. Sabretmekle, kederden ve musibetin getirdiği üzüntüden kurtulur. Bir musibet karşısında, “Ben Allah’ın kulum, sonunda yine O’na döneceğim. Allah’ın dilediğinde hayır vardır, inşallah böylesi hakkımda daha hayırlıdır. Allah’ım beni sabredenlerden eyle, beni daha büyük musibetlerden korusun!” der, huzur bulur.

Musibetlere kader açısından bakamayan insanın, her ümit kırıcı ve kahredici hâdise karşısında apışıp kalması, sürekli hâlinden şikâyet etmesi, kafasını şuraya buraya vurması hatta neticede günah ve sefalet bataklığına düşmesi bir bakıma kaçınılmaz olur. Böyle birisi en küçük bir musibet karşısında dahi ezilir ve dünyayı ah ve of’larla kendine zindan eder. Kadere inanan bir mü’mine gelince, o, -Kur’ân’da da değinildiği gibi- ne dünya işlerinden kazandığıyla sevinip gurura kapılır, ne de kaybettiği şeye mahzun olur.³⁷¹ Zira o bilir ki, her şey bu hayat boyutundan/dünyadan ibaret değildir; her şeyin en iyisi ve güzeli bir sonraki hayattadır.

371 Hadid, 57/22.

İnsana Huzur ve Rahatlık Verir

Kaderin iman esasları arasına girmesinin bir diğer hikmeti de, insanı hayatın ağır yüklerinden kurtarıp ruhuna bir rahatlık ve hafiflik vermesidir.

İnsan, kâinatla alâkalı bir varlıktır; pek çok maksatları ve arzuları vardır. İnsanın kudreti ve iradesi ise ihtiyaçlarının milyonda birisine dahi kâfi gelmez. Ayrıca insan çevresinde görüp hikmetini anlayamadığı bazı hâdiselerin tesirinden kendisini çoğu kere kurtaramaz, huzursuz olur. Meselâ, acıklı bir sahne görse bir zaman kendisini onun tesirinden alamaz ve hayatı acılaştır.

Bu noktada insanın imdadına yetişebilen tek yardımcı, kadere imandır. Kadere hakiki mânâda iman eden bir kişi, ihtiyaçlarının ve korkularının hâsıl ettiği yükü -tabir caizse- kaderin gemisine bırakır ve böylece kalbi ve ruhu rahata kavuşur. Şöyle ki, kâinatta meydana gelen bütün işlerin bir ilâhî kanun nizamıyla cereyan ettiğine ve her şeyin bir ilâhî programla gayet kolay bir surette yürüdüğüne inanan kimse, yaşadığı âlemin zahmet ve külfetlerini o mülkün Sahibine bırakıp, cennet gibi bu yerlerin bütün güzellik ve lezzetlerinden istifade etmeye bakar. Diğer bir ifadeyle, O'nun merhametine, icraat ve kanunlarının güzelliğine istinaden her şeyi güzel tarafından görür ve buna bağlı olarak hayatını elemsiz bir lezzet ve saadetle geçirir. Bu açıdan da kadere iman o kadar huzur vericidir ki, tarif edilemez. Bu mânâda kadere iman eden birisi, kederden ve üzüntüden emin olur. Nitekim Peygamber

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şerifinde bu gerçeğe dikkat sadedinde “Kadere iman, kaygı ve üzüntüyü giderir.”³⁷² buyurmuşlardır. Bu sebeple kadere iman eden kederden emin olur.³⁷³

İradeyi Güçlendirir

Kadere imanın insan üzerindeki diğer bir etkisi de, onun iradesini güçlendirmesidir. Çünkü kadere inanan bir kul, hadis-i şerifin de ifadesiyle başına gelecek bir musibetin mutlaka geleceğine, gelmeyecek olanın da asla gelmeyeceğine inandığı³⁷⁴ için cesaretlidir.

Bu inanç, insanı canlı ve hareketli kalmaya sevk edeceğinden böyle bir imana sahip bir kişi, zorluklar karşısında yılmaz, tembellik ve gevşeklik göstermez. Geçmişte büyük muvaffakiyetlere imza atmış insanların, bu inancın temsilcileri olması, bunun en açık delilidir. İslâm’daki kaderin karakterini ‘maddî olayların ve maddî sebeplerin üstüne çıkış, ufuklara tırmanış’ olarak ele alan H. Ziya Ülken, konuyla alâkalı şu tespitte bulunur:

İslâmî kaderde, irade ve maksat vardır. Aydınlığın takdiri bize ümit ve huzur verir, boşluğa ve karamsarlığa düşmeyiz. Kadere iman, ‘her şeyimizin tükendiği, elimizden gelenlerin bittiği zaman dahi yalnız kalmadığımızın; maddenin duymaz ve anlamazlığına terk edilmediğimizin ve de en yüce dayanağın bizimle beraber olduğunu bilmenin’ ifadesidir. Allah’a bağlanmak, iradeyi sifra indirmek

372 Münavî, Feyzu'l-Kadir, 3/187.

373 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, s. 435.

374 Tirmizi, Kader 10.

değildir. Aksine, beklenmedik hâller, hatta imkânsızlıklar önünde dahi iradeyi harekete geçirmektir.³⁷⁵

Kaza ve kadere iman eden, Allah'a dayanmış olacağından dolayı, hayatta her işe girişir ve ömrü boyunca cesaret ve gücünü kaybetmeden başarıdan başarıya yürür. Başarısızlığa uğradığı zamanlar olsa da, “bunda bir hikmet olacak” diyerek, aynı şeyi değişik yollardan denemeye çalışacak, bunu da yapamazsa, “takdir bu kadarmış” deyip, azmini ve iradesini kaybetmeden yine yoluna devam edecektir.

Hırs ve Haset Duygusunu Engeller

Kadere iman etmiş bir mü'min, rızkının tayin edildiğini ne yaparsa yapsın başkasının kısmetini elde edemeyeceğini bildiği için, başkasının hakkına tecavüz etmez, hırs göstermez ve haset etmez. Bu itibarla kadere inanan bir kul “Bir de Allah'ın kiminize kiminizden daha fazla verdiği şeyleri temenni etmeyin.”³⁷⁶ âyetinin de işaretiyle başkasının elinde bulunana göz dikmez. Zira o, böyle bir göz dikmenin Allah'ın kaza ve kaderine küsme, kulları arasında taksim ettiği nimetini hor görme, hikmetiyle mülkünde ikame ettiği adaletini nahoş telâkki etme, dolayısıyla tevhidin özüne karşı işlenilmiş bir suç mânâsına geldiğini bilir ve ondan uzak durur.³⁷⁷ Nitekim “Her şey kaderle takdir edilmiştir. Kısmetine razı ol ki, rahat edesin”³⁷⁸ diyen Bediüzzaman, bu hakikati dile getirmiştir.

375 Hilmi Ziya Ülken, İslâm Düşüncesine Giriş, s. 99.

376 Nisa, 4/32.

377 Gazali, İhya-u Ulûmiddin, 3/254; Muhasibî, er-Riâye, s. 490.

378 Mesnevi-i Nûriye, s. 110.

İnsanı Musamahalı Yapar

Her şeyin Allah'ın kaderi, kazası, hükmü ve iradesiyle meydana geldiğine inanan bir kimse, kendisine karşı suç işleyen birini sorumlu tutsa bile ona karşı daha müsamahalı olur. Başına gelen bu olayı bir de kader açısından değerlendiren bir mü'minin, muhatabını affedebilmesi daha kolay olur. Şöyle ki, o, bir başkasının kendine verdiği acı veya zararda, kendi günahlarının da hissesi olduğunu dikkate alır. Yani bu sıkıntılı durumun, kendisinin önceden işlemiş olduğu bir günahına karşı Allah'tan gelmiş bir ceza olabileceğini de ihtimal dışında tutmaz. Böylece muhatabına karşı duyacağı nefret ve kinden daha rahat kurtulur.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Akseki, Ahmed Hamdi, Ahlâk Dersleri, Nur yay., Ankara 1991.

Buharî, Muhammed b. İsmail, el-Camiu's-Sahîh, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, İstanbul ts.

Gülen, M. Fethullah, Sonsuz Nur, 1-3, Nil Yayınları, İzmir, 2003.

Kur'ân'dan İdrake Yansıyanlar, 1-2, Feza Gazetecilik, İstanbul, 2000. Prizma, 1-4, Nil Yayınları, İzmir.

Varlığın Metafizik Boyutu, 1-2, Feza Gazetecilik, İstanbul, 2000.

Ölüm Ötesi Hayat, Nil Yayınları, İzmir, 1998.

İnancın Gölgesinde, 1-2, Nil Yayınları, İzmir, 1994.

Asrın Getirdiği Tereddütler, 1-4, Nil Yayınları, İzmir, 2000.

Fatiha Üzerine Mülâhazalar, Nil Yayınları, İzmir, 1998.

Kitap ve Sünnet Perspektifinde Kader, Işık Yayınları, İzmir, 1995.

Kırık Testi, Zaman Kitap, İstanbul, 2002.

Hanbel, Ahmed İbn, Müsned, Dâru Sadır, Beyrut ts.

Harmancı, Abdülkadir, Said Nursî'nin Risalelerinde Kelâm- Felsefe Problemleri, Ayışığı Kitapları, İstanbul, ts.

Heyet, İlmihal, İsam, Diyanet Yayınları.

İbn Humam, Kemal, el-Müsayere, Çağrı yay., İstanbul 1979.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fida, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Daru Kahraman, İstanbul 1985.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh, Sünen, Daru'l-Hadîs, Kahire ts.

Mermer, Ali, "Risale-i Nur'da Marifetullah Yolları", Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu-3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1996.

Mutlu, İsmail, Kur'ân ve Sünnet Işığında Büyük İslam İlmihali, Mutlu Yayıncılık, İstanbul, 1995.

Münavî, Muhammed Abdurrauf, Feyzu'l-Kadîr, Nşr. Daru'l-Fikr, Beyrut ts.

Nesaî, Ebû Abdirrahman, Sünen, Daru'l-Beşâiri'l-İlmiyye, Beyrut 1988.

Nursî, Bediüzzaman Said, Sözler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1990.

Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1990.

Mesnevi-î Nuriye, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1977.

Şualar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1991.

Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

İşârâtü'l-İ'caz, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

Barla Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

Kastamonu Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

Emirdağ Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

Sikke-i Tasdik-i Gaybî, Yeni Asya Neşriyat, Almanya, 1996.

Şimşek, Ümit, "Risale-i Nur'da Tefekkür Üslûbu", Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu-3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1996

Taberi, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir, Tarîhu't-Taberî, Beyrut, 1967.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa, el-Câmiu's-Sahih Sünenü't-Tirmîzi, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, ts.